

T. C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TOKAT İLİNDEKİ YAZ KUR'AN KURSLARININ ÖĞRETİM
PROGRAMI AMAÇLARININ GERÇEKLEŞME DÜZEYİNE DAİR
BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

Hazırlayan
Mustafa ÖZTÜRK

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Din Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Kubatalı TOPCHUBAEV

TOKAT – 2017

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Yrd. Doç. Dr. Kubatalı TOPHCUBAEV danışmanlığında hazırlamış olduğum "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyleri (Tokat Örneği)" adlı Yüksek Lisans / Doktora tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

01/12/2017

Mustafa ÖZTÜRK

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mustafa ÖZTÜRK', with the word 'imza' written above it.

Tokat İlindeki Yaz Kur'an Kurslarının Öğretim Programı
Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine Dair Bir Alan Araştırması

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 22 / 12/ 2017

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖNDER

Üye : Yrd. Doç. Dr. Kubatalı TOPCHUBAEV

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet AYAS

İmzası

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
18/12/2017 tarih ve 43946508-302.14.05/ sayılı oturumunda belirlenen jüri
tarafından kabul edilmiştir.

Prof.Dr.Mustafa ÇOLAK
Enstitü Müdürü:Enstitü.Müdürü

ÖNSÖZ

Teknolojinin sürekli olarak değişmesi ve gelişmesi, bilgiye ulaşmada sınırsız imkânların sağlanması eğitim ve öğretiminde sürekli olarak kendini yenilemesini zorunlu kılmaktadır. Yaygın din eğitimi kurumlarından biri olan ve Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) tarafından yürütülen yaz Kur'an kurslarının da bu değişim ve gelişime ayak uydurması kaçınılmaz olmuştur.

DİB öğrencilerin ilgi, ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamak amacıyla bilimsel temele dayalı olarak 2005 yılında yeni bir yaz Kur'an kursları öğretim programı geliştirmiştir. Yaz Kur'an kurslarında uygulamaya konan kur sistemine dayalı olan bu program sayesinde kurslar 3 dönem ve 3 kur halinde düzenlenmiştir. Öğrenciler farklı zamanda ihtiyaç duydukları programa katılarak öğretim için belirlenen konuları düzenli bir şekilde öğrenme imkânına kavuşmuşlardır.

DİB tarafından uygulamaya konulan öğretim programının ne ölçüde uygulandığı, uygulamada karşılaşılan problemlerin neler olduğu ve yaz Kur'an kursu amaçlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla Tokat ili örneğinde yaptığımız alan araştırmasının yaz Kur'an kursları öğretim faaliyetlerine ve program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmamız Tokat il merkezinde örneklem olarak seçilen 14 adet yaz Kur'an kursu ve bu kurslara katılan 408 öğrenciyle yapılmıştır. Çalışmamızda öğrencilere anket ve başarı testleri uygulanmıştır. Bu araştırmamız üç bölümden oluşmaktadır: birinci bölümde; yaz Kur'an kursları ile ilgili teorik bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde; öğrencilere uygulanan anket ve başarı testlerinin analiz ve yorumları yapılmıştır. Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin başarısını etkileyen faktörlerin neler olduğu, öğretim programının amaçlarının ne ölçüde gerçekleştiği, bu kurslarda yaşanan problemlerin neler olduğu gözlemlerimiz ve öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde; araştırmamız sonucunda elde edilen sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimin her aşamasında ufuk açıcı yönlendirmeleri, yol göstericiliği, geribildirim ve düzeltmeleriyle şahsımı destekleyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Kubatali TOPCHUBAEV'e

Ders aşamasında, tez yazım aşamasında desteklerini gördüğüm ve jüri üyesi olarak görev üstlenen olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet AYAS'a ,

Veri toplama aşamalarında yardım ve desteklerini esirgemeyen Tokat İl Müftülüğü çalışanları ve Yaz Kur'an Kurslarında görev alan imam- hatip, müezzini kayyım ve Kur'an kursu öğreticilerine,

Doktora tezinden faydalandığım ve tezi okuyarak çalışmamın seyrine katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Mustafa Önder hocama teşekkürü bir borç biliyorum.

Mustafa ÖZTÜRK

ÖZET

Yaşam boyu eğitim kavramının tartışıldığı ve bilgiye ulaşmada sınırsız imkânların olduğu günümüzde, Kur'an Kurslarının da bu değişim ve gelişime ayak uydurması gerekmektedir. Geçmiş dönemlerde yapılan eğitim sistemi öğrencilerin ve velilerin isteklerini karşılamada yetersiz kalabilir. Bu gerçekler karşısında kendini yenileme faaliyetleri içindeki yaygın din eğitiminin en önemli kurumlarından biri olan Yaz Kur'an Kurslarının din öğretim programları ve hedeflediği kazanımları bakımından incelenmesi önem arz etmektedir.

Tokat ili örneğinde yapılan bu çalışmada; 2005 yılından itibaren uygulamaya konulan Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı amaçlarının öğrenciler açısından gerçekleşme düzeyi, bunu etkileyen faktörler ve uygulamadaki problemler araştırılmıştır.

Araştırmamızın sonucunda; tüm öğrenme alanlarında son test puanlarının ön test puanlarından yüksek olduğu görülmekte, yaz Kur'an kursu öğretim programı amaçları Kur'an, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak derslerinde gerçekleşmektedir. Öğrencilerin bitirdiği sınıf, DKAB dersine karşı ilgi düzeyleri, dini kitap okuma durumu, katıldığı kurs türü, Kur'an kursuna geliş amacı ve kurs süresince takip ettikleri "Dinimi Öğreniyorum" isimli ders kitabı öğrencilerin başarıları üzerinde olumlu yönde etkili olan faktörlerdir.

Çalışmamızın Yaz Kur'an Kursları program geliştirme ve öğretim faaliyetlerine, DİB' in ilgili birimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaz Kur'an Kursları, Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı, Kur Sistemi, Başarı Testi

ABSTRACT

Today, in which the concept of education is discussed throughout life and there is limitless opportunities in access to information, the Quran courses must adapt to this change and development. The education system made in the past may be insufficient to meet the demands of students and parents. This study is important in terms of the analysis of religious education, which is one of the most important institutions in the religion programs of the summer Koran courses, and in terms of its goals.

In this study, which is applied to the sample of Tokat, the purpose of realization of the program level of summer Koran courses implemented since 2005, and the problems the implementation and the factors affecting it have been investigated.

As a result of the study, it appears that in all learning areas the last scores are higher than the previous ones and the purposes of the summer Koran courses curriculum are occurred in the courses of Koran, Faith, Worship, Prophetic Biography and Ethics. Students's graduated class, their interest levels of religious education classes, religious reading status, type of course, which was attended, the purpose of the attendance of Koran courses and the textbook entitled "Learning My Religion" are factors that impact positively on the achievements of the students.

It is expected that this study will contribute to the development and training activities of Summer Koran courses and MFA's respective units.

Keywords: Summer Koran Courses, The Curriculum of Summer Koran Courses, Course System, Achievement Test

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR	xi
KISALTMALAR	xiii
I.BÖLÜM:.....	1
GİRİŞ	1
A- PROBLEM.....	2
B- ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
C- ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
YAZ KUR'AN KURSLARI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR:	8
D- HİPOTEZLER/DENENCELER	16
E- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	17
1- Araştırmanın Modeli	17
2- Evren Ve Örneklem.....	18
3- Veri Toplama Aracı.....	18
4- Başarı Testinin Güvenilirlik Çalışması	19
5- Verilerin Çözümlemesi	20
F- TEMEL KAVRAMLAR	22
II. BÖLÜM	23
YAZ KUR'AN KURSLARI.....	23
1-YAZ KUR'AN KURSLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	23
2-YAZ KUR'AN KURSLARININ YASAL DAYANAĞI.....	26
3-YAZ KUR'AN KURSLARININ AMAÇLARI	31
4-YAZ KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMINA TEMEL YAKLAŞIM	32
5-YAZ KUR'AN KURSU ÖĞRENME ALANLARI.....	32
5.1. Kur'an-ı Kerim Öğrenme Alanı	32
5.2. İtikat Öğrenme Alanı.....	33

5.3. İbadet Öğrenme Alanı	33
5.4. Siyer Öğrenme Alanı.....	34
5.5. Ahlak Öğrenme Alanı.....	34
6-YAZ KUR’AN KURSLARI DERS KİTAPLARI	34
6.1. Yaz Kur’an Kursları Öğretici Kılavuzu	35
6.2. Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur’an Kursları Öğrenci Kitabı.....	35
6.3. Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur’an Kursları Öğretici Kitabı.....	35
6.4. 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı	36
6.5. Yaz Kur’an Kursları Dinimi Öğreniyorum ve Yaz Kur’an Kursları Etkinlik Kitabım	36
6.6. Dinim İslam Temel Bilgiler.....	36
7-MEKÂN OLARAK YAZ KUR’AN KURSLARI	36
III. BÖLÜM.....	38
YAZ KUR’AN KURSLARI İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR.....	38
1-ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERE AİT GENEL BİLGİLER	38
1- Öğrencilerin Yaşlarına Göre Dağılımı	38
2- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	39
3- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bitirdiği Sınıfa Göre Dağılımı.....	39
4- Öğrencilerin Geçen Yıl Yaz Kur’an Kurslarına Katılıp Katılmama Durumuna Göre Dağılımı	40
5- Öğrencilerin Yaz Kur’an Kurslarına Geliş Amacına Göre Dağılımı.....	40
6- Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirlerine Göre Dağılımı.....	41
7- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	42
8- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	42
9- Öğrencilerin DKAB Dersinden Geçme Notuna Göre Dağılımı	44
10- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin DKAB Derslerine Karşı Tutum ve Düzeylerine Göre Dağılımı.....	45
11- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dini Kitap Okuma Düzeylerine Göre Dağılımı	46
12- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Televizyonda Dini Programlar İzleme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	46

13- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Namaz İbadetini Yerine Getirme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	47
14- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Öğreticisinin Kendilerine Yaklaşımını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	47
15- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Dinimi Öğreniyorum” İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı.....	48
16- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Ortamını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı	49
B. YAZ KUR’AN KURSLARINDAKİ BAŞARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	50
1- Yaz Kur’an Kursu Derslerindeki Başarı Durumu.....	50
2- Kur’an dersi başarı durumu.....	51
3- İtikat Dersi Başarı Durumu	51
4- İbadet Dersi Başarı Durumu.....	52
5- Siyer Dersi Başarı Durumu	53
6- Ahlak Dersi Başarı Durumu.....	53
C. YAZ KUR’AN KURSLARINDAKİ BAŞARIYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	55
1- ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNİN BAŞARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	55
a. Öğrencilerin Derslerden Aldıkları Son Test Puanlarının Yaşları İle İlişkisi ...	55
b. Öğrencilerin Derslerden Aldıkları Son Test Puanlarının Ailelerinin Aylık Geliri İle İlişkisi.....	61
c. Öğrenci Son Test Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşması	63
2. ÖĞRENCİ BAŞARISININ ANNE- BABALARININ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE FARKLILAŞMASI	65
a. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşması.....	65
b. Öğrenci Başarısının Babaların Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşması	68
3. ÖĞRENCİ BAŞARISININ EĞİTİMLE İLGİLİ ÖZELLİKLERİNE GÖRE FARKLILAŞMASI	70
a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Bitirdiği Sınıfa Göre Farklılaşması.....	70
b. Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Geçme Notu İle İlişkisi.....	74
c. Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Dersine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Farklılaşması.....	75
4. ÖĞRENCİ BAŞARISININ DİNİ DENEYİME GÖRE FARKLILAŞMASI	77

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumuna Göre Farklılaşması.....	77
b. Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Kitaplar Okuma Durumuna Göre Farklılaşması.....	79
c. Son Test Puanlarının Öğrencinin Televizyonda Dini Programlar İzleme Durumuna Göre Farklılaşması.....	81
d. Öğrencinin Son Test Puanlarının Namaz Kılma Düzeyine Göre Farklılaşması	83
5. ÖĞRENCİ BAŞARISININ KURS ÇEVRESİNİN ÖZELLİKLERİNE GÖRE FARKLILAŞMASI	85
a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Katıldığı Kur'an Kursunun Türüne Göre Farklılaşması.....	85
b. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursuna Geliş Amacına Göre Farklılaşması.....	88
c. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursu Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Farklılaşması	90
d. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirmelerine Göre Farklılaşması.....	93
e. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kurslarında Okutulan "Dinimi Öğreniyorum" İsimli Ders Kitabını Değerlendirmesine Göre Farklılaşması	95
SONUÇ ve ÖNERİLER	97
KAYNAKLAR	107
EKLER.....	110
Ek-1 Başarı Testi	110
Ek-2 Kur'an-ı Kerim Gözlem Formu	115
Ek-3 Anket Formu	116
Ek-4 Görüşme Formu	118
Ek-5 Anket ve Başarı Testi İzni	120
Ek-6 Anket ve Başarı Testi İzin Onayı.....	121
ÖZGEÇMİŞ	122

TABLOLAR

Tablo 1. Öğrencilerin Yaşları	38
Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyeti	39
Tablo 3. Öğrencinin Bitirdiği Sınıf.....	39
Tablo 4. Öğrencilerin Geçen Yıl Yaz Kur'an Kurslarına Katılıp Katılmama Durumu..	40
Tablo 5. Öğrencilerin Yaz Kur'an Kurslarına Geliş Amacı	40
Tablo 6. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirleri	41
Tablo 7. Annenin Eğitim Durumu	42
Tablo 8. Babanın Eğitim Durumu.....	42
Tablo 9. Öğrencilerin Dkab Dersi Geçme Notu	44
Tablo 10. Dkab Derslerine Karşı İlgi Düzeyi	45
Tablo 11. Dini Kitap Okuma Durumu	46
Tablo 12. Televizyonda Dini Programlar İzleme Durumu	46
Tablo 13. Öğrencilerin Namaz İbadetini Yerine Getirme Durumları.....	47
Tablo 14. Kurs Öğreticisinin Öğrencilere Olan Yaklaşımı	47
Tablo 15. Öğrencilerin "Dinimi Öğreniyorum" İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Durumu	48
Tablo 16. Öğrencilerin Kurs Ortamını Değerlendirme Düzeyleri	49
Tablo 17. Yaz Kur'an Kursu Derslerinin Ön Test Ve Son Test Ortalama Puanları.....	50
Tablo 18. Yaz Kur'an Kursu Derslerine Ait Ön Test- Son Test İlişkili Örneklem T-Testi Sonuçları	50
Tablo 19. Kur'an Öğrenme Düzeyi	51
Tablo 20. İtikat Öğrenme Düzeyi	51
Tablo 21. İbadet Öğrenme Düzeyi.....	52
Tablo 22. Siyer Öğrenme Alanı	53
Tablo 23. Ahlak Öğrenme Alanı.....	53
Tablo 24. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Yaşlarına Göre Ortalamaları	55
Tablo 25. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova).....	57
Tablo 26. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Ortalamaları	61
Tablo27. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova)	63
Tablo 28. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Son Test Puan Ortalamaları	64
Tablo 29. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklem T-Testi Sonuçları	64
Tablo 30. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerin Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları	66
Tablo 31. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova)	67
Tablo 32. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Babaların Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları	68
Tablo 33. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Babaların Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova)	69
Tablo 34. Öğrencilerin Okulda Bitirdikleri Sınıfa Göre Son Test Puan Ortalamaları ...	71
Tablo 35. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Okulda Bitirdikleri Sınıfa Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova)	72

Tablo 36. Öğrencilere Ait Son Test Puanlarının Dkab Geçme Notları İle Korelasyonları	74
Tablo 37. Öğrencinin Son Test Puanlarının Dkab Dersine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Ortalamaları	75
Tablo 38. Öğrencinin Son Test Puanlarının Dkab Dersine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova)	77
Tablo 39. Öğrencinin Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumuna Göre Son Test Puan Ortalamaları	78
Tablo 40. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumuna Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklem T- Testi Sonuçları. 78	
Tablo 41. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Dini Kitap Okuma Düzeylerine Göre Ortalamaları	79
Tablo 42. Öğrencinin Son Test Puanlarının Dini Kitap Okuma Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova)	80
Tablo 43. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Programlar İzleme Durumuna Göre Ortalamaları	81
Tablo 44. Öğrencinin Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Programlar İzleme Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova) 82	
Tablo 45. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Okula Devam Ederken Namaz Kılma Durumuna Göre Ortalamaları	83
Tablo 46. Öğrencinin Son Test Puanlarının Öğrencinin Okula Devam Ederken Namaz Kılma Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova)	84
Tablo 47. Öğrencilerin Katıldığı Kur'an Kursu Türüne Göre Son Test Puan Ortalamaları	85
Tablo 48. Öğrencinin Son Test Puanlarının Katıldığı Kur'an Kursu Türüne Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (Anova).....	86
Tablo 49. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Kursu Geliş Amacına Göre Ortalamaları	89
Tablo 50. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursuna Geliş Amacına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (Anova).....	90
Tablo 51. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Kur'an Kursu Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Ortalamaları 91	
Tablo 52. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Kur'an Kursu Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (Anova)	92
Tablo 53. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirmelerine Göre Ortalamaları	93
Tablo 54. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Ortamına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (Anova).....	94
Tablo 55. Öğrencilerin Kur'an Kurslarında Okutulan "Dinimi Öğreniyorum" İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Ortalamaları	95
Tablo 56. Öğrencilerin Kur'an Kurslarında Okutulan "Dinimi Öğreniyorum" İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (Anova)	96

KISALTMALAR

Agb.: Adı Geçen Bölüm

Age.: Adı Geçen Eser

Agm.: Adı Geçen Makale

bkz.: Bakınız

C.: cilt

S. : Sayı

s. : Sayfa

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

DKAB. : Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi

İDKAB: İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

İHL: İmam-Hatip Lisesi

İLİTAM: İlahiyat Lisans Tamamlama

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

MEB: MEB

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

vd.: Ve diğerleri

Yay. : Yayınları

I.BÖLÜM:

GİRİŞ

Kur'an'ın ilk öğretmeni olan Hz. Peygamber, eğitim-öğretim sürecine dair ana ilkeleri göz önünde bulundurarak eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Hicret öncesi ve sonrasında yoğun bir şekilde Hz. Peygamberin üzerinde durduğu ve emek sarf ettiği eğitim-öğretim faaliyetleri Hulefa-i Raşidin ve sonraki dönemlerde de İslam dünyasının gündemindeki özel yerini muhafaza etmiştir. 'Ashabı Suffa' örnekliğinden hareketle, medreseler şeklinde eğitim-öğretim faaliyetleri sistemleşinceye kadar mescit, cami, bilginlerin evleri, saraylar, kitapçı dükkânları ve değişik isim ve özellik taşıyan birçok mekânda gerçekleştirilmiştir. On birinci asırdan itibaren eğitim-öğretim faaliyetleri sistemli bir şekilde işlemeye başlamış, insanları dinî konularda aydınlatmak, rehberlik yapacak imam, vaiz ve müftü gibi din adamlarının yetişmesi hedefiyle medreseler etkili bir görev üstlenmişlerdir. Medreseler, din ve genel eğitimi birlikte icra eden kurumlar olarak faaliyet yürütmüşlerdir. Tanzimat dönemine kadar dinî ve genel eğitimin yürütüldüğü medreseler, Tanzimat'la birlikte faaliyetlerini yeni açılan mekteplere devretmiştir. Mektepler için hazırlanan programlarda din derslerine yer vermekle beraber medreselerdeki dinî ağırlıklı programdan ziyade diğer derslere daha fazla zamanın ayrıldığına şahit oluruz. Bu mekteplerin faaliyetleri ise 1924'teki Tevhid-i Tedrisat kanunu ile değiştirilmiş, daha doğrusu bu kanunla din eğitim-öğretim faaliyetlerine okullarda yer vermekten vazgeçilmiş, bu alandaki faaliyetler çeşitli kurslara devredilmiştir.

Günümüzde ise dinî eğitim öğretim faaliyetleri MEB ve DİB bünyesinde faaliyet yürüten kurslarda gerçekleştirilmektedir. Tezimizde 2005'den bugüne DİB bünyesinde din eğitim-öğretimi kur sistemine göre faaliyet gösteren kurslarda eğitim öğretim hedeflerinin gerçekleşme düzeyleri ve öğrencilerin karşılaştıkları çeşitli problemleri tespit etmeye çalıştık. Yine çalışmada, görülen aksaklıkların giderilebilmesi için öğretici, öğrenci ve uygulama noktasında olan kimselere yönelik çeşitli önerilere de yer verilmiştir.

A- PROBLEM

Eğitim sisteminin niteliği toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmesi açısından değerlendirilir. Bu sistemin kültürlerini eğitim açısından gelecek nesillere aktarabilmek için sürekli olarak gelişmesi gerekmektedir.

Tarihe baktığımız zaman kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasına önem verildiği görülmektedir. Kültürel hayat aşağıda sıralanan başlıca değerlerden oluşmaktadır:

- 1-İnançlar,
- 2-Ahlaki değerler,
- 3-Örf ve adetlerdir.

Bunlara baktığımızda kültürel miraslar içerisinde dinin önemli bir yerinin olduğunu görmekteyiz. Nitekim Ayhan'ın da dediği gibi “*Eğitim üzerinde etkisini gösteren temel inançlar arasında dinden daha kuvvetli olanı yoktur.*”¹ Kültürel mirasın belirleyici unsurlarından biri olan dinin ve onun temel kaynaklarının nasıl öğretileceği, hangi yöntem ve metotların kullanılacağının belirlenmesi önem arz etmektedir. Nitekim tarihte de din olgusu sürekli olarak araştırılan bir konudur. Günümüzde ise manevi sıkıntıların ön plana çıkması dini hayatın gözden geçirilmesini gündeme getirmiştir. Bunun için insanların manevi sıkıntılarını giderecek, ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikli din adamlarına ihtiyaç vardır.

Hayatımızın her alanında etkili olan dinin eğitimi önemlidir. Ülkemiz açısından baktığımızda iki şekilde gerçekleştirildiğini görmek mümkündür. Birincisi rgn din eğitimi yoluyla gerçekleşmektedir. Genel anlamda örgün din eğitimi MEB' in gözetim ve denetimindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde (DKAB dersleri), İmam-Hatip Liseleri, yükseköğretim düzeyindeki İlitam Programları, İlahiyat Fakülteleri ve İDKAB ğretmenliği Bölümlerinde gerçekleştirilmektedir. İkinci kısmı yaygın din eğitimi olarak adlandırılan, genellikle DİB tarafından gerçekleştirilen din eğitimine verilen isim olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹ Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, İstanbul: Dem Yay., 2004, s. 15-16.

Yaygın din eğitimi; okulda veya okul dışında halkı din konusunda aydınlatmak amacıyla gönüllülük esasına dayalı olarak ortaya çıkan bir eğitim biçimidir. Tosun'a göre yaygın din eğitimi; “ *Örgün din eğitiminin yanında veya dışında dini bilgiler öğrenme ihtiyacı duyan herkese resmi ya da özel kuruluşlarca insanların dini bilgilerini arttırmak ve hayatın dini boyutunun yorumlanmasına yardımcı olmak amacıyla planlı ve amaçlı olarak yapılan eğitimidir.*”²

Yaygın din eğitiminin temel amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- 1-Halkı dini konularda bilgilendirmek,
- 2-Batıl inançlardan arındırmak,
- 3-Dinin kardeşlik, özveri, hoşgörü gibi ilkelerini bireye kazandırmak,
- 4- İbadetlerin usulüne uygun olarak yerine getirilmesine yardımcı olmaktır.

DİB Kur'an öğretimini; sekiz ay süreli Kur'an Kursları, hafızlık yaptıran Kur'an Kursları ve Yaz Kur'an Kursları aracılığıyla, programlı bir şekilde yürütmektedir.³

Yaz Kur'an Kursları; camilerde, Kur'an kurslarında ve müftülüklerin uygun gördüğü yerlerde mülki amirin onayıyla yaz tatilinde, insanların kendi isteğiyle küçüklerin ise velilerinin isteğine bağlı olarak Kur'an-ı Kerimi ve mealini öğrenmek, dini bilgileri öğrenmek, dini içerikli sosyal ve kültürel etkinliklerden faydalanmak amacıyla açılan kurslardır.⁴

Zorunlu eğitimin kesintisiz sekiz yıla çıkarılmasıyla Kur'an kurslarına gitmek isteyen ilkokul öğrencilerinin zorunlu olarak ortaokula devam etmeleri kursların öğrenci bulmalarında sıkıntıya neden olmuş ve Kur'an öğretiminde bir boşluk meydana gelmiştir. Bu boşluk yaz Kur'an kurslarıyla doldurulmaya çalışılmıştır. Böylece bu kurslar cumhuriyet dönemindeki yaygın din eğitiminin önemli kanallarından biri haline gelmiştir.

² Cemal Tosun, “İlahiyat Fakültelerinde Vaizlik Eğitimi”, *AÜİFD*, Ankara: 2002, C.36., s. 156.

³ Şevki Aydın, *Bir Din Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursu*, Ankara: DİB Yay., 2010, s. 115.

⁴ “DİB Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği” VI. Bölüm md:25

Yaygın din eğitim kurumlarından biri olan Kur'an kurslarındaki eğitim hiç kesintiye uğramadan günümüze kadar devam etmiştir.⁵ DİB'e bağlı olarak öğretime devam eden Kur'an Kurslarında gelişmeler olmakla beraber, her seviyedeki öğrencilerin ihtiyaçlarına ve beklentisine göre, okutulan derslerin müfredatı ve özel eğitim metotlarının uygulanması açısından yeterli gelişmeler gösterilememiştir.⁶

DİB nitelikli bir yaz Kur'an kursu oluşturabilmek için uzmanlar, akademisyenler ve Kur'an kursu öğretmenlerinden oluşan komisyonlar kurarak öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bilimsel temele dayalı yeni bir program geliştirmiştir. Bu program 2005 yılında uygulamaya konulmuştur. Yaz Kur'an kurslarında uygulanan kur sistemine dayalı olan bu programla eğitim öğretmenlerinin inisiyatifinden kurtarılıp bir düzene sokulmaya çalışılmıştır. Bunun sonucunda yaz Kur'an kursları üç dönem ve üç kur halinde düzenlenmiştir. Öğrencilerin farklı zamanlarda tatil yapmalarını dikkate alarak bu kurslardan etkili bir şekilde yararlanmaları için bir fırsat sağlanmaya çalışılmıştır. Kur sistemi sayesinde yaz Kur'an kursları öğrencilerin fırsat buldukça başvurabileceği bir yer haline gelmiştir. Öğrenciler ihtiyaç duydukları programa katılmışlar, öğretim için belirlenen muhtevaları düzenli bir şekilde kazanma fırsatını elde etmişlerdir.

Yaz Kur'an kursları öğretim programları çerçeve-esnek program anlayışıyla hazırlanmıştır. Bu programın yaz Kur'an kurslarındaki öğretime çerçeve çizip onun doğrultusunu belirleyici ve esnek oluşu, öğreticiye inisiyatif vermesi, öğretimi olabildiğince öğrencilerin ihtiyaçlarını, beklentilerini karşılayacak şekilde düzenleme konusunda öğreticinin elini güçlendirmektedir. Aynı zamanda öğreticiye de yeterince hareket alanı bırakmaktadır. Dolayısıyla öğretici, öğrencilerin kapasitelerine ilgi ve ihtiyaçlarına göre eğitim içeriğinin sınırlarını belirleyebilmektedir. Gerekli gördüğü konuları öğretime dâhil edebilir, öne alabilir veya erteleyebilir; eğitim sürecine ilişkin bütün işlemleri öğrencilere göre ayarlayabilir.⁷ Yaz Kur'an kurslarının öğrencilere göre

⁵ Halis Ayhan, age., s. 495.

⁶ Age., s. 523.

⁷ İbrahim Hakan Karataş, Alparslan Durmuş, Hatice Işılak, Dudu Ekinci, *Dinimizi Öğreniyoruz Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kitabı*, Ankara: TDV Yay., 2009, s. 13.

uyarlanarak, ülkenin her yerinde ve farklı mekânlarda istifade edilebilecek bir kurum haline dönüştürülmesi düşünülmüştür.⁸

Eğitim programları dinamiklik arz eden programlardır ve sürekli olarak gelişmek zorundadırlar. Yaz Kur'an kursları öğretim programlarının da kendini yenilemesi için işin içerisinde olan Kur'an kursu öğreticilerinden, cami imam, müezzinlerinden ve programın uygulandığı öğrencilerden geri bildirim alınması bu programların geliştirilmesi açısından önemli bir faktördür. Nitekim öğrencilerin ihtiyaçları, başarı düzeyleri programın işlevselliğini ortaya koymak için önem arz eder. Bu bağlamda Kur'an kurslarının amaçlarının gerçekleşmesinde öğrencilerin başarısını etkileyen faktörleri tespit etmek programı daha ileriye götürmek için önemli bir veri sağlar.

Bu bağlamda araştırmamızın temel sorusu şu şekilde geliştirilmiştir.

1-Yaz Kur'an kursu öğretim programının amaçları ne düzeyde gerçekleşmektedir?

2-Yaz Kur'an kursu öğretim programının amaçlarına ulaşıp ulaşmamasını etkileyen faktörler nelerdir?

B- ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmamızın amacı, uygulamadaki yaz Kur'an kurslarının amaçlarının gerçekleşme düzeyini tespit etmektir. Bu bağlamda başarı düzeyini etkileyen faktörler Tokat ili örneğinde nelerdir bunu ortaya koyarak elde edilen veriler ışığında yaz Kur'an kurslarıyla ilgili geri bildirim sağlamak ve niteliğine katkıda bulunmaktır.

Bu çerçevede çalışmamızın başlıca amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür;

- 1- Yaz Kur'an kursları öğretim programı geliştirme çalışmaları için geri bildirim sağlama
- 2- Program geliştirme sürecinde nitelikli karar almaya katkıda bulunma

⁸ İbrahim Hakan Karataş, vd., age., s. 122.

3- Öğretim programının uygulama ve alandaki sorunlara bilimsel araştırmalarla çözümüne zemin hazırlama

4- Gelecekte nasıl olması gerektiği konusunda öneriler sunma

C- ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Teknolojinin gelişmesi, bilgiye ulaşmada çeşitli imkânın sağlandığı günümüzde, Kur'an kurslarının da bu değişim ve gelişime ayak uydurması gerekmektedir. Dolayısıyla bu çalışmamız yaz Kur'an kursları öğretim programının niteliğine katkı sağlaması açısından önemlidir. Yaygın din eğitiminin önemli kurumlarından biri olan yaz Kur'an kurslarının metot, muhteva, program ve kazanımları bakımından incelenmesi önem arz etmektedir.

Kur'an-ı Kerimin usulüyle öğrenilmesi, öğretilmesi, anlaşılması, okunması ve mesajının iyi kavranarak hayata geçirilmesi Hz. Peygamber devrinden bu yana Müslüman toplumlarda önemli bir yer edinmiştir. Şüphesiz bunda Kur'an'ın bizzat yönlendirmeleri kadar, Hz. Peygamberin Kur'an'ın öğrenilmesi, öğretilmesi konusunda söylediği "*Sizin en hayırlınız Kur'an-ı öğrenen ve öğretenlerinizdir.*"⁹ Hadis-i şerifi de büyük rol oynamıştır.

Peygamberimizin bu hadisiyle önem kazanan Kur'an öğretim sürecinin günümüze kadar kesintiye uğramadan devam etmesi ve bunun üzerinde araştırma yapılarak niteliğinin geliştirilmesi önem arz eder. Kur'an kursları tarihin özgün özelliklerine göre kimi zaman lafza yönelirken kimi zaman manaya yönelmiştir.¹⁰ Günümüz dünyası öğretim sürecini bilimsel zeminde geliştirilmesini ön plana almaktadır. Dolayısıyla çalışmamız, bilimsel zeminde bu sürecin gözden geçirilmesi açısından önem arz eder.

Anayasamızın 24. Maddesinde insanların inancına göre yaşama hakkı ve dinini öğrenme hakkı vardır. Bu konudaki görev örgün eğitimde MEB'e, yaygın eğitimde DİB' e verilmiştir. DİB'in insanlara dinini, bu dinin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerimi

⁹ İmam Nevevi, *Riyâzü's-Sâlihîn*, Hazırlayan: M. Emin Özafşar, İstanbul: DİB Yay., 2016, C. 2, s. 328.

¹⁰ *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, Ankara: DİB Yay., 2004, s. 3.

öğretmek, ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalan metotları bilimsel zeminde geliştirilerek bu görevi yerine getirmeye çalışmaktadır.

Sönmez'e göre *“Dinin hedefi insandır. Yaşanılan hayatı aydınlatacak şekilde dini bilginin sürekli olarak kendini yenilemesi, bilgi ile hayat arasında bağ kurulması önemlidir.”*¹¹ İnsanların yaşadığı hayat ile dini bilgi arasındaki bağı kurabilmek için bilimsel araştırmalar yapmak ve uygulamadan geri bildirim almak gerekir. Bu bağlamda araştırmamız yaz Kur'an Kursları Programı amaçlarının gerçekleşme düzeyi hakkında geri bildirim sağlayacak olan alan araştırmalarından biridir.

Çalışmamızın DİB' e ve kurslardaki öğretim faaliyetlerine;

- 1- Yaz Kur'an Kursları öğretim programının amaçlarının gerçekleşme düzeylerinin belirlenmesine,
- 2- Yaz Kur'an Kurslarına katılan öğrencilerin başarı düzeylerini etkileyen faktörleri ve uygulamada karşılaşılan sorunların tespiti hususunda katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

¹¹ Veysel Sönmez, *Öğretmen El Kitabı*, Ankara: Pegem Yayınları, 1994, s. 4-5.

YAZ KUR'AN KURLARI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR:

Bugüne kadar Yaz Kur'an Kursları üzerine yapılmış çalışmalardan bazılarını kısaca göz atmak, içeriklerinden bahsetmek çalışmamızın alandaki yerini daha iyi ortaya koyacaktır.

1. Mustafa Önder, Yaz Kur'an Kurslarında Amaçların Gerçekleşme Düzeyleri (Sivas)¹²

DİB tarafından 2005 yılında hazırlanan ve uygulamaya konulan Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı hedeflerinin öğrenciler açısından gerçekleşme düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılan bir çalışmadır. Öğrencilerin başarı düzeylerini ve programın hedeflerinin gerçekleşme durumunu belirlemek için anket ve başarı testi uygulanmıştır. DİB tarafından 2005 yılında eğitim bilimciler, ilahiyatçılar ile meslek elemanlarınca hazırlanan yeni Yaz Kur'an Kursları Programı uygulamaya konulmuştur. Araştırmacı, bu araştırmasında öğrencilere uyguladığı başarı testi ve anket sonuçlarına göre hedeflerin gerçekleşme düzeyi ve öğrenme alanlarındaki başarı durumunu ortaya koymaya çalışmıştır. Türkiye'de Yaz Kur'an Kursları ile ilgili ilk deneysel desenli alan araştırmasıdır.¹³

Araştırma sonucunda yaz Kur'an kurslarında hedeflerin gerçekleştiği, konuların kurlara dağıtımında soyut ve somut olanların yaş guruplarına göre yeniden düzenlenmesi gerektiği, yaş sınırının ilkokul 4.sınıfa çekilmesinin, lise öğrencileri ve özürlü öğrenciler için ayrı kurslar açılmasının, derslere göre mekânın (cami-K.Kursu) değişmesinin faydalı olacağı tespitleri yapılmıştır.¹⁴

Araştırma sonucunda yaz Kur'an kurslarında Kur'an, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak derslerinde amaçların gerçekleştiği görülmektedir.

¹² Mustafa Önder, *Yaz Kur'an Kurslarında Dini Öğretmek Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık, 2009.

¹³ Age., s. 4.

¹⁴ Age., s. 161-166.

2. Âdem Ünsal, Yaz Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretimi (Denizli)¹⁵

Denizli ili örnekleminde yapılan bu çalışmada; yeni öğretim programının özellikleri, öğretim programının uygulayıcıları olan yaz Kur'an kursu öğretmenleri tarafından programın amaç, muhteva ve etkinlik olarak nasıl algılandığı, beklentileri karşılama durumu ve uygulamadaki problemleri üzerine yapılan bir araştırmadır.

Bu çalışma Yaz Kur'an Kurslarında uygulanan din eğitim- öğretimini niteliksel olarak belirlemek ve değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin kişisel bilgileri değerlendirilmiş; öğretmenlerin (%71,6)'sı 11 yıl ve üzerinde görev yapmakta olup, meslekte tecrübeli oldukları görülmüş. Öğreticiler mesleki bilgi bakımından kendilerini oldukça yeterli (%82,1) görürken, pedagojik formasyon bilgisi açısından (%63,1) kendilerini yeterli görmemişlerdir.

Yaz Kur'an Kursları için hazırlanan ders kitapları hazırlanmış, amaç ve muhteva olarak öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından beğenilmiştir. Ders kitapları dışında araç-gereç kullanımı durumuna bakıldığında bilgisayar, görsel ve işitsel materyal kullanımının düşük olduğu görülmüştür.

Öğreticilerin yeni hazırlanan öğretim programının amaçlarını tam olarak benimseyemedikleri görülmüştür.

3. Elçin Demir, Velilerin Yaz Kur'an Kurslarından Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Antalya)¹⁶

Bu çalışma, velilerin yaz Kur'an kurslarından memnuniyet ve beklentilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu memnuniyet ve beklentilerin tespitinde anket ve gözlem tekniklerinden faydalanılmıştır. Antalya İli'ne bağlı 9 ilçe ve bu ilçelere bağlı kasaba ve köylerde 2010 yazında açılan yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin

¹⁵ Adem Ünsal, Yaz Kuran Kurslarında Din Eğitim Ve Öğretimi (Denizli Örneği), *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Isparta: 2009.

¹⁶ Elçin DEMİR, Velilerin Yaz Kur'an Kurslarından Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Antalya Örneği), *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Isparta: 2011., s. 47.

velilerinin yaz Kur'an kurslarından beklentilerini belirlemek için tesadüfi örneklem metoduyla seçilen cami ve Kur'an kurslarında eğitim alan öğrencilerin velilerine ulaşılarak yapılan bir araştırmadır. Araştırma da tarama modeli, anket, gözlem ve test teknikleri kullanılmıştır.¹⁷

Araştırma sonucunda; velilerin çocuklarını çoğunlukla camiye gönderdiği, Kur'an-ı Kerim, itikat, ibadet, siyer ve ahlak dersi öğretiminden, ders dışı etkinliklerden, yaz Kur'an kurslarının fiziki koşullarından ve sınıf ortamından memnun oldukları, görevli öğreticilerin öğrenciler ve veliler açısından beklentileri karşıladığı ve onları memnun ettiği kanaatine ulaşıldığı görülmüştür.

4. Ahmet Koç, Yaz Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma (Rize)¹⁸

Bu çalışma, Yaz Kur'an Kurslarının işleyişi ve sorunları üzerinde yapılmış bir alan araştırmasıdır. Araştırmaya, Türkiye'nin potansiyel imkânlar ve çevre şartları bakımından birbirinden farklı özelliklere sahip 6 ilinden, Yaz Kur'an Kurslarında görev yapan Kur'an kursu öğreticileri ve cami görevlileri katılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak 'anket' kullanılmış olmakla birlikte 'gözlem' ve 'yüz yüze görüşme' tekniklerinden ve daha önce konuya ilişkin yapılmış çalışmalardan da yararlanılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular, Yaz Kur'an Kurslarında 'ortam', 'öğrenci', 'öğretici', 'kur sistemi', 'veli', 'program' ve 'materyal' başlıkları altında çözümlenmiş ve değerlendirilmiştir.

Yaz Kur'an Kurslarının düzenlendiği mekânların çoğu fiziki şartlar, araç gereç ve teknik imkânlar açısından eğitim öğretim için istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür.

Öğrenciler yaş, Kur'an'ı okuma, dini bilgi, yetenek ve kapasite, ilgi ve beklentiler yönünden birbirlerinden farklı olması, 'tatil psikolojisi' ve 'mevsimsel özellikler' verimliliği olumsuz etkileyen önemli etkenler olduğu görülmüştür. Bu konuda yaşanan sıkıntıları en aza indirebilmek için uygulamaya konan 'Kur Sistemi'

¹⁷ Elçin Demir, age., s. 4-5.

¹⁸ Ahmet Koç, "Yaz Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma", Diyanet İlmî Dergi, C. 2011, 147, S. 2.

öğreticilerin büyük çoğunluğu tarafından 'gerekli' görülüyor olmasına rağmen uygulamada sıkıntı yaşadıkları görülmüştür.

Yaz Kurslarında görev alacaklar için düzenlenen hizmet içi eğitim seminerleri büyük bir çoğunlukla faydalı bulunmuştur. Bununla birlikte aynı bilgilerin her yıl tekrar edilmesi, gerçek şartlara daha uygun içeriklere yer verilmesi ve mümkün olduğunca konunun uzmanı akademisyenlerin 'eğitici' olarak bu seminerlere katılmasının öğretmenler tarafından istenildiği görülmüştür.¹⁹ Yaz Kurslarında fiziki ortam şartlarının da iyileştirilmesi, imkânlar ölçüsünde en iyi hale getirilmesinin gerektiği görülmüştür.

5. Şuayip Özdemir, Rahime Kavak, Öğretici Görüşlerine Göre Yaz Kur'an Kursları (Elazığ)²⁰

Araştırma Elazığ İl merkezinde ve köylerinde görev yapan Kur'an kursu öğretmenleriyle yapılmıştır. Bu araştırma da; öğretmenlerin Yaz Kur'an Kurslarına yönelik görüşleri çeşitli yönleri ile ele alınmış ve Yaz Kur'an Kursları ile ilgili düşüncelerine ilişkin mevcut durumun belirlenmesi amaçlanmıştır.²¹

Araştırma sonucunda; Yaz Kur'an kurslarında öğretmenlere sunulan imkânların istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür.

Yaz Kur'an kursları başlamadan önce yapılan hizmet içi eğitim seminerlerinin "Aynı bilgiler tekrar ediliyor" düşüncesi, seminerlerin içeriğinin değişmeyişi, materyallerin yetersizliği, hizmet içi eğitimin uzman kişiler tarafından verilmeyişi ve sürenin uzunluğu gibi sebeplerden dolayı öğretmenler açısından faydalı olmadığı görülmüştür.

Öğreticilerin kur sistemini benimsedikleri, ancak uygulamada zorluk yaşadıkları görülmüştür.

¹⁹ Ahmet Koç, agm., s. 8.

²⁰ Şuayip Özdemir, Rahime Kavak, "Öğretici Görüşlerine Göre Yaz Kur'an Kursları (Elazığ Örneği)", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2011, C.: 4, S.: 18.

²¹ Agm., s. 1.

6. Emine YALDIZ, Öğrencilerin Yaz Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma(Sincan Örneği)²²

Öğrencilerin yaz Kur'an kursları ile ilgili beklenti ve görüşlerinin bilinmesi ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda varsa eksikliklerin tamamlanmaya çalışılması, gerektiğinde yeni adımlar atılarak bir takım değişikliklere yer verilmesi noktasında son derece etkin bir role sahiptir. Bu sebeple bu çalışmada yaz Kur'an kursu öğrencilerinin bu kursları ile ilgili görüş ve beklentileri tespit edilmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma Ankara iline bağlı Sincan ilçesinde 2010 yılı yaz döneminde yaz Kur'an kursu eğitiminin yapıldığı tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen cami ve Kur'an kurslarında gerçekleştirilmiş olup cami ve kurslar ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmada yaz Kur'an kursu öğrencilerinin yaz Kur'an kursu hakkındaki görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla anket tekniği kullanılmıştır. Öğrencilere uygulanan anket sorularını oluşturulurken ve değerlendirirken araştırmacı kendi gözlemlerinden faydalanmıştır. Araştırmanın evreni Ankara ili Sincan ilçesinde 2010 yılı yaz döneminde Sincan İlçe müftülüğüne bağlı olarak hizmet veren yaz Kur'an kurslarına katılan yaz Kur'an kursu öğrencilerinden oluşmuştur. Örneklem grubunu ise bu eğitim öğretim döneminde tesadüfi örnekleme tekniği kullanılarak seçilen cami ve Kur'an kurslarına devam eden öğrenciler oluşturmuştur.²³

Yaz Kur'an kursları öğretiminde camiler ilk sırada yer almaktadır. Öğrenciler bu kurslara Kur'an-ı kerimi ve dini bilgileri öğrenmek için katılmışlardır. Öğretim ortamından öğrencilerin memnun olduğu, yaz Kur'an kurslarında her yıl aynı kitabın okutulmasından memnun olmadıkları kitapların eğitici ve eğlendirici olmasını istedikleri sonucuna varılmıştır.

²² Emine Yaldız, Öğrencilerin Yaz Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Sincan Örneği), *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Isparta, 2014

²³ Age., s.4.

7. Kemal Aslan, Yaz Kur'an Kurslarında Mevcut ve Olası Öğretim Materyalleri (Kırıkkale)²⁴

Bu çalışmanın amacı; Yaz Kur'an kurslarında başlıca öğretim materyalleri olan Dinimizi Öğreniyoruz ders kitapları ve diğer kitapların (kılavuz kitap ve öğretici kitabı) mevcut durumuna ilişkin tespitler yaparak, materyal geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Bu çalışma, yaz Kur'an kurslarında öğretimde kullanılan mevcut ve olası materyallerin işlevsellik durumlarını betimlemeye yönelik bir araştırmadır. Bu bağlamda, yaz Kur'an kursu öğrenme-öğretme ortam ve sürecinde karşılaşılan eksiklik ve aksaklıklara da işaret edilerek, ihtiyaç duyulan materyaller ortaya konmaya çalışılmıştır.²⁵

“Dinimizi Öğreniyoruz” ders kitaplarındaki ünite ve bölüm sayısı ile, bu ders için ayrılan sürenin yetersiz olduğu kanaatine varılmıştır. “Dinimizi Öğreniyoruz” öğrenci ders kitapları, öğretici kitabı ve öğretici kılavuz kitabı birbirini açıklayan ve tamamlayan bir setin parçaları olmalarına rağmen, biçim, dil ve anlatım, görsel ve eğitsel tasarım farklılıkları taşıdıklarından, aralarındaki yakın ilişkilerin kolaylıkla anlaşılabilir ve uygulanabilir nitelikte olmadıkları yargısına ulaşılmıştır.

Dinimizi Öğreniyoruz öğrenci ders kitaplarında sade bir dil kullanılmıştır. TDK yazım kurallarına büyük ölçüde uyulmuştur. Yeni bir kavram ele alınırken daha önceki kavramlarla ilişki kurulması özelliğine büyük ölçüde dikkat edilmiştir. Anlatımda çeşitliliğe gidilmiş, anlatımı kuvvetlendirmek için düşünceyi geliştirme yollarından da yararlanılmıştır. Bu olumlu niteliklerin yanında, anlaşılabilirlik niteliği düşük uzun cümlelerin ve Türkçe söz dizim kurallarına uygun olmayan cümle yapılarının da olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaz Kuran kursları öğrenme-öğretme ortam ve sürecinde kullanılan öğretim materyallerinin nicelik ve nitelik olarak yeterli olmadığı kanaatine varılmıştır.

²⁴ Kemal Aslan, Dinimizi Öğreniyoruz 1-2-3 Yaz Kur'an Kursları Ders Kitaplarının Materyal Geliştirme İlkeleri Açısından İncelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kayseri, 2011.

²⁵ Age., s. 11.

8. Ahmet Ali Çanakçı, Yaz Kur'an Kurslarındaki Kur Sistemine Öğreticilerin Bakışı (Balıkesir)²⁶

Bu çalışma, 2005 yılından itibaren yaz Kur'an kurslarında uygulanmakta olan "Kur Sistemi" nin bugünkü durumunu, amaçlarının gerçekleşme düzeyini öğretmenlerin bakışıyla değerlendirerek, bu süreçte uygulamalarda ortaya çıkan aksaklıkları ve karşılaşılan problemleri tespit edip, bu problemlere çözüm önerileri getirmeyi amaçlayan bir alan araştırmasıdır.

Araştırmaya Balıkesir İl merkezi ve merkez köylerinde görev yapan yaz Kur'an kursu öğretmenleri katılmıştır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmış, bunun yanında gözlem, yüz yüze görüşme/mülakat, odak grup tartışması/görüşmesi teknikleri ve konuyla ilgili olarak yapılmış benzer çalışma bulgularından/sonuçlarından faydalanılmıştır.

Bu araştırmada DİB' in bu konudaki uygulamaları ve çalışmaları, öğrenme-öğretme süreci açısından ele alınmış, 2005 yılından itibaren yaz Kur'an kurslarında uygulanan kur sisteminin günümüzdeki durumu öğretmenlerin bakışlarıyla değerlendirilmiştir. Uygulamada karşılaşılan problemler ele alınmıştır.²⁷

9. Salih Aybey, Yaz Kur'an Kurslarının Din Eğitimi Açısından Fonksiyonelliği Üzerine Bir Araştırma (Ankara)²⁸

Bu araştırma, DİB tarafından uzun yıllardan beri ülkemizde yaz aylarında cami ve Kur'an kurslarında verilen Yaz Kur'an Kurslarının mevcut durumu ve karşılaşılan problemleri tespit edip, Yaz Kur'an kurslarının Din Eğitimi açısından nasıl bir öneminin olduğu vurgulamaya çalışılan bir alan araştırmasıdır.

Araştırmaya Muğla merkez ve dört ilçesinde yaz Kur'an kursuna devam eden öğrenci ve yaz Kur'an kurslarında görev yapan din görevlileri katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmış, bunun yanı sıra gözlem, yüz yüze

²⁶ Ahmet Ali Çanakçı, "Yaz Kur'an Kurslarındaki Kur Sistemine Öğreticilerin Bakışı (Balıkesir 2014)", Diyanet İlmî Dergi, 2014, C.: 50, S.: 3

²⁷ Agm., s. 95-120.

²⁸ Salih Aybey, "Yaz Kur'an Kurslarının Din Eğitimi Açısından Fonksiyonelliği Üzerine Bir Araştırma", Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/15 Fall 2015

görüşme/mülakat tekniklerinden de faydalanılmıştır. Öncelikle yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin kişisel bilgi ve sosyo-ekonomik durumları, öğrenci ve din görevlilerinin kurs hakkındaki görüşlerine yer verilmiş, elde edilen bulgularla Yaz Kur'an Kursları değerlendirilmeye alınmıştır.²⁹

Yaz Kur'an kurslarının fonksiyonelliği üzerine yapılan bu araştırmada, kurslara devam eden öğrenci ve kurslarda öğretici olarak görev yapan din görevlilerinin yaz Kur'an kursları ile ilgili görüşleri ele alınmıştır. Ulaşılan bulgular sonucu yaz Kur'an kurslarının bazı olumsuzluklara ve eksikliklere rağmen din eğitimi ve öğretimi alanındaki önemli bir boşluğu doldurduğu görülmüştür.

Faydalandığımız bu kaynaklar, yaz Kur'an kurslarıyla ilgili 2005 yılında uygulamaya konan kur sisteminin öğretmenler tarafından uygulanıp uygulanmadığı ve uygulamada karşılaşılan problemlerin neler olduğu gibi hususlarda yapılan istatistik ve araştırmaları ihtiva etmektedirler. Yine bu çalışmalarda yaz Kur'an kursları başlamadan önce öğretmenlere verilen hizmet içi seminerlerin yeterli olup olmadığı, kursların fiziksel ortamlarının eğitim açısından ideallğine ve kurslar için materyal olarak verilen kitapların mevcut durumları araştırılmış olup tespit edilen aksaklıklara dair öneriler dile getirilmiştir. Öğrencilerin yaz Kur'an kurslarıyla ilgili beklenti ve görüşleri de bu çalışmalarda üzerinde durulan konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Tezimizde yaz Kur'an kurslarındaki öğretim programının amaçlarının gerçekleşip gerçekleşmediği ve öğrenci başarısını etkileyen faktörlerin tespiti yapılmaya çalışıldığı için bu alanda daha önce hemen aynı hedeflere yönelik hazırlanan bu eserlerden çeşitli yönleriyle istifade yoluna gidilmiştir.

²⁹ Salih Aybey, agm., s. 1.

D- HİPOTEZLER/DENENCELER

- 1- Öğrencilerin ön test ve son test puanları her öğrenme alanı için anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 2- Öğrenme alanlarında (K. Kerim, İtikat, İbadet, Ahlak, Siyer) amaçlar kurs bitiminde gerçekleşmektedir.
- 3- Öğrencilerin son test puanları yaşları ve ailelerinin aylık geliri ile anlamlı bir ilişki içindedir.
- 4- Öğrencilerin son test puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 5- Öğrencilerin son test puanları anne-babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 6- Öğrencilerin son test puanları örgün eğitimde bitirdikleri sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 7- Öğrencilerin son test puanları ile DKAB ders geçme notları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- 8- Öğrencilerin son test puanları DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 9- Öğrencilerin son test puanları bir önceki yıl yaz Kur'an kursuna devam edip- etmemelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 10- Öğrencilerin son test puanları dini kitap okuma düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 11- Öğrencilerin son test puanları TV de dini program izleme durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 12- Öğrencilerin son test puanları namaz ibadetine devam düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 13- Öğrencilerin son test puanları devam ettikleri kurs çeşidine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 14- Öğrencilerin son test puanları kurs ortamına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.
- 15- Öğrencilerin son test puanları kursa geliş amaçlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

16-Öğrencilerin son test puanları öğreticinin öğrencilere karşı tutumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

17-Öğrencilerin son test puanları öğretim ortamına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

18- Öğrencilerin son test puanları ders kitaplarını değerlendirme durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

E- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1- Araştırmanın Modeli

Yaz Kur'an kursları öğretim programı amaçlarının öğrenciler açısından gerçekleşme düzeyleri ve bunu etkileyen faktörlerin neler olduğunu tespit etmeyi amaçlayan bu araştırmamızda, deneme araştırma modeli kullanılmıştır. Deneme araştırma modeli, araştırmacının kontrolünde gözlenmek istenen verilerin üretildiği ve neden sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile yapılan araştırma modelidir. Bu araştırma modelinde amaçlar hipotez şeklinde ifade edilerek olayların nedenlerine ilişkin yargılar denenmiş olur.³⁰

Araştırmamızda nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı zenginleştirilmiş desen kullanılmıştır. Bu sayede analiz sonucunda elde edilen verilerin birbirlerini destekleyip desteklemediğine bakılmıştır. Öğrencilere uyguladığımız ön test ve son testten oluşan başarı testi ve anket bilgi formu araştırmamızın nicel kısmını, öğretmenlerle yapılan yaz Kur'an kursu öğretim programı ve kurslar hakkındaki görüş ve önerilerinin alınmasında yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen sonuçlar da nitel kısmını oluşturmaktadır. Araştırma sonunda veriler aynı zamanda analiz edilirken yaz Kur'an kursları öğretim programı amaçlarının gerçekleşme düzeyi ve bunu etkileyen faktörlerin neler olduğu hakkındaki öğretmenlerin görüşleri ve araştırma sonucunun verilerinin birbirlerini destekleyip desteklemediği göz önüne alınarak araştırmacının yorumlarıyla yapılandırılmıştır.

³⁰ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yay., 2014, s. 87.

2- Evren Ve Örneklem

Tokat Merkezde açılan 117 yaz Kur'an kursları araştırmamızın evrenini, içlerinden basit tesadüfi örneklem³¹ yöntemiyle seçilen 14 yaz Kur'an kursu ise örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmamız 20 Haziran 2016' da açılan ve 12 Ağustos 2016' da sona eren yaz Kur'an kursları ile sınırlıdır. Örneklem olarak seçilen 14 kursumuzdaki 244 erkek ve 164 kız olmak üzere 408 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu kursların 11'i camilerde, 2'si Kur'an kursu binalarında, 1'i de okulda açılmıştır. Araştırmamızda 8'i camilerde, 1'i Kur'an kursunda ve 1'i de okulda açılan yaz Kur'an kurslarında görev alan 10 Kur'an kursu öğreticisi, imam hatip ve müezzini kayyımıyla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Bu çalışma Tokat il merkezinde açılan yaz Kur'an kurslarının 7- 14 yaş grubu öğrencileriyle yapılmıştır. 4-6 yaş, 15 yaş ve üzeri, Tokat merkeze bağlı köylerde açılan yaz Kur'an kursları, Hafızlık Kursları, normal Kur'an kursları ve camilerde açılan Cami Dersleri araştırmamızın sınırları dışında tutulmuştur. Ayrıca çalışmamızın veri toplama aracı başarı testi olması, Yaz Kur'an Kursu öğretim programı bilgi ve kavrama aşamasındaki bilişsel amaçlarının gerçekleştirme düzeylerinin tespitine yoğunlaştırmıştır.

3- Veri Toplama Aracı

Bu çalışma Yaz Kur'an Kursları Öğretim programı amaçlarının öğrenciler açısından gerçekleştirme düzeylerini ve bunu etkileyen faktörlerin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmış bir alan araştırmasıdır. Araştırmamıza katılan öğrencilere ön test ve son testten oluşan başarı testi uygulanmıştır. Yaz Kur'an Kurslarıyla ilgili belgeler araştırılmış ve bu konuyla ilgili çalışmalar gözden geçirilmiştir. Bunun yanı sıra gözlem, yüz yüze görüşme ve anket yöntemlerinden³² de faydalanılmıştır. DİB istatistiklerine ve internet aracılığı ile diğer bilgilere ulaşılmıştır. Kur'an-ı kerim dersine ait öğrenci değerlendirme formunun doldurulmasında, öğrencilere yaptırılacak olan başarı testi ve anket formlarının doldurulmasında öğretmenlerden istifade edilmiştir. Bu kurslarla ilgili önerileri ve görüşleri alınmıştır.

³¹Tesadüfi Örneklem hakkında geniş bilgi için bkz.; Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem A Yay., 2004, s. 84.

³² Bkz.;A. Hamdi İslamoğlu- Ümit Alıncaık, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, İstanbul : Beta Yay., 2014, s. 120-132.

Yaz Kur'an Kurslarının başlangıcında öğrencilere başarı testi uygulanmıştır. Kur'an-ı Kerim öğrenme alanında yüzüne okuma ve ezber dersleri bulunmaktadır. Öğrencilerin yüzüne okumalarında, ezberlerini dinleme konusunda ve öğrenci takip formlarının doldurulmasında öğretmenlerin katkısı olmuştur. Öğreticiler kursun başlangıcında ve bitiminde öğrencilere, 10 sorudan oluşan gözlem formları kullanarak Kur'an dersindeki kazanımları tespit etmişlerdir.

Diğer öğrenme alanlarında ise, çoktan seçmeli veya boşluk doldurma şeklinde başarı testleri uygulanmıştır. Başarı testlerindeki sorular ve cevaplar Yaz Kursları için hazırlanan "Dinimi Öğreniyorum" kitabı çerçevesinde şekillenmiştir. Bu testler 40 sorudan oluşmaktadır. Böylece öğrencilerin başlangıçtaki seviyeleri ölçülmüştür. Kurs bitiminde aynı öğrencilere başarı testi tekrar uygulanarak kazanımlarının neler olduğu ölçülmeye çalışılmıştır.

Kişisel bilgiler için kurs bitiminde öğrencilere bir de anket uygulanmıştır. Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı amaçlarının gerçekleşme düzeylerini ölçmek için veri toplamak amacıyla; öğrencilerin başarılarını etkileyeceği düşünülen ve bağımsız değişkenlerden oluşan Önder tarafından hazırlanan 18 sorudan oluşan anket kullanılmıştır.

Başarı testleri ve gözlem formlarındaki sorular Yaz Kur'an Kursları öğrenci kitapları ve hedef davranışlar esas alınarak hazırlanmış ve kursların başlangıcında ve bitiminde aynı öğrencilere uygulanmıştır.

4- Başarı Testinin Güvenilirlik Çalışması

İlk olarak öğrencilerin Yaz Kur'an Kursu öğretim programının amaçlarına ulaşma düzeylerini belirlemek için kullanılan başarı testinin deneme formu geliştirilmiştir. Söz konusu deneme formu 62 çoktan seçmeli test şeklinde hazırlanmıştır. Testin hazırlanmasında Yaz Kur'an Kursları için DİB'ce geliştirilen öğretim programında yer alan öğrenci kazanımları ön planda tutulmuştur.

Başarı testimizin güvenilirlik analizini yapmak için testimizi ilk olarak Tokat Merkez Mevlana Camiinde Yaz Kur'an Kursuna katılan 49 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Araştırma verileri SPSS 20.0 programına aktararak güvenilirlik analizi yapılmıştır. Madde ayırıcılık değerleri 0.30'un üzerinde olan maddeler testin ana formuna alınmıştır. Güvenilirliği düşüren maddelerin testten çıkarılması yoluna gidilmiştir. Madde ayırıcılık indeksleri esas alınarak son formatı oluşturulan testte 62 sorunun 40 tanesi yer almıştır. Testin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach alfa formülünden yararlanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda testin güvenilirliğinin 0.76 olduğu belirlenmiştir. Bilimsel araştırmalarda bu değer 0.70'in üzerinde olması yeterlidir.³³ Yapılan bu uygulama sonucunda uzman görüşlerinden de faydalanılarak teste son şekli verilmiştir. Bu testte yer alan sorular genellikle "bilişsel alan"ın bilgi ve kavrama düzeyindedir. Geliştirilen test, örnekleme alınan Kur'an kurslarında öğretim öncesinde uygulanan ön test ve öğretim sonucunda uygulanan son test olarak kullanılmıştır. Geçerliliği sağlamak amacıyla her iki testte de aynı sorulara yer verilmiştir.³⁴ Araştırma boyunca kullanılan ön test ve son test kavramları bu ölçme işlemlerinden elde edilen değerleri ifade etmektedir.

5- Verilerin Çözümlemesi

Araştırmamızın temel problemini test edebilmek için öğrencilerin ön test ve son testleri ile anket formlarından elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 20.0 sürümü tercih edilmiştir. Analizlere geçilmeden önce; bir ya da birden çok değişkene ait değerlerin ya da puanların dağılımına ait özelliklerini belirlemek amacıyla frekans dağılımı³⁵ yapılmıştır. Sonuçlar normal dağılım göstermediğinden dolayı t –Testi tercih edilmiştir. İki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını anlamak için ilişkisiz örneklem t-Testi³⁶, ilişkisiz iki ya da daha fazla örneklem arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. Varyans analizinde aralarında anlamlı fark bulunan grupların belirlenmesi için LCD kullanılmıştır. Kritik p değeri 0,05 olarak

³³ Şener Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Yay., 2016, s. 183.

³⁴ Niyazi Karasar, age., s. 105.

³⁵ Şener Büyüköztürk, age., s. 21.

³⁶ Age., s. 39.

alınmıştır.³⁷ Gözlem ve görüşmelerden elde edilen veriler ile konu ile ilgili diğer çalışmalarda bulunan bilgiler yorum ve karşılaştırma için kullanılmıştır.

³⁷ Ayhan Ural - İbrahim Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Detay Yay., 2006, s. 117.

F- TEMEL KAVRAMLAR

Din Eğitimi: İnsanın fitratında bulunan inanma ihtiyacı çerçevesinde kabul ettiği dinin önerdiği yaşam biçimini öğrenmesine yardımcı olma sürecidir.³⁸

Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı: Kur'an, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak öğrenme alanlarını kapsayan, her kurda öğrenme alanlarıyla ilgili belirli düzeyde bilgi ve becerilerin kazandırılmasını amaçlayan çerçeve- esnek program anlayışına dayalı olarak hazırlanan eğitim programıdır.³⁹

Kur'an Kursları: DİB' in planlı, programlı bir şekilde ve pedagojik formasyona sahip öğretmenler tarafından İslam din eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü yaygın eğitim kurumlarıdır.⁴⁰

Yaz Kur'an Kursları: Okulların tatil olduğu zamanlarda, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenmeleri, dini bilgilerini geliştirmeleri, dini içerikli sosyal ve kültürel etkinliklerden yararlanmaları amacıyla Kur'an kurslarında, camilerde ve müftülüklerce uygun görülecek yerlerde mülki amirin onayı ile açılan kurslardır.⁴¹ DİB' in 2000 yılında çıkarmış olduğu "Kur'an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği ve Kur'an Kursları Yönetmeliği" ne göre yaz aylarında açılan bu kursların adı "Yaz Kur'an Kursu" şeklinde belirtilmiştir.

Öğreticiler: Yaz Kur'an Kurslarının açıldığı yerlerde görev yapan İmam-Hatipler ve Müezzin-Kayyımlar ve Kur'an kursu öğretmenleridir.

Kur Sistemi: Belirli amaçlara ulaşmak üzere kendi içerisinde belirli bir bütünlüğü olan, fakat ulaşılmak istenilen ana hedeften de ayrı düşünülme- yen öğrenme birimlerinden oluşan yapıya kur denilmektedir.⁴²

Başarı testi: Öğrencilerin veya çalışanların belirli bir eğitim ve öğretim sonucunda yeterliliklerini ölçmek amacıyla yapılan testtir.⁴³

³⁸ Muhiddin Okumuşlar, Fatih Genç, "Din Eğitiminin Bilimselleşmesi/Neliği", *Din Eğitimi*, (ed. Recai Doğan, Remziye Ege), Ankara: Grafiker Yay., 2012, s. 55.

³⁹ *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 9.

⁴⁰ Şevki Aydın, age., s. 31.

⁴¹ "DİB Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği" Altıncı Bölüm md:25

⁴² *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, s. 8.

⁴³ <https://prezi.com/bryxqyk4jofx/basari-testleri/>, 15/10/2017, 21:00

II. BÖLÜM

YAZ KUR'AN KURSLARI

1- YAZ KUR'AN KURSLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Kur'an-ı Kerimin indirilmesinden günümüze başta Peygamber efendimiz olmak üzere Müslüman toplumlar Kur'an-ı Kerimi öğrenmeye, öğretmeye, mesajlarını anlamaya ve hayatlarında uygulamaya önem vermişlerdir. Kur'an'ın ilk muallimi olan Hz. Peygamber, öğretmen ve öğrenci psikolojisini dikkate alarak ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleşebilmesi için gerekli alt yapıyı oluşturarak eğitim faaliyetlerini şekillendirme gayretinde olmuştur. Bu anlamda Hz. Peygamberin eğitim faaliyetlerini hicretten önce ve hicretten sonra olmak üzere iki kısımda değerlendirmek gerekir. Hicretten önce Mekke döneminde Hz. Peygamber hem kendi evinde, hem Erkam'ın evinde, hem de insanlarla ilişkilerin yoğun olduğu yerlerde eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmeye önem vermiştir. Hicretten sonra Medine döneminde Peygamber mescidi önemli bir eğitim merkezi olmuştur. Nitekim mescidi ibadet mekânı olması yanında başta eğitim faaliyeti ve diğer faaliyetlerin yapıldığı yer olarak değerlendirmek mümkündür. Peygamber mescidinin yanında bulunan Suffa da önemli eğitim merkezlerindedir. Suffa Hz. Peygamberin yanında ilim öğrenenlerin barındığı eğitim gördüğü mekândır. Burada eğitim görenler İslam'ı diğer insanlara öğretmek için ihtiyaç halinde görevlendirilecek olan âlimlerin temelini oluşturmuştur.⁴⁴

Hulefa-i Raşidin dönemi ise Kur'an-ı Kerimin Mushaf haline gelme dönemi olarak ön plana çıkmaktadır. Zira Zeyd b. Sabit başkanlığında Hz. Ebubekir döneminde Mushaf haline getirildiğini görmek mümkündür. Hz. Osman döneminde ise artık Kur'an-ı Kerimin çoğaltılarak diğer İslam beldelerine gönderildiği görülmektedir. Bu bağlamda Kur'an-ı Kerimin çoğaltılarak farklı beldelere gönderilmesi bir taraftan Kur'an eğitimine dinamiklik kazandırması, diğer taraftan ise bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. Böylece Arap olamayan insanlara Kur'an'ın öğretilmesi gündeme gelmiştir. Kitaplaşma hali ve çoğaltılması aslında Kur'an eğitiminde farklı bir

⁴⁴ Zeki Salih Zengin, "İslam Din Eğitiminin Tarihsel Gelişimi: İslam'da Eğitim ve Öğretim", *Din Eğitimi*, (ed. Recai Doğan, Remziye Ege), Ankara: Grafiker Yay., 2012, s. 18- 21.

döneme geçildiğini göstermektedir. Daha önce hafızlar aracılığıyla ağızdan ağıza öğrenilen yaklaşım yerini materyal olarak kaynaktan öğrenme yaklaşımına bırakmıştır. Böyle bir çalışmanın eserlerini Emeviler döneminde daha net görmek mümkündür. İkinci asrın sonrasına baktığımızda “Dâr’ül-Hüffaz” ve “Dâr’ül-Küttab” gibi özel eğitim kurumları ile karşılaşmak mümkündür.⁴⁵

Müslümanlar arasında medreselerden önce eğitim öğretim faaliyetleri, farklı mekân ve zamanlar içerisinde yürütülmekteydi. Mescitler ve camiler başta olmak üzere âlimlerin evleri, saray ve kitapçı dükkânları bu faaliyetlere merkezlik yapmaktaydı. Bu mekânlar içerisinde özellikle mescit ve camiler eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü mekânlardı. Zaman içerisinde çeşitli faktörlerin etkisiyle (zaman-mekân değişkenliği vb.) bu mekânlarda eğitim öğretim faaliyetlerinde aksaklıklar meydana gelmeye başlamıştır.⁴⁶Bu durumu Çelebi, şöyle dile getirmektedir:

1. Mescit ve camilerdeki ders halka sayısının artması,
2. Tartışmalı ilimlerin gelişmesi,
3. Finans meselesi,
4. Türklerin Müslüman olmadan önceki gelenek ve göreneklerinin ortadan kaldırılarak bunun yerine İslâm dininin esaslarını yerleştirme çabası,
5. Devletin idarî yapısında ihtiyaç duyulan memurları yetiştirme arzusu ve yöneticilerin halkın nazarında önemli bir itibara sahip olan ulemanın desteğini kendi yanına çekmek istemeleri dönemi meşgul eden sorunlar arasında yerini almıştır. Ayrıca zikredilmeyen problemler İslam dünyasında medreselerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan etmenler olarak zikredilmektedir.⁴⁷

Zeki Salih Zengin’e göre de bu mekânların aynı zamanda ibadet edilen yerler olması, ibadet edenlerin rahatsız olmalarına neden olmuştur. Bundan dolayı, sayıları artan öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması, yanlış düşünce akımlarının gelişmesinin engellenmesi ve devlet idaresinde görev alacak insanlara duyulan ihtiyaçlar, daha düzenli ve rahat eğitim için müstakil eğitim kurumları olan medreselerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.⁴⁸

⁴⁵ Mehmet Gökkaya vd., *Kuruluşundan Günümüze DİB*, Ankara: DİB Yay., 1997, s. 637.

⁴⁶ Ziya Kazıcı, *Ana Hatlarıyla İslam Eğitim Tarihi*, İstanbul: Marmara Ün. İlahiyat Fak. Yay., 1995, s. 78

⁴⁷ Ahmet Çelebi, *İslam’da Eğitim-Öğretim Tarihi*, İstanbul: Damla Yayınevi, 1983, s. 108-110.

⁴⁸ Zeki Salih Zengin, agb., s. 34.

Medreseler XI. asırdan itibaren kurulmaya ve gelişmeye başlamıştır. Medrese eğitiminin en önemli amaçlarından birisi, insanları dini konularda aydınlatacak ve rehberlik yapacak imam, vaiz ve müftü gibi din görevlilerinin yetiştirilmesi olmuştur. Bununla beraber yönetim ve adalet hizmetlerini yerine getirecek kimselerin de yetiştirilmesi medreselerin eğitim amaçları arasındadır. Bu nedenle uygulanan programların söz konusu amaçları gerçekleştirecek özellikte olmasına dikkat edilmiştir. Medreselerde genel eğitim ve din eğitimi birbirinden ayrı eğitim alanı olarak görülmemektedir. Medrese programlarında din ilimlerinin (tefsir, hadis, fıkıh, Arapça vb.) özel bir ağırlığı vardır. Bununla birlikte matematik ve fen ilimleri de programda kısmen yer almıştır.⁴⁹ Selçuklular ve Osmanlılar döneminde Kur'an eğitimi, Dâr'ül-Hüffaz ve Dâr'ül-Küttab, İhtisas Medreseleri ve Sıbyan Mekteplerinde devam etmiştir.

Tanzimat dönemine kadar din eğitimi medreselerde yapılmış. Tanzimat dönemi din eğitimi tarihi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemde medrese tarzı eğitim bir kenara bırakılarak, yeni bir eğitim sistemi kurulmuştur. Yeni açılan mektepler için hazırlanan programlarda din derslerine de yer verilmiştir. Medrese programlarında din ilimleri ağırlıkta iken, mektepler için hazırlanan programlarda ise bu ağırlık azalmış, diğer derslere ayrılan süreler arttırılmıştır. Böylece yeni eğitim anlayışı ile medreselerde yapılan "dini eğitim" den, din derslerine diğer dersler gibi programda belirli bir yer verildiği "din eğitimi" uygulamasına geçilmiştir.⁵⁰

Baltacı'nın da belirttiği gibi, eğitim ve öğretim açısından önemli olan cami ve mescitlerin öğretim için yeterli olmadığı anlaşılınca medreseler açılmış, onlar da yetersiz kalınca mektepler ortaya çıkmıştır. Zamanla cami ve mescidler dışında açılan müstakil eğitim kurumlarında çocuklara ilk aşamadan itibaren (Sıbyan Mektepleri)⁵¹ Kur'an-ı okutmak ve yaşları ilerleyince günlük hayattaki ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ilmihal dersleri vermek genel bir uygulama halini almıştır. İslam'ın ilk döneminden itibaren ortaya çıkan ve çeşitli isimler alarak günümüze kadar gelen Kur'an

⁴⁹ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: Pegem Akademi Yay., 2011, s.75,88.

⁵⁰ Zeki Salih Zengin, agb., s. 21- 29.

⁵¹ Bkz., Zeki Salih Zengin agb., s. 31. Sıbyân mektebi: Tanzimat dönemi ve öncesinde ilköğretim çağındaki çocuklara ilk dini bilgilerin verildiği yerlerdir.

okuma-okutma faaliyeti ve bu faaliyeti yürüten mektepler, 1924'te çıkan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile okul olma vasfını kaybederek kurs haline gelmişlerdir.⁵²

İslam dininin ve temel kaynağı Kur'an-ı Kerimin doğru anlaşılması; geçmişin doğru anlaşılmasını ve problemler karşısında insanlara yeni çözümler bulabilme yeteneğini kazandırır. Bu gerçekten hareketle Cumhuriyet idaresi 3 Mart 1924'te ve 429 sayılı kanunla DİB' i kurmuştur.⁵³ Böylece söz konusu kurumla halkı dini konularda aydınlatmak ve özellikle de Kur'an-ı Kerimi okuma ve anlamını öğrenme ihtiyacının karşılanması hedeflenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında MEB Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na istinaden Kur'an kurslarını kendi bünyesine katmak istemiş, fakat dönemin Diyanet İşleri Başkanı olan Rifat Börekçi, söz konusu kursların meslek okulu olarak gerektiğini belirterek bu eğitim kurumlarının Başkanlık bünyesinde kalmasını sağlamıştır.⁵⁴

DİB Kur'an öğretimini; sekiz ay süreli Kur'an Kursları, hafızlık yaptıran Kur'an Kursları ve Yaz Kur'an Kursları aracılığıyla, yaygın din eğitimi faaliyeti olarak gerçekleştirmektedir.⁵⁵

2- YAZ KUR'AN KURSLARININ YASAL DAYANAĞI

Yaz Kur'an Kursları Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenebilmeleri, dini bilgileri geliştirebilmeleri amacıyla MEB'in denetim ve gözetiminde en az ilköğretimin 5. sınıfını bitirmiş olan öğrencilere yönelik olarak yaz aylarında camiler, Kur'an Kursları ve belirlenen diğer mekânlarda açılan kurslardır.⁵⁶ Yaz Kur'an Kursları deyiminin kullanılması çok yakın zamanlarda rastlanmaktadır. Söz konusu kurslar hemen her camide özellikle çok partili döneme geçildikten sonra ve genellikle okulların tatil olduğu yaz aylarında açılmıştır. Pek çok vatandaş bahsedilen kurslardan faydalanmış ve dini bilgileri bu kurslarda öğrenmiştir.⁵⁷

⁵² Cahit Baltacı, "Türk Eğitim Sisteminde Kur'an Kurslarının Yeri", *Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik*, İstanbul: Ensar Yay., 2000, s. 16.

⁵³ Mehmet Gökaya, vd., age, s. 21.

⁵⁴ İrfan Başkurt, *Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları*, İstanbul: Dem Yay., 2007, s. 124

⁵⁵ Aydın, age., s. 115.

⁵⁶ DİB Kuran Kursları Kur'an Kursları Yönetmeliği, s. 12, md. 33;

⁵⁷ İrfan Başkurt, age., s. 125.

Kur'an Kurslarının amaçları, işleyişleri ve programları 22. 06. 1965 tarihinde kabul edilmiştir. 02. 07. 1965 tarih ve 12038 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanan 633 sayılı DİB Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve ardından da 17.10.1971 tarihli ve 13989 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanan DİB Kur'an Kursları Yönetmeliğinin hazırlanmasından sonra uygulamaya geçirilmiştir. 633 sayılı kanunun ilk maddesinde Başkanlığın görevleri arasında “*din konusunda toplumu aydınlatmak*” (mad.1) sayılmakta, ilgili kanun çerçevesinde Dini Hizmetler ve Din Görevlilerini Olgunlaştırma Dairesi kurulmuştur. Ayrıca Kur'an kursu öğretmeni kadrosu tahsis edilmiştir.⁵⁸ Kanunun yedinci maddesinin (d) bendi; Kur'an Kurslarının yönetim, eğitim ve öğretim işlerini MEB ile işbirliği yaparak yürütme görevini DİB'e vermiştir.⁵⁹

DİB söz konusu görevini yerine getirmek üzere 1965 yılında "Kur'an Öğretim Kursları Özel Talimatı"nı, daha sonra da 633 sayılı kanun'un 7/d fıkrasında sözü edilen “Kur'an kurslarının yönetim, eğitim ve öğretim işlerini ilgili Bakanlıkla işbirliği yaparak yürütmek” hükmü uyarınca 17. 10. 1971 yılında 13989 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, "DİB Kur'an Kursları Yönetmeliği" hazırlanmıştır. Bu yönetmeliğin çıkartılmasıyla Kur'an Kurslarının amaçları, işleyişleri ve programları kısmen belirginlik göstermiştir. MEB ile ortak çalışma yapılarak hazırlanan yönetmeliğe göre Kur'an kurslarının amacı: Kur'an'ın usulüne uygun okunmasını öğretmek, ezberletmek, meallerini okutmak, ibadetlerle ilgili dua metin ve anlamlarını öğretmenin yanı sıra İslam'ın inanç, ibadet ve ahlak esasları konusunda kursiyerleri aydınlatmak olarak belirlenmiştir (mad. 2).⁶⁰ 1990'da ise DİB günün şartlarına uygun olarak yeni bir Kur'an Kursları yönetmeliği hazırlamıştır. Söz konusu yönetmelik 16.11.1990 tarih ve 20697 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğe göre “yaz Kur'an Kursları:

Madde 8- Okulların tatil olduğu yaz aylarında isteyen öğrencilere Kur'an-ı Kerimi öğretmek ve dini bilgiler vermek üzere yaz kursları düzenlenir.

Yaz Kur'an Kursları; kurs binaları, camiler ve müftülüklerce uygun görülen diğer yerlerde açılabilir. Ayrıca, başta halk eğitim, diğer eğitim ve okul binaları olmak

⁵⁸ 21 Mart 1964 tarihli belge için, bkz. BCA, “Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Evrakı” (30.1.0.0), 105.657.9.

⁵⁹ BCA, “Bakanlar Kurulu Kararları” (30.18.1.2), 266.35.16.

⁶⁰ BCA, “Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Evrakı” (30.1.0.0), 105.657.13.

üzere kamu kurum ve kuruluşlarına ait binalardan mülki amirin onayı ile bedelsiz olarak yararlanılabilir. Yaz kursları ile ilgili hususlar DİB’ce çıkarılacak bir yönerge ile düzenlenir.”⁶¹

1990 yılında çıkarılan yönetmeliğin yaz Kur’an kurslarıyla ilgili olan maddesi 20.08.1997 gün ve 23086 sayılı resmi gazete de yayınlanan ve yayınlandığı gün yürürlüğe giren yönetmelikle şu şekilde değişmiştir:

Madde-8: “Okulların tatil olduğu yaz aylarında, ilköğretimin beşinci Sınıfını tamamlayan öğrenciler için kanuni temsilcilerin istemine bağlı olarak Kur’an-ı kerimi ve mealini öğrenebilmeleri ve dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla yaz kursları düzenlenir.”⁶²

Yaz Kur’an Kursları ile ilgili hükümler Kur’an Kursları için çıkartılan bahsedilen yönetmeliklerde yerini almıştır. DİB kuruluş ve görevleri hakkındaki 22.06.1965 tarih ve 633 sayılı kanuna 22.07.1999 tarihinde kabul edilen 4415 sayılı kanunla getirilen ek 3. madde ile bu konuyu düzenleyen yeni hükümler getirilmiştir.

633 sayılı DİB’ in Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna, 22.07.1999 tarihli ve 4415 sayılı Kanunun birinci maddesiyle eklenen ek üçüncü maddesinde; 'İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu DKAB dersleri dışında, Kur'an-ı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, DİB’ ce Kur'an kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin beşinci sınıfını bitirenler için tatillerde ve MEB’in denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açılır. Kur'an kurslarının açılış, eğitim-öğretim ve denetimleri ile bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir' şeklinde yer alan hukuki düzenleme; 23.08.2011 tarihli ve 653 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair KHK' nın on beşinci maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁶¹ Mehmet Gökkaya, vd., age., s. 192-193.

⁶² Age., s. 290.

Söz konusu yürürlükten kaldırmaya dayalı olarak da 03.03.2000 tarihli ve 23982 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan DİB Kur'an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, 07.04.2012 tarih ve 28257 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan DİB Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlükten kaldırılan Yönetmeliğin 'Kursun açılışı' başlıklı altıncı maddesinde, DİB' in Kur'an kursunu MEB ile koordine ederek açması; 'Yaz kursları' başlıklı otuz ikinci maddesinde ise, DİB' in okulların tatil olduğu zamanlarda, ilköğretimin beşinci sınıfını tamamlayan öğrenciler için kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenebilmeleri ve dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla MEB' in denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açması öngörülür iken; Söz konusu hükümler, yürürlükten kaldıran yönetmeliğin on kinci maddesinin (1) numaralı fıkrasında, 'Kur'an kursları, il, ilçe, belde ve köylerde ilgili il müftülüğünün teklifi ve Başkanlığın onayıyla eğitim-öğretime açılırlar.' şeklinde; yirmi beşinci maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise, 'Okulların tatil olduğu zamanlarda, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenmeleri, dini bilgilerini geliştirmeleri, dini içerikli sosyal ve kültürel etkinliklerden yararlanmaları amacıyla Kur'an kurslarında, camilerde ve müftülüklerce uygun görülecek yerlerde mülki amirin onayı ile yaz Kur'an kursları açılır.' biçiminde yeniden düzenlenmiştir. Böylece, bir yandan Kur'an Kurslarının ilköğretim sonrası çocuklar için DİB' ce açılmasına; Yaz Kur'an Kurslarının ise ilköğretimin beşinci sınıfını bitiren çocukların yaz tatillerinde MEB'in denetim ve gözetiminde DİB' ce açılacak Kur'an Kurslarına gitmelerine yönelik hukuki düzenlemeler yürürlükten kaldırılarak, Yaz Kur'an Kurslarındaki ilköğretim beşinci sınıfı bitirme koşulu ile MEB' in denetim ve gözetim yetkisi ortadan kaldırılarak Kur'an kurslarına okul öncesi çocuklar ile zorunlu ilköğretim çağındaki çocukların gitmelerinin yolu da açılmıştır.⁶³

DİB' in 2000 yılında çıkarmış olduğu "Kur'an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği ve Kur'an Kursları Yönetmeliği" ne göre yaz aylarında açılan bu kursların adı "Yaz Kur'an Kursu" şeklinde belirtilmiştir.

⁶³ <http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/7936cd4c-49b4-4862-ac87-033fa5c7382d?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> 04/05/2017 11:22

2000 yılında çıkarılan Kur'an Kursları ve Pansiyonları Yönetmeliğine göre Yaz Kur'an kursları "en az ilköğretim beşinci sınıfını bitirmiş olan öğrencilere yönelik olarak Kur'an-ı Kerimi ve mealini öğrenebilmeleri, dini bilgilerini geliştirmeleri amacıyla MEB'in denetim ve gözetiminde yaz aylarında camiler, Kur'an kursları ve belirlenen diğer mekenlerde açılan 2 ay süreli kurslardır". Bu kurslara kayıtlar, ilk ve orta öğretim kurumlarının yılsonu tatiline girdiği ilk hafta yapılır, ikinci haftadan itibaren de öğretime başlanır. Yaz Kur'an kurslarında ilköğretim beşinci sınıfını tamamlayan öğrencilerden lise son sınıfa kadar tüm ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinden öğrenciler faydalanır.⁶⁴

DİB Kur'an Kursları Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliğinde 2012 yılında yapılan değişiklikle;

(1) Okulların tatil olduğu zamanlarda, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenmeleri, dini bilgilerini geliştirmeleri, dini içerikli sosyal ve kültürel etkinliklerden yararlanmaları amacıyla Kur'an kurslarında, camilerde ve müftülüklerce uygun görülecek yerlerde mülki amirin onayı ile yaz Kur'an kursları açılır.

(2) Bu kursların süresi iki ayı ve haftada beş günü geçemez. Kursa müracaatlar form dilekçe ile olur.⁶⁵

Yukarıda sözü edilen yönetmeliğe göre okulların tatil olduğu zamanlarda, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak yaz Kur'an kurslarına herkes kayıt yaptırabilir.

⁶⁴ Alpaslan Durmuş, Hatice Işlak, Neriman Gökçeğöz Karatekin, *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, Ankara: DİB Yay., 2006, s. 10

⁶⁵ Resmi Gazete Tarihi: 07.04.2012 Resmi Gazete Sayısı: 28257 DİB Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği Altıncı Bölüm md:25

3- YAZ KUR'AN KURSLARININ AMAÇLARI

DİB Yaz Kur'an Kursları aracılığıyla aşağıdaki amaçlara ulaşmayı hedeflenmektedir:

1- Öğrencilerin hayatlarını anlamlandırma süreçlerinde karşılaştıkları sorunların çözümünde kendilerine destek sağlayacak bilgi, duygu, hareket ve ruh çevresindeki davranışları kazanmalarına yardımcı olmak,

2- Kazanımlar ve etkinlikler yoluyla öğrencilerin dini öğrenme, anlam ve yaşama davranışlarını geliştirmelerine destek olmak,

3- Din eğitimi çevresinin önemli bileşenlerinden olan "cami" ile yetişmekte olan neslin ilişkisine katkı sağlamak,

4- Öğrencilerin dini ve ahlaki değerlere önem vermelerine ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmelerine, sonuçta erdemli kişilikler oluşturabilmelerine rehberlik etmek,

5- Öğrencilerle birlik ve beraberliği perçinleyen sevgi, saygı, kardeşlik ve dostluk bağlarını güçlendirmek,

6- Öğrencilere bir arada yaşama ve sorumluluk bilincini geliştiren bir perspektif kazandırmak,

7- Öğrencilerin sağlıklı dini bilgiler edinmelerine ortam hazırlamak,

8- Öğrencilerin evrensel değerler, kendi dini bilgi ve bilinçleriyle katılmalarını desteklemek.⁶⁶

⁶⁶ Alpaslan Durmuş, vd., age., s.11.

4- YAZ KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMINA TEMEL YAKLAŞIM

Yaz Kur'an kursları öğretim programı öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak düzenlenirken şu yaklaşımlar benimsenmiştir.

- Yaz kuran kurslarında öğrencilerin ihtiyaçlarına, bilgi ve becerileri göz önünde bulundurularak üç dönem ve üç kur halinde düzenlenen kur sistemine göre eğitim yapılmaktadır.
- Bu kurslarda Kur'an-ı kerim ve temel dini bilgiler derslerini geliştirecek eğitim verilmektedir.
- Yaz Kur'an kursları öğretim programında hedef, konu ve öğrenen üçlüsünü birlikte değerlendiren eğitim anlayışı esas alınmıştır.
- Eğitim programı Kur'an, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak öğrenme alanlarını kapsamaktadır.
- Yaz Kur'an kurslarında öğrencilere tüm öğrenme alanlarında belirli düzeyde bilgi ve becerilerin her kurda kazandırılması amaçlanmaktadır.
- Yaz Kur'an kursları eğitim programı çerçeve esnek program anlayışıyla hazırlanmıştır. Buna göre öğretmenler, öğrencilerin ihtiyaçları çerçevesinde gerekli gördükleri konuları öne alabilecek veya ileriki günlere aktarabileceklerdir.⁶⁷

5- YAZ KUR'AN KURSU ÖĞRENME ALANLARI

Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı beş öğrenme alanına ayrılmıştır. Bunlar:

5.1. Kur'an-ı Kerim Öğrenme Alanı

Öğrenciler Kur'an-ı Kerim öğrenme alanında genel olarak Kur'an'ın İslam'daki yeri, önemi, Kur'an'la ilgili bazı temel kavramlar ve Kur'an'ın temel konularıyla tanışacaklardır. Bu öğrenme alanında Kur'an'dan kaynaklanan "doğru bilgi" ve "doğru

⁶⁷ Alpaslan Durmuş, vd., age., s.9.

davranışa” ulaşmanın gerekliliğinin kavranması ve onu okuyup anlama bilincine varılması hedeflenmektedir.

Yaz Kur’an kurslarında velilerin beklentisi, çocuklarının Kur’an-ı öğrenmeleri olduğu unutulmamalı, bu beklentiye uygun olarak çocukların diğer öğrenme alanlarındaki eğitimsel çalışmalarında da bu alanın desteklenmesi hedefi güdülmektedir.

Bu öğrenme alanında öğrenciler, Kur’an-ı ve mesajını doğru anlama ve Allah kelamına yönelik becerisini geliştirecek etkinliklerle desteklenmektedir.⁶⁸

5.2. İtikat Öğrenme Alanı

İtikat öğrenme alanı öğrencilerde İslam dininin temel kaynaklarına dayalı, temellendirilmiş ve gönülden benimsenmiş bir insan-din ilişkisini oluşturmayı hedefleyen bir içeriğe sahiptir.

İnsan-din ilişkisi, tek tanrı inancı, insanın günlük hayatında ve davranışlarında inancın etkisi ve hayatını anlamlandıran ahiret inancı gibi insanın bütün hayatını ilgilendiren süreçleri içermesi dolayısıyla bu öğrenme alanı, diğer öğrenme alanları için “çekirdek” bir yere sahiptir.

Bu öğrenme alanında öğrenciler, doğru inanma, Allah’la sağlıklı iletişim kurma, hayatı anlamlandırma, aklını kullanma, sorumlu davranma becerilerini geliştirecek etkinliklerle desteklenmektedir.⁶⁹

5.3. İbadet Öğrenme Alanı

İbadet öğrenme alanı İslam’da ibadetler ve ibadetlerin faydalarıyla ilgili konuları içermektedir. İbadet öğrenme alanıyla, ibadet duygusunun sağlıklı bir şekilde doyurulması ve ibadetlere katılma alışkanlığının kazandırılması amaçlanmaktadır.

Bu öğrenme alanında öğrenciler, temizlik bilinci, ibadet bilinci, güzel davranış edinme ve ibadethanelere saygılı davranma becerilerini geliştirecek etkinliklerle desteklenmektedir.⁷⁰

⁶⁸ Alpaslan Durmuş, vd., age., s. 14.

⁶⁹ Age., s. 14.

5.4. Siyer Öğrenme Alanı

Siyer öğrenme alanı, Hz. Peygamber'in hayatı, kişiliği ve örnekliği ile ondan davranış örnekleri konularını içermektedir.

Bu öğrenme alanıyla öğrencilerin, Hz. Peygamber'in misyonunu öğrenme, örnekliğini kavrama, onu doğru anlama ve modelleme bilinci kazanmaları amaçlanmaktadır.⁷¹

5.5. Ahlak Öğrenme Alanı

Ahlak öğrenme alanı, öğrencilerin iyilik, doğruluk, bağışlayıcılık, cömertlik, adalet gibi fazilet ve değerleri öğrenmelerini, sevmelerini ve davranışa dönüştürmelerini hedeflemektedir.⁷²

6- YAZ KUR'AN KURSLARI DERS KİTAPLARI

DİB 2006 yılında hazırladığı Yaz Kur'an Kursları Programı ile yaz aylarında sürdürülen yaz Kur'an kursu eğitimine yeni bir boyut getirmiştir. Yenilenen program ve eğitim-öğretim çalışmalarının verimli ve sağlam bir zemin üzerinde yürütülmesi için programın yürürlüğe girmesinden 2016 yılına kadar üç ayrı kitap hazırlamıştır. 2016 yılında bunlara ek olarak hazırlanan kitaplarla yaz Kur'an kurslarında kursa katılan öğrencilerin yaşları da dikkate alınarak;

- 4-6 yaş grubu için; 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı,
- 7-14 yaş grupları için; "Yaz Kur'an Kursları Dinimi Öğreniyorum" ve "Yaz Kur'an Kursları Etkinlik Kitabım",
- 14 yaş ve üzeri için; "Dinimizi Öğreniyoruz 1, 2, 3" kitapları,
- 18 yaş üzeri için; "Dinim İslam Temel Bilgiler" kitabı hazırlanmış ve öğrencilerin istifadesine sunulmuştur.⁷³

⁷⁰ Alpaslan Durmuş, vd., age., s. 15.

⁷¹ Age., s. 15.

⁷² Age., s. 15.

⁷³ 2016 Yılı Yaz Kur'an Kursu Uygulama Esasları, s. 3.

6.1. Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu

DİB' ce, yaz Kur'an kursları Programının uygulanmasına ilişkin olarak Kur'an kursu öğretmenlerine rehberlik etmek amacıyla yayımlanmıştır. Ders ve öğretici kitabının kullanımına ilişkin bilgiler sunmaktadır. Bu kitapta; yaz Kur'an kurslarının, öğretim programının yapısı, öğrenme alanları, etkinlikler, iyi bir öğreticide bulunması gereken nitelikler, öğrenme- öğretme sürecinde kullanılacak yöntemler, ders işleme süreci ve örnekleri, ders kitabında bulunan kurları ünite açıklamaları, ünitenin işlenişinde kullanılacak yöntem ve etkinlikler ile öğrenciyi ve öğretimi takip edecek formlar hakkında bilgiler yer almıştır.⁷⁴

6.2. Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı

TDV tarafından Yaz Kur'an Kurslarına devam eden 14 yaş ve üzeri öğrencilerin ders kitabı olarak kullanmaları amacıyla Yaz Kur'an Kursları Programına uygun bir şekilde hazırlanıp yayımlanmıştır. Ders kitapları öğrencilerin bireysel özelliklerini ve farklılıklarını, bilgi ve becerilerini dikkate alan kur sistemine göre hazırlanmıştır. Öğrencilerin bireysel olarak çalışmasına zemin hazırlayan, inceleme ve araştırma yapmaya yönlendiren hazırlık çalışmaları, okuma parçaları ve etkinlikler bulunmaktadır.⁷⁵

6.3. Dinimizi Öğreniyoruz: Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kitabı

TDV tarafından hazırlanıp yayımlanmış Dinimizi Öğreniyoruz Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Kitabı'nın kullanım rehberidir. Daha önce DİB tarafından yayımlanmış Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu ile çizilen teorik çerçevenin tamamlayıcısı niteliğindedir. Öğretici kitabında; dinimizi öğreniyoruz ders kitaplarının sayfaları küçültülmüş olarak yer almaktadır. Her öğrenme alanının giriş kısmında ilgili öğrenme alanına dair ünitelerin bölümlerini ve öğrencileri derse hazırlamak için sorular yer almaktadır. Ders kitapları ve öğretici kitabının kullanımı hakkında bilgiler de yer almaktadır.⁷⁶

⁷⁴ Alpaslan Durmuş, vd., age., s. 68-164.

⁷⁵ İbrahim Hakan Karataş, vd., age., s. 5.

⁷⁶ İbrahim Hakan Karataş, vd., age., s. 5.

6.4. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı

TDV tarafından Yaz Kur'an Kurslarına devam eden 4-6 yaş grubu öğrencilerin ders kitabı olarak kullanmaları amacıyla Yaz Kur'an Kursları Programına uygun bir şekilde hazırlanıp yayımlanmıştır. Dini bilgiler ve elif-ba etkinlikleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. İçerisinde yer alan konular eğitsel oyun boyama, şiir gibi etkinliklerle desteklenmiştir.

6.5. Yaz Kur'an Kursları Dinimi Öğreniyorum ve Yaz Kur'an Kursları Etkinlik Kitabım

TDV tarafından Yaz Kur'an Kurslarına devam eden 7-14 yaş grubu öğrencileri için Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programına uygun bir şekilde hazırlanıp yayımlanmıştır. Yeni program doğrultusunda konu hakkında öğrencileri bilgilendirirken renkli görsellerle öğrencilerin derse motivasyonunun sağlanması ve öğrenimin kolaylaştırılması sağlanmıştır. Ünitelerin sonunda ve yaz Kur'an kursları etkinlik kitabında her ünite ile ilgili öğrencilerin öğrendiklerini hatırlamaları ve eksik olan yerleri fark etmelerini sağlayacak değerlendirme soruları ve etkinlikler hazırlanmıştır.

6.6. Dinim İslam Temel Bilgiler

TDV tarafından Yaz Kur'an Kurslarına devam eden 18 yaş ve üzeri öğrencilerin ders kitabı olarak kullanmaları amacıyla hazırlanmıştır.

TDV tarafından hazırlanıp yayımlanmış olan materyal kitaplar; programa uygun olarak hazırlanmış, programdaki amaçlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme özelliklerine uygun bilgileri sırayla vererek öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasına ve dersini daha sistematik işlemesine imkân sağlamaktadır. Öğretmene ve öğrenciye programı kolayca uygulama imkânı vermektedir.

7- MEKÂN OLARAK YAZ KUR'AN KURSLARI

Yaz Kur'an Kursları; kurs binaları, camiler ve müftülüklerce uygun görülen diğer yerlerde açılabilir. Yaz kurslarında eğitim-öğretim için ayrılan mekânların çekici, canlı, dinamik, bakımlı, tertipli ve temiz olmaları eğitimden beklenen sonuçlara

ulaşma noktasında etkin rol oynamaktadır. Şüphesiz eğitim-öğretim denildiğinde akla ilk gelen şeylerden birisi de eğitim ve öğretimin yapıldığı sınıflardır. Öğrenciler eğitim sırasında günün belirli vakitlerini sınıfta/camide geçirmektedirler. Sınıflar eğitim ve öğretim sürecindeki en önemli birimlerden biridir. Okul, cami veya sınıftan amaç öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Öğrenciler öğrenme ortamında ne kadar güdülenir ve öğrenmeye hazır hale gelirlerse öğrenme düzeyi o kadar yükselir ve başarı oranda artar. Bir eğitim-öğretim ortamının büyüklüğü, ısı, ışık, temizlik, kullanılan renkler, mekânın bakımlı veya bakımsız, havadar ya da basık oluşu, öğrenci sayısı, kullanılan eşyaların dizilişi, eski veya yeni oluşları, duvarda kullanılan panolar öğrenimi etkiler.⁷⁷ Yaz Kur'an kurslarının büyük çoğunluğunun yapıldığı en önemli mekân camilerdir. Yaz kurslarının camide yapılması, öğrencilerin hayatına farklı bir renk, farklı bir hava katmakta, onların öğrencilik serüvenine yeni boyut kazandırmaktadır. Bütün öğretim yılı boyunca hayatı okulda geçen, sınıf ortamından iyice sıkılan öğrenci, hiç olmazsa tatilde bu monotonluktan kurtularak farklı mekânlarda bulunmayı, böylece rahatlamayı arzu etmektedir. Yaz Kur'an kurslarının yapıldığı camiler, öğrenciye bu imkânı sağlamaktadır.⁷⁸ Dolayısıyla bu kursların yapıldığı camilerin ve müstemilatının eğitim-öğretim ortamı için uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Camilerden sonra yaz Kur'an kurslarının yapıldığı mekân Kur'an kurslarıdır. Kur'an kursu, anayasanın yirmi dördüncü maddesinde belirtilen isteğe bağlı din eğitim öğretiminin planlı programlı olarak yapıldığı din eğitim kurumudur. DİB' in halkı din konusunda aydınlatma görevi bağlamında önemli bir kurumdur.⁷⁹ Yaz Kur'an kurslarının yapıldığı mekânlardan biridir. Ayrıca, Yaz Kur'an kursları için başta halk eğitim, diğer eğitim ve okul binaları olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarına ait binalardan mülki amirin onayı ile bedelsiz olarak yararlanılabilir.⁸⁰

⁷⁷ İrfan Başkurt, age., s. 183-184.

⁷⁸ Şevki Aydın, age., s. 131.

⁷⁹ Age., s. 7.

⁸⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim Ve Öğretimine Yönelik Kurslar İle Öğrenci Yurt Ve Pansiyonları Yönergesi, 20.07.2012, s.19.

III. BÖLÜM

YAZ KUR'AN KURSLARI İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLAR

1- ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERE AİT GENEL BİLGİLER

1- Öğrencilerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Tablo 1. Öğrencilerin Yaşları

Yaşınız		F	%
1	7,00	31	7,6
2	8,00	48	11,8
3	9,00	24	5,9
4	10,00	58	14,2
5	11,00	84	20,6
6	12,00	74	18,1
7	13,00	43	10,5
8	14,00	46	11,3
	Toplam	408	100,0

Araştırmamıza katılan öğrencilerin yaşlarına göre dağılımı tablo 1'de verilmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin (%20.6)'sı 11, (%18.1)'i 12, (%14.2)'si 10, (%11.8)'i 8, (%11.3)'ü 14, (%10.5)'i 13, (%7.6)'sı 7 ve (%5.9)'u 9 yaşındadır. Yaz Kur'an kurslarına en çok 11 yaş grubu öğrenciler katılmakta, en az ise 9 yaş grubu öğrenciler katılmaktadır.

2- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyeti

Cinsiyetiniz		F	%
1	Erkek	244	59,8
2	Kadın	164	40,2
	Toplam	408	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı tablo 14'te verilmektedir. Tablo incelendiği zaman (%59,8) erkek ve (%40,2)'sinin kadın olduğu görülmektedir.

3- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bitirdiği Sınıfa Göre Dağılımı

Tablo 3. Öğrencinin Bitirdiği Sınıf

Bitirdiğiniz Sınıf		F	%
1	1,00	39	9,6
2	2,00	54	13,2
3	3,00	61	15,0
4	4,00	89	21,8
5	5,00	51	12,5
6	6,00	53	13,0
7	7,00	25	6,1
8	8,00	36	8,8
	Toplam	408	100,0

Araştırmamıza katılan öğrencilerin bitirdikleri sınıfı gösteren tablo 3 incelendiği zaman en büyük öğrenci grubu ortaokula giden öğrencilerdir. (%97,3) Bunu ilkokula giden öğrenciler izlemektedir. (%2,5) Tablo 3'ten de anlaşılan diğer bir husus da; Yaz Kur'an Kurslarına devam eden öğrencilerin tamamı ilköğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Söz konusu kurslara lise öğrencileri fazla ilgi göstermemektedir. Bunun sebebi Öğretici 6 ile yapmış olduğumuz görüşmede ortaya çıkmaktadır. Öğretici 6'ya

göre; “Yaz Kur’an kurslarına lise öğrencileri katılmıyor. Çünkü kursa katılan öğrencilerin yaşları küçük olduğundan onlarla birlikte ders yapmak istemiyorlar. Lise öğrencileri için ayrıyeten pilot bölgelerde daha önceden ilan edilerek kurs açılması gerekir.”

4- Öğrencilerin Geçen Yıl Yaz Kur’an Kurslarına Katılıp Katılmama Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 4. Öğrencilerin Geçen Yıl Yaz Kur’an Kurslarına Katılıp Katılmama Durumu

Geçen Yıl Yaz Kur’an Kurslarına Katıldınız mı?		F	%
1	Evet	316	77,5
2	Hayır	92	22,5
	Toplam	408	100,0

Araştırmamıza katılan öğrencilerin geçen yıl yaz Kur’an kursuna katılıp katılmadıklarını gösteren tablo 4 incelendiği zaman öğrencilerin (%77,5)’ i bu kurslara katılmış, (%22,5) daha önce bu kurslara katılmamıştır.

5- Öğrencilerin Yaz Kur’an Kurslarına Geliş Amacına Göre Dağılımı

Tablo 5. Öğrencilerin Yaz Kur’an Kurslarına Geliş Amacı

Yaz Kur’an Kurslarına Geliş Amacınız		F	%
1	Kur’an-ı Kerimi Öğrenmek	329	80,6
2	Dini Bilgiler Öğrenmek	57	14,0
3	Ahlaklı Olmak	22	5,4
	Toplam	408	100,0

Açık uçlu olarak sorulan “Kursa Geliş Amacınız” sorusuna verilen cevaplardan elde ettiğimiz sonuçlara göre, araştırmamıza katılan öğrencilerin yaz Kur’an kurslarına

geliş amaçlarının dağılımı tablo 5’te verilmiştir. Tablo incelendiği zaman kursa katılan öğrencilerin (% 80,6)’sı Kur’an-ı Kerim’i öğrenmek , (%14)’ü dini bilgileri öğrenmek ve (% 5,4)’ü ahlaklı olmak amacıyla katıldıklarını belirtmektedir. Önder’in yapmış olduğu çalışma da bu oran Kur’an-ı Kerim öğrenmeye gelenlerde (%69,7), dini bilgiler öğrenmek için gelenlerde (%20,1) Yıldız’ın yapmış olduğu araştırmada bu oran Kur’an-ı Kerim ve dini bilgileri öğrenmeye gelenlerde (%63,5)’tir.⁸¹ Bu sonuçlar bizim araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

6- Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirlerine Göre Dağılımı

Tablo 6. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirleri

Ailenizin Aylık Ortalama Geliri		F	%
1	750-1299	80	19,6
2	1300-1999	108	26,5
3	2000-2999	78	19,1
4	3000 Ve Üzeri	82	20,1
5	Belirtmemiş	60	14,7
	Toplam	408	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirleri tablo 6’ da verilmiştir. Tabloya bakıldığında 1300- 1999 tl arası olanlar (%26,5), 3000 tl ve üzeri geliri olanlar (%20,1), 750-1299 tl arası olanlar (%19,6), 2000-2999 tl arası olanlar (%19,1)’ dir. Yaz Kur’an kurslarına katılan öğrencilerin çoğunluğu dar ve orta gelirli ailelerden oluşmaktadır. Bu sonuç alanda yapılan diğer araştırmalarla da benzerlik göstermektedir.⁸²

⁸¹ Mustafa Önder, age., s. 36; Emine Yıldız, age., s. 76.

⁸² Bkz. Mustafa Önder, age., s. 48.

7- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 7. Annenin Eğitim Durumu

Annelerin Eğitim Durumu		F	%
1	Okur Yazar Değil	23	5,6
2	Okuryazar	42	10,3
3	İlkokul	93	22,8
4	Ortaokul	112	27,5
5	Lise	94	23,0
6	Üniversite	38	9,3
7	Belirtmemiş	6	1,5
Toplam		408	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre dağılımları tablo 7’de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman öğrencilerin büyük bir bölümünün annesi ortaokul mezunudur. (%27,5) Bunu sırasıyla lise mezunu (%23), ilkokul mezunu (%22,8) ve okuryazar olanlar (%10,3) izlemektedir. Yaz Kur’an Kurslarına devam eden öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna baktığımızda ilköğretim ve lisede yoğunlaştığı görülmektedir.

8- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 8. Babanın Eğitim Durumu

Babanın Eğitim Durumu		F	%
1	Okuryazar Değil	14	3,4
2	Okuryazar	40	9,8
3	İlkokul	43	10,5
4	Ortaokul	72	17,6
5	Lise	135	33,1
6	Üniversite	95	23,3
7	Belirtmemiş	9	2,2
Toplam		408	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre dağılımları tablo 8’de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman öğrencilerin büyük bir bölümünün babası lise mezunudur. (%33,1) Bunu sırasıyla üniversite mezunu (%23,3), ortaokul mezunu (%17,6) ve ilkokul mezunu olanlar (%10,5) izlemektedir. Yaz Kur’an Kurslarına devam eden öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarıyla babalarının eğitim durumlarına baktığımızda babalarının eğitim durumlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Başkurt’un araştırma sonuçlarına göre annelerin (%59,5) ilkokul mezunudur.⁸³ Bu oran Önder’in çalışmasında (%47,8)’dir.⁸⁴ Koç’un araştırmasında bu oran (%55,1)’dir.⁸⁵ Aybey’in araştırmasında ise bu oran (%70,9)’dur.⁸⁶

Başkurt’un çalışmasına göre babaların (%44,7)’si ilkokul mezunudur.⁸⁷ Koç’un çalışmasında bu oran (%68,3)’tür.⁸⁸ Aybey’in çalışmasında ise bu oran (%61,8)’dir.⁸⁹

Demir’in araştırma sonuçlarına göre annenin eğitim durumu (%65)’i ilkokul (%12,7)’si ise lise ve dengi okul (%10)’nu okuryazar değil (%7,7)’si ortaokul ve (%4,6)’sı ise üniversite mezunudur.

Çanakcı’nın yapmış olduğu çalışmada annelerin üçte ikisi (%64,6) ilkokul mezunuyken babaların yaklaşık yarısı (%43,6) ilkokul mezunudur. Yine annelerin (%3,7)’si üniversite mezunuyken babaların (%13,3)’ü üniversite mezunudur.⁹⁰

Demir’in babaların eğitim durumları ile ilgili yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre velilerin (%53,5)’i ilkokul, (%20,8)’i lise ve dengi okul, (%15)’i

⁸³ İrfan Başkurt, age., s. 158-159.

⁸⁴ Mustafa Önder, age., s. 41.

⁸⁵ Ahmet Koç, agm., s. 47.

⁸⁶ Salih Aybey, agm., s. 57.

⁸⁷ İrfan Başkurt, age., s. 160.

⁸⁸ Ahmet Koç, agm., s. 48.

⁸⁹ Salih Aybey, agm., s. 58.

⁹⁰ Ahmet Ali Çanakcı, agm., s. 174- 175.

üniversite (%10)'u ortaokul ve (%0,8)'i ise okuryazar değil cevabını vermiştir. Sonuçlara göre babaların büyük çoğunluğu ilkokul mezunudur.⁹¹

Elde edilen veriler annelerin büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğunu göstermiştir. Sonuçlarda annelerin eğitim düzeylerinin ortaokul, lise ve üniversite alanlarında oldukça düşük seviyede kalması dikkat çekmiştir. Çocukların din eğitimlerinde önemli bir yere sahip olan annelerin eğitim düzeylerinin ilkokul düzeyinde kalmasının çocukların eğitiminde olumsuz rol oynayabileceği kanaati ön plana çıkmaktadır.

Annelerin eğitim durumlarıyla babaların eğitim durumlarını karşılaştıracak olursak babaların eğitim durumunun daha iyi olduğu görülmüştür.

Yapılan bu çalışmalarda da görüldüğü gibi bizim araştırmamızda da babaların eğitim durumlarının annelerin eğitim durumlarından yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak araştırmamızın sonuçlarına bakıldığında anne ve babaların eğitim durumları diğer araştırmalarda ki sonuçlara göre yüksek olduğu görülmektedir.

9- Öğrencilerin DKAB Dersinden Geçme Notuna Göre Dağılımı

Tablo 9. Öğrencilerin DKAB dersi geçme notu

DKAB Dersi Geçme Notu		F	%
1	0-44	1	,2
2	45-54	1	,2
3	55-69	2	,5
4	70-84	41	10,0
5	85-100	224	54,9
6	Belirtmemiş	139	34,1
	Toplam	408	100,0

⁹¹ Elçin DEMİR, age, s. 47.

Araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB dersinden geçme notları tablo 9’da verilmiştir. Tablo incelendiği zaman (%54,9)’u 85-100 arası, (%10)’u 70-84 arası (%0,5)’i 55-69 arasındadır.

10- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin DKAB Derslerine Karşı Tutum ve Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 10. DKAB Derslerine Karşı İlgî Düzeyi

DKAB Dersine Karşı İlgî Düzeyi		F	%
1	Hiç Sevmiyorum	5	1,2
2	Sevmiyorum	19	4,7
3	Fikrim Yok	52	12,7
4	Seviyorum	142	34,8
5	Çok Seviyorum	186	45,6
6	Belirtmemiş	4	1,0
	Toplam	408	100,0

Araştırmamıza katılan Tokat örneğinden seçilen örneklem grubunda bulunan öğrencilerin örgün eğitimde gördükleri DKAB derslerine karşı ilgi düzeylerine göre dağılımları tablo 10’da verilmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun DKAB derslerini çok sevdikleri görülmüştür. (%45,6) Bunu sırasıyla dersi sevenler (%34,8), fikrim yok diyenler (%12,7) ve sevmiyorum diyenler (%4,7) takip etmektedir. Bu sonuçlar bize yaz Kur’an kursuna gelen öğrencilerin Kur’an eğitimine ve din eğitimine ilgi duyduğunu göstermektedir. Buna göre okuldaki alınan din eğitimi ile yaz kurslarında verilen eğitim birbirini destekler nitelikte olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Zira her iki ders de aynı öğrencilere hitap etmektedir.

11- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dini Kitap Okuma Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 11. Dini Kitap Okuma Durumu

Dini Kitap Okuma Durumu		F	%
1	Hiç Okumam	61	15,0
2	Ara Sıra Okurum	286	70,1
3	Sıklıkla Okurum	60	14,7
4	Belirtmemiş	1	,2
	Toplam	408	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin dini kitap okuma düzeylerine göre dağılımı tablo 11’de verilmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğu ara sıra dini kitaplar okuduğunu göstermektedir(%70,1). Bunu sırasıyla; hiç okumadıklarını söyleyenler(%15) ve sıklıkla okuduklarını söyleyenler(%14,7) izlemektedir. Bu sonuçlardan dine ilgi duyan çocukların yaz Kur’an kurslarına devam ettiğini söyleyebiliriz.

12- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Televizyonda Dini Programlar İzleme Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 12. Televizyonda Dini Programlar İzleme Durumu

Televizyonda Dini Programlar İzleme Durumu		F	%
1	Hiç İzlemem	67	16,4
2	Ara Sıra İzlerim	284	69,6
3	Sıklıkla İzlerim	57	14,0
	Toplam	408	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin televizyonda çeşitli kanallarda yayınlanan dini programlar izleme düzeylerine göre dağılımları tablo 12’de verilmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun ara sıra televizyonda dini programları izledikleri gözlenmektedir. (%69,6) Bunu sırasıyla; hiç izlemediklerini söyleyenler

(%16,4) ve sıklıkla izlediklerini söyleyenler (%14) takip etmektedir. Öğrencilerin (%83,6)'sı televizyonda değişik kanallarda yayınlanan dini programları izlemektedir.

13- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Namaz İbadetini Yerine Getirme Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 13. Öğrencilerin Namaz İbadetini Yerine Getirme Durumları

Namaz Kılma Durumu		F	%
1	Hiç Kılmam	68	16,7
2	Ara Sıra Kılarım	263	64,5
3	Sürekli Kılarım	77	18,9
	Toplam	408	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin okula devam ederken namaz ibadetini yerine getirme düzeylerine göre dağılımı tablo 13'de verilmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin büyük bir kısmı okula devam ederken namazlarını ara sıra kılmakta oldukları görülmektedir. (%64,5) Bunu sırasıyla sürekli kıldıklarını söyleyenler (%18,9) ve hiç kılmadıklarını söyleyenler (%16,7) takip etmektedir. Bu oran Önder'in yapmış olduğu çalışmada ara sıra namaz kılanlar (%66,6), hiç kılmayanlar (%16,8), sıklıkla kılanlar (16,6)'dır.⁹² Yapılan bu çalışmada da görüldüğü gibi bizim araştırmamızda da öğrenciler okula devam ederken namazlarını ara sıra kılmaktadır.

14- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Öğreticisinin Kendilerine Yaklaşımını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 14. Kurs Öğreticisinin Öğrencilere Olan Yaklaşımı

Kurs Öğreticisinin Öğrencilere Olan Yaklaşımı		F	%
1	Çok Sevecen ve İlgili	366	89,7
2	Fikrim Yok	41	10,0
3	İlgisiz	1	,2
	Toplam	408	100,0

⁹² Mustafa Önder, age.,s.43,

Araştırmaya katılan öğrencilerin kurs hocalarının kendilerine karşı yaklaşımlarını değerlendirme düzeylerine göre dağılımları tablo 14’ de verilmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin kurs hocasının kendilerine karşı çok sevecen ve ilgili olduğu görülmektedir. (%89,7) Bu öğrencileri sırasıyla; fikrim yok diyenler (%10) ve ilgisiz olduğunu söyleyenler (%0,2) takip etmektedir. Yıldız’ın yaptığı araştırmada kurs öğreticisinden memnun olanlar (%98), memnun olmayanlar (%2) ve cevapsız (%0,4)’tür.⁹³ Önder’in yaptığı araştırmada kurs öğreticisinin ilgili olduğunu söyleyenler (%93,1), ilgisiz olduğunu söyleyenler (%0,5) ve fikrim yok diyenler (%6,4)’tür.⁹⁴ Bu sonuçlardan öğrencilerin öğretmenleri sevecen ve ilgili bulduklarını, öğretmenlerden memnun olduklarını görmekteyiz.

15- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin “Dinimi Öğreniyorum” İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 15. Öğrencilerin “Dinimi Öğreniyorum” İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Durumu

“Dinimi Öğreniyorum” İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Durumu		F	%
1	Öğretici ve Yararlı	308	75,5
2	Fikrim Yok	82	20,1
3	Yararlanamadım	18	4,4
	Toplam	408	100,0

Öğrencilerin yaz Kur’an kurslarında okutulan “Dinimi Öğreniyorum” isimli ders kitabını değerlendirmelerine ilişkin görüşleri tablo 15’de verilmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin bu kitabı öğretici ve yararlı buldukları gözlenmektedir. (%75,5) Bunu sırasıyla ders kitabı hakkında fikri olmadığını söyleyenler (%20,1) ve yararlanamadıklarını söyleyenler (%4,4) izlemektedir. Bu sonuçlardan “Dinimi Öğreniyorum” ders kitabının öğrenciler tarafından beğenildiğini söyleyebiliriz.

⁹³ Emine Yıldız, age., s. 96.

⁹⁴ Mustafa Önder, age., s. 44.

16- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Ortamını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 16. Öğrencilerin Kurs Ortamını Değerlendirme Düzeyleri

Kurs Ortamı		F	%
1	İdeal Bir Öğretim Ortamı	369	90,4
2	Fikrim Yok	26	6,4
3	Öğretime Uygun Olmayan Bir Ortam	13	3,2
Toplam		408	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaz Kur'an kurslarında eğitim gördükleri kurs ortamını değerlendirme düzeylerine göre dağılımı tablo 16' da verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin büyük bir bölümünün kurs için ideal bir ortamda öğrenim gördükleri gözlenmektedir. (%90,4) Bu öğrencileri sırasıyla kurs ortamı hakkında fikri olmadığını söyleyenler (%6,4) ve öğretime uygun olmayan bir ortam olduğunu söyleyenler (%3,2) izlemektedir. Yıldız'ın yaptığı çalışmada öğretim ortamından memnun olanlar (%97,6), memnun olmayanlar (%2,4)'tür.⁹⁵ Önder'in çalışmasında kurs ortamının ideal bir ortam olduğunu söyleyenler (%85,5), fikrim yok diyenler (%11,8) ve öğretime uygun değil diyenler (%2,7)'dir.⁹⁶ Bu sonuçlara göre yaz Kur'an kurslarının yapıldığı ortamdan öğrencilerin memnun olduğu, kurslar için öğretime uygun olduğu görülmektedir.

⁹⁵ Emine Yıldız, age., s. 100.

⁹⁶ Mustafa Önder, age., s. 47.

B. YAZ KUR'AN KURSLARINDAKİ BAŞARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1- Yaz Kur'an Kursu Derslerindeki Başarı Durumu

Tablo 17. Yaz Kur'an Kursu Derslerinin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları

		Ortalama	N	Standart sapma
Pair 1	Kur'an Ön Test	47,6471	408	14,02115
	Kur'an Son Test	83,1912	408	12,10124
Pair 2	İtikat Ön Test	69,6199	408	26,16116
	İtikat Son Test	83,6581	408	19,00761
Pair 3	İbadet Ön Test	72,2414	408	23,51586
	İbadet Son Test	83,3303	408	17,50866
Pair 4	Siyer Ön Test	64,7794	408	26,38685
	Siyer Son Test	79,2745	408	20,87221
Pair 5	Ahlak Ön Test	65,3431	408	28,03788
	Ahlak Son Test	76,7157	408	27,32995

Ön test ve son test puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı ilişkili örneklem t testi ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları tablo 18' de verilmiştir.

Tablo 18. Yaz Kur'an Kursu Derslerine Ait Ön Test- Son Test İlişkili Örneklem T-Testi Sonuçları

		Ortalama	Standart sapma (Ss)	Ortalama (T)	Standart sapma (Sd)	Std. Error Ortalama(Sig)
Pair 1	Kur'an Ön Test - Kur'an Son Test	-35,54412	15,43021	-46,529	407	,000
Pair 2	İtikat Ön Test - İtikat Son Test	-14,03824	23,03922	-12,308	407	,000
Pair 3	İbadet Ön Test - İbadet Son Test	-11,08885	18,14497	-12,344	407	,000
Pair 4	Siyer Ön Test - Siyer Son Test	-14,49510	22,20078	-13,188	407	,000
Pair 5	Ahlak Ön Test - Ahlak Son Test	-11,37255	30,10348	-7,631	407	,000

Tablo 18 incelendiği zaman araştırmaya katılan öğrencilerin Kur'an derslerine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir.(t:46,5; sd:407; p<0,05). Fark son test puanlarının lehinedir. Bu sonuç bize yaz Kur'an kursu Kur'an öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

2- Kur'an dersi başarı durumu

Tablo 19. Kur'an Öğrenme Düzeyi

		F	%
2	45-54 Zayıf	12	2,9
3	55-69 Orta	38	9,3
4	70-84 İyi	135	33,1
5	85-100 Pekiyi	223	54,7
	Toplam	408	100,0

Kur'an öğretim alanına ait son test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin (%87,8)'inin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 19'da verilen bu değerler, Kur'an dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını göstermektedir.

3- İtikat Dersi Başarı Durumu

Tablo 20. İtikat Öğrenme Düzeyi

		F	%
1	0-44 Çok Zayıf	29	7,1
2	45-54 Zayıf	1	,2
3	55-69 Orta	57	14,0
4	70-84 İyi	64	15,7
5	85-100 Pekiyi	257	63,0
	Toplam	408	100,0

Tablo 18'deki değerler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin İtikat dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde

farklılaştığı gözlenmektedir (t:12,3; sd:407; p<0,05). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu sonuç bize İtikat öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

İtikat öğretim alanına ait son test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin (%78,7)'sinin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 20'de verilen bu değerler, İtikat dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını göstermektedir.

4- İbadet Dersi Başarı Durumu

Tablo 21. İbadet Öğrenme Düzeyi

		F	%
1	0-44 Çok Zayıf	18	4,4
2	45-54 Zayıf	14	3,4
3	55-69 Orta	57	14,0
4	70-84 İyi	73	17,9
5	85-100 Pekiyi	246	60,3
	Toplam	408	100,0

Tablo 18'deki değerler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin İbadet dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:12,34; sd:407; p<0,05). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu sonuç bize İbadet öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

İbadet öğretim alanına ait son test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin (%78,2)'sinin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 21'de verilen bu değerler, İbadet dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını göstermektedir.

5- Siyer Dersi Başarı Durumu

Tablo 22. Siyer Öğrenme Alanı

		F	%
1	0-44 Çok Zayıf	36	8,8
2	45-54 Zayıf	19	4,7
3	55-69 Orta	30	7,4
4	70-84 İyi	120	29,4
5	85-100 Pekiyi	203	49,8
	Toplam	408	100,0

Tablo 18'deki değerler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin Siyer dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:13,18; sd:407; p<0,05). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu sonuç bize Siyer öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Siyer öğretim alanına ait son test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin (%79,2)'sinin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 22'de verilen bu değerler, Siyer dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını göstermektedir.

6- Ahlak Dersi Başarı Durumu

Tablo 23. Ahlak Öğrenme Alanı

		F	%
1	0-44 Çok Zayıf	64	15,7
2	45-54 Zayıf	1	,2
3	55-69 Orta	56	13,7
4	70-84 İyi	114	27,9
5	85-100 Pekiyi	173	42,4
	Toplam	408	100,0

Tablo 18'deki değerler incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin Ahlak dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde

farklılaştığı gözlenmektedir (t:7,63; sd:407; p<0,05). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu sonuç bize Ahlak öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Ahlak öğretim alanına ait son test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin (%70,3)'ünün iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 23'de verilen bu değerler, Ahlak dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını göstermektedir.

Yaz Kur'an kursu derslerindeki başarı durumunu gösteren tablolar incelendiğinde bu kurslardan beklenen hedeflere ulaşıldığı görülmektedir. Öğreticilerle yapmış olduğumuz görüşmelerde Öğretici 6: *“Yaz Kur'an kursları hedefine ulaşıyor. Öğrencilere faydalı oluyor. Ancak sınıflar fazla kalabalık olmayacak. Öğretici arkadaşlar katılan öğrencilere önce kendisini, camiyi, Kur'an-ı Kerimi sevdirek işe başlarsa istenilen hedeflere ulaşmak kolaylaşmaktadır.”* Diğer öğreticilerde öğretici 6'nın görüşleriyle aynı düşüncededir.

C. YAZ KUR'AN KURSLARINDAKİ BAŞARIYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1- ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİNİN BAŞARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerden kişisel özellikleri; öğrencilerin yaşları, ailelerin aylık ortalama gelirleri, cinsiyetleri ve anne ve babalarının eğitim durumlarına göre ayrı ayrı analiz edilecektir.

a. Öğrencilerin Derslerden Aldıkları Son Test Puanlarının Yaşları İle İlişkisi

Tokat'ta Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerden örneklem grubumuzda bulunan öğrencilere uygulanan başarı testlerinden alınan son test puanlarının öğrencilerin yaşları ile ilişkisini gösteren değerler tablo 24'de verilmektedir.

Tablo 24. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Yaşlarına Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart Sapma
Kuran son test	7,00	31	81,0968	13,30502
	8,00	48	79,6667	11,26345
	9,00	24	78,6667	12,71311
	10,00	58	82,3103	12,59798
	11,00	84	85,6905	10,60345
	12,00	74	86,8649	16,39272
	13,00	43	84,0930	11,04927
	14,00	46	84,1739	11,93930
	Total	408	83,6127	12,86165
	İtikat son test	7,00	31	65,5258
8,00		48	77,9312	18,94966
9,00		24	74,4625	21,82993
10,00		58	87,2690	16,43088
11,00		84	86,0250	17,30576
12,00		74	87,7500	13,89174
13,00		43	87,2512	14,44857
14,00		46	87,8348	17,79482

	Total	408	83,6581	19,00761
İbadet son test	7,00	31	66,7339	23,68341
	8,00	48	75,3906	19,69710
	9,00	24	76,8229	22,53313
	10,00	58	85,5388	16,92364
	11,00	84	86,5327	12,66807
	12,00	74	88,9358	12,43766
	13,00	43	86,9186	13,48872
	14,00	46	85,1902	16,78907
	Total	408	83,3303	17,50866
Siyer son test	7,00	31	57,1613	24,16071
	8,00	48	66,4583	23,38299
	9,00	24	71,2500	26,42668
	10,00	58	82,0862	16,04192
	11,00	84	84,2857	17,58187
	12,00	74	83,7838	16,44440
	13,00	43	87,6977	14,93882
	14,00	46	83,9130	18,79459
	Total	408	79,2745	20,87221
Ahlak son test	7,00	31	50,9677	30,48003
	8,00	48	62,9167	29,74776
	9,00	24	72,5000	26,90563
	10,00	58	82,4138	24,30149
	11,00	84	81,4286	24,20509
	12,00	74	83,2432	22,21366
	13,00	43	81,3953	25,59589
	14,00	46	80,0000	27,32520
	Total	408	76,7157	27,32995

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlarına göre son test puan ortalamaları tablo 24’de verilmiştir. Söz konusu tablonun verileri incelendiği zaman tüm derslerde son test puanlarının öğrencilerin yaşlarına göre farklı değerler aldığı görülmektedir. Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin yaşlarına göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 25’te verilmiştir. Tablo incelendiği zaman son test puanlarının öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 25. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Yaşlarına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı fark
Kur'an son test	Gruplar Arası	2798,853	7	399,836	2,479	,017	8-11,8-12 9-11,9-12 10-12
	Gruplar İçi	64527,961	400	161,320			
	Total	67326,814	407				
İtikat son test	Gruplar Arası	17619,276	7	2517,039	7,779	,000	7-8,7-10 7-11,7-12 7-13,7-14 8-10,8-11 8-12,8-13 8-14,9-10 9-11,9-12 9-13,9-14
	Gruplar İçi	129425,517	400	323,564			
	Total	147044,793	407				
İbadet son	Gruplar	16763,200	7	2394,743	8,869	,000	7-8,7-9

test	Arası						7-10,7-11 7-12,7-13 7-14,8-10 8-11,8-12 8-13,8-14 9-10,9-11 9-12,9-13 9-14
	Gruplar İçi	108003,984	400	270,010			
	Total	124767,184	407				
Siyer son test	Gruplar Arası	32701,670	7	4671,667	12,92 2	,000	7-8,7-9 7-10,7-11 7-12,7-13 7-14,8-10 8-11,8-12 8-13,8-14 9-10,9-11 9-12,9-13 9-14
	Gruplar İçi	144607,585	400	361,519			

	Total	177309,255	407				
Ahlak son test	Gruplar Arası	38457,844	7	5493,978	8,276	,000	7-8,7-9 7-10,7-11 7-12,7-13 7-14,8-10 8-11,8-12 8-13,8-14
	Gruplar İçi	265541,175	400	663,853			
	Total	303999,020	407				

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin yaşlarına göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 25'te verilmiştir. Tablo incelendiği zaman Kur'an, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin yaşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Dersler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LCD testinin sonuçları şu şekildedir. Kur'an dersi için; 7 yaşında olanlar ($\bar{X}=81$), 8 yaşında olanlar ($\bar{X}=79,6$), 9 yaşında olanlar ($\bar{X}=78,6$), 10 yaşında olanlar ($\bar{X}=82,3$), 11 yaşında olanlar ($\bar{X}=85,6$), 12 yaşında olanlar ($\bar{X}=86,8$), 13 yaşında olanlar ($\bar{X}=84$), 14 yaşında olanlar ($\bar{X}=84$). İtikat dersi için; 7 yaşında olanlar ($\bar{X}=65$), 8 yaşında olanlar ($\bar{X}=77,9$), 9 yaşında olanlar ($\bar{X}=74,4$), 10 yaşında olanlar ($\bar{X}=87,2$), 11 yaşında olanlar ($\bar{X}=86$), 12 yaşında olanlar ($\bar{X}=87,7$), 13 yaşında olanlar ($\bar{X}=87,2$), 14 yaşında olanlar ($\bar{X}=87,8$). İbadet dersi için; 7 yaşında olanlar ($\bar{X}=66,7$), 8 yaşında olanlar ($\bar{X}=75,3$), 9 yaşında olanlar ($\bar{X}=76,8$), 10 yaşında olanlar ($\bar{X}=85,5$), 11 yaşında olanlar ($\bar{X}=86,5$), 12 yaşında olanlar ($\bar{X}=88,9$), 13 yaşında olanlar ($\bar{X}=86,9$), 14 yaşında olanlar ($\bar{X}=85,1$). Siyer dersi için; 7 yaşında olanlar ($\bar{X}=57$), 8 yaşında olanlar ($\bar{X}=66,4$), 9 yaşında olanlar ($\bar{X}=71,2$),

10 yaşında olanlar ($\bar{X}=82$), 11 yaşında olanlar ($\bar{X}=84,2$), 12 yaşında olanlar ($\bar{X}=83,7$), 13 yaşında olanlar ($\bar{X}=87,6$), 14 yaşında olanlar ($\bar{X}=84$). Ahlak dersi için; 7 yaşında olanlar ($\bar{X}=50,9$), 8 yaşında olanlar ($\bar{X}=62,9$), 9 yaşında olanlar ($\bar{X}=72,5$), 10 yaşında olanlar ($\bar{X}=82,4$), 11 yaşında olanlar ($\bar{X}=81,4$), 12 yaşında olanlar ($\bar{X}=83,2$), 13 yaşında olanlar ($\bar{X}=81,3$), 14 yaşında olanlar ($\bar{X}=80$). Bu sonuçlara göre; Kur'an, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak derslerinde 10, 11, 12, 13 ve 14 yaşındaki öğrencilerin son test puanları 7, 8 ve 9 yaşındaki öğrencilerin son test puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Örgün eğitimde görülen DKAB ve Siyer dersleri programında yer alan konularla yaz Kur'an kursları öğretim programındaki konuların birbirini desteklemesinden dolayı öğrencilerin yaşı arttıkça son test puanlarının arttığı görülmektedir.

Yaldız'ın yaptığı araştırmada yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin ağırlıklı olarak 12-14 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Bu kurslara katılan öğrencilerin yaş gruplarındaki farklılıkların oluşmasında çocukların içinde buldukları gelişim dönemi ile buna bağlı olarak yaşadıkları psikolojik süreç etkilidir. Her gelişim döneminin kendine özgü bir takım özellikleri vardır. Çocukların gelişim dönemi özellikleri dikkate alınmadan yapılan eğitimde başarıya ulaşmak mümkün görülmemektedir.⁹⁷

Önder'in araştırmasında yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin yaş aralığı 11-15 arasındadır.⁹⁸ Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ile İbadet dersine ait son test puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu İbadet dersine ait son test puanlarının öğrencilerin yaşları arttıkça arttığını göstermiştir.⁹⁹

Araştırmamızın sonuçları ile alanda yapılan araştırmalar birbirini desteklemektedir.

⁹⁷ Emine Yaldız, age., s. 49.

⁹⁸ Mustafa Önder, age., s. 48.

⁹⁹ Age., s. 64.

**b. Öğrencilerin Derslerden Aldıkları Son Test Puanlarının
Ailelerinin Aylık Geliri İle İlişkisi**

Araştırmamıza katılan öğrencilere uygulanan başarı testlerinden alınan son test puanlarının öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirleri ile ilişkisini gösteren değerler tablo 26’de verilmektedir.

Tablo 26. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart Sapma
Kuran son test	1- Bilmiyor	60	82,6333	18,39488
	2- 750-1299	80	81,4500	10,21280
	3- 1300-1999	108	85,4630	10,53559
	4- 2000-2999	78	83,9231	13,87679
	5- 3000 ve üzeri	82	83,7073	11,97166
	Total	408	83,6127	12,86165
İtikat son test	1-Bilmiyor	60	87,1350	15,54067
	2- 750-1299	80	79,6425	20,11963
	3- 1300-1999	108	80,2694	20,28125
	4- 2000-2999	78	83,8192	19,89231
	5- 3000 ve üzeri	82	89,3415	15,88105
	Total	408	83,6581	19,00761
İbadet son test	1-Bilmiyor	60	86,1458	14,09767
	2- 750-1299	80	78,5938	19,12275
	3- 1300-1999	108	80,4282	19,44180
	4- 2000-2999	78	84,7756	15,02804
	5- 3000 ve üzeri	82	88,3384	16,07042
	Total	408	83,3303	17,50866
Siyer son test	1-Bilmiyor	60	78,6667	19,86963
	2- 750-1299	80	74,5250	22,98705
	3- 1300-1999	108	76,5000	21,80178
	4- 2000-2999	78	83,2051	18,62086
	5- 3000 ve üzeri	82	84,2683	18,85818
	Total	408	79,2745	20,87221
Ahlak son test	1-Bilmiyor	60	79,6667	26,67867
	2- 750-1299	80	68,2500	27,86836
	3- 1300-1999	108	76,2963	27,22673
	4- 2000-2999	78	80,0000	26,18615
	5- 3000 ve üzeri	82	80,2439	27,30602
	Total	408	76,7157	27,32995

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirlerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 27’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Dersler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LCD testinin sonuçları şu şekildedir. İtikat dersi için; aylık ortalama geliri 750-1299 tl olanlar ($\bar{X}=79,6$), aylık ortalama geliri 1300-1999 tl olanlar ($\bar{X}=80,2$), aylık ortalama geliri 2000-2999 tl olanlar ($\bar{X}=83,8$), aylık ortalama geliri 3000 tl ve üzeri olanlar ($\bar{X}=89,3$). İbadet dersi için; aylık ortalama geliri 750-1299 tl olanlar ($\bar{X}=78,5$), aylık ortalama geliri 1300-1999 tl olanlar ($\bar{X}=80,4$), aylık ortalama geliri 2000-2999 tl olanlar ($\bar{X}=84,7$), aylık ortalama geliri 3000 tl ve üzeri olanlar ($\bar{X}=88,3$). Siyer dersi için; aylık ortalama geliri 750-1299 tl olanlar ($\bar{X}=74,5$), aylık ortalama geliri 1300-1999 tl olanlar ($\bar{X}=76,5$), aylık ortalama geliri 2000-2999 tl olanlar ($\bar{X}=83,2$), aylık ortalama geliri 3000 tl ve üzeri olanlar ($\bar{X}=84,2$). Ahlak dersi için; aylık ortalama geliri 750-1299 tl olanlar ($\bar{X}=68,2$), aylık ortalama geliri 1300-1999 tl olanlar ($\bar{X}=76,2$), aylık ortalama geliri 2000-2999 tl olanlar ($\bar{X}=80$), aylık ortalama geliri 3000 tl ve üzeri olanlar ($\bar{X}=80,2$). Ailelerin gelirleri arttıkça öğrencilerin ibadet ve siyer derslerine ait son test puanlarının arttığı görülmektedir. Bu sonuca göre geliri iyi olan ailelerin çocuklarıyla yakından ilgilendiği sonucuna götürmektedir. Demir’in yaptığı araştırmada velilerin %45,8’i 500-1000 tl arası, %20,4’ü 500 tl’ den az, %16,5’i 1000-1500 tl arası, %10,4’ü 1500-2000 tl arası ve %6,9’u ise 2000 tl ve üzeri gelire sahiptir. Buna göre yaz Kur’an kurslarına genellikle ekonomik açıdan orta seviyedeki ailelerin çocuklarından oluştuğu görülmektedir.¹⁰⁰ Bu sonuç alanda yapılan araştırmalarla benzerlik göstermektedir.¹⁰¹

¹⁰⁰ Elçin Demir, age., s. 31-32.

¹⁰¹ Mustafa Önder, age., s. 65., Salih Aybey, age., s. 55.

Tablo27. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Ailelerinin Aylık Ortalama Gelirine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı fark
İtikat son test	Gruplar Arası	5906,172	4	1476,543	4,216	,002	1-2,1-3 2-5,3-5
	Gruplar İçi	141138,621	403	350,220			
	Total	147044,793	407				
İbadet son test	Gruplar Arası	5399,599	4	1349,900	4,557	,001	1-2,1-3 2-4,2-5 3-5
	Gruplar İçi	119367,585	403	296,197			
	Total	124767,184	407				
Siyer son test	Gruplar Arası	5908,156	4	1477,039	3,473	,008	2-4,2-5 3-4,3-5
	Gruplar İçi	171401,099	403	425,313			
	Total	177309,255	407				
Ahlak son test	Gruplar Arası	8137,046	4	2034,261	2,771	,027	1-2,2-3 2-4,2-5
	Gruplar İçi	295861,974	403	734,149			
	Total	303999,020	407				

Tablo 24’de verilen değerler incelendiğinde öğrencilerin yaşlarının ve ailelerinin aylık ortalama gelirlerinin başarı üzerinde önemli bir etkisi vardır.

c. Öğrenci Son Test Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre son test puan ortalamaları tablo 28’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman erkek öğrencilere ait son test puanlarının Kur’an, İbadet, Siyer derslerinde kız öğrencilerden yüksek, İtikat, Ahlak derslerinde ise düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin son test başarı puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuçta bize cinsiyetin başarıyı etkileyen faktörlerden biri olmadığını gösterir.

Tablo 28. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Son Test Puan Ortalamaları

	Cinsiyetiniz	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Kur'an Son Test	Erkek	244	85,4344	11,10925	406	1,548	,122
	Kadın	164	79,8537	12,76414			,149
İtikat Son Test	Erkek	244	83,3865	18,77158		,352	,725
	Kadın	164	84,0622	19,40426			,727
İbadet Son Test	Erkek	244	83,8115	16,27143		,677	,499
	Kadın	164	82,6143	19,23220			,513
Siyer Son Test	Erkek	244	79,3566	19,82454		,097	,923
	Kadın	164	79,1524	22,40223			,925
Ahlak Son Test	Erkek	244	76,5574	26,06641		,143	,887
	Kadın	164	76,9512	29,18900			,889

Tablo 29. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklem t-Testi Sonuçları

	Sig.	T	Df	Sig. (2-Tailed)
Kuran Son Test	,000	-1,548	406	,122
İtikat Son Test	,864	-,352	406	,725
İbadet Son Test	,007	,677	406	,499
Siyer Son Test	,432	,097	406	,923
Ahlak Son Test	,088	-,143	406	,887

Cinsiyetiniz	N	\bar{X}	S	Sd	T	p
Erkek	244	85,43	11,1	406	1,54	1,22
Kadın	164	79,85	12,7			

Son test puanlarının cinsiyetlere göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları tablo

29’da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman öğrencilerin cinsiyetlerinin başarı üzerinde etkisinin olmadığı görülmektedir. Benzer çalışmalarda cinsiyetin başarıyı etkilediğine dair bir sonuca rastlanmamaktadır.¹⁰² Demir’in cinsiyet ile gidilen yaz Kur’an kursu arasındaki ilişki durumu sonuçlarına göre camiye giden öğrencilerin (%60)’ını erkek öğrenciler (%40)’ını kız öğrenciler oluşturmaktadır. Kur’an kursuna giden öğrencilerin ise (%92)’sini kız öğrenciler, (%8)’ini erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Buna göre, yaz Kur’an kursları için camiye giden öğrencilerin çoğunu erkekler (%60), Kur’an kursuna giden öğrencilerin çoğunluğunu ise kız öğrenciler (%92) oluşturmaktadır. Cinsiyet ile gidilen yer arasında böyle bir farkın olmasında kız öğrencilerin bayan öğreticiyi tercih etmesinin, erkek öğrencilerin de camiye yani erkek öğreticiyi seçmelerinin, belirli yaşa gelen kız ve erkek öğrencilerin karışık olarak ders işlemek istememeleri etkili olmaktadır sonucuna ulaşılmıştır.¹⁰³ Öğretici 4 ile yaptığımız görüşme de *“Camilerde veya Kur’an kurslarında erkek öğrencileri erkek, kız öğrencileri bayan hocaların okutması öğrenci kurslara katılımını ve başarısını olumlu yönde etkileyecektir. Camilerde ve Kur’an kurslarında öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılım yapılarak erkek öğrencilere erkek, kız öğrencilere ise bayan hocaların ders vermesi dini konularda öğrencilerin daha rahat soru sormaya ve bilgi edinmeye imkân sağlanması başarıyı olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedir.”*

2. ÖĞRENCİ BAŞARISININ ANNE- BABALARININ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE FARKLILAŞMASI

a. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre son test puan ortalamaları tablo 30’de verilmiştir. Söz konusu tablonun verileri incelendiği zaman bazı derslerde son test puanlarının annelerin eğitim durumuna göre farklı değerler aldığı görülmektedir.

¹⁰² Mustafa Önder, age., s. 67.

¹⁰³ Elçin Demir, age., s. 37-38.

Tablo 30. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerin Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	Okur Yazar Değil	23	84,0000	11,86285
	Okuryazar	42	82,1429	9,98919
	İlkokul	93	85,3548	11,97157
	Ortaokul	112	82,9643	11,53446
	Lise	94	82,8936	13,41358
	Üniversite	38	80,4211	13,34902
	Bilmiyor	6	80,3333	7,52773
	Toplam	408	83,1912	12,10124
İtikat Son Test	Okur Yazar Değil	23	80,5957	25,75439
	Okuryazar	42	82,7214	18,37906
	İlkokul	93	85,6968	18,47014
	Ortaokul	112	81,8625	20,65230
	Lise	94	84,7851	17,74590
	Üniversite	38	83,2500	15,43033
	Bilmiyor	6	88,8000	9,92814
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	Okur Yazar Değil	23	86,1413	15,18781
	Okuryazar	42	86,0119	16,66848
	İlkokul	93	83,7366	18,82097
	Ortaokul	112	80,9152	19,12793
	Lise	94	84,5612	15,10014
	Üniversite	38	81,0855	17,46660
	Bilmiyor	6	87,5000	14,25219
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	Okur Yazar Değil	23	78,3043	22,61824
	Okuryazar	42	85,4762	18,23992
	İlkokul	93	80,7634	19,65098
	Ortaokul	112	76,6161	23,73626
	Lise	94	79,3723	19,85538
	Üniversite	38	75,5263	19,12934
	Bilmiyor	6	88,3333	9,83192
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	Okur Yazar Değil	23	71,3043	32,37625
	Okuryazar	42	84,7619	21,09654
	İlkokul	93	79,3548	27,09911
	Ortaokul	112	72,8571	29,87748
	Lise	94	78,5106	25,27090
	Üniversite	38	71,0526	27,78192
	Bilmiyor	6	80,0000	12,64911
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin annelerinin eğitim düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 31’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman son test puanlarının öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmemektedir.

Tablo 31. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Kur’an Son Test	Gruplar Arası	2020,461	6	336,743	2,068	,056
	Gruplar İçi	65306,353	401	162,859		
	Toplam	67326,814	407			
İtikat Son Test	Gruplar Arası	1284,547	6	214,091	,589	,739
	Gruplar İçi	145760,246	401	363,492		
	Toplam	147044,793	407			
İbadet Son Test	Gruplar Arası	1590,601	6	265,100	,863	,522
	Gruplar İçi	123176,583	401	307,174		
	Toplam	124767,184	407			
Siyer Son Test	Gruplar Arası	3661,847	6	610,308	1,409	,210
	Gruplar İçi	173647,408	401	433,036		
	Toplam	177309,255	407			
Ahlak Son Test	Gruplar Arası	7294,142	6	1215,690	1,643	,134
	Gruplar İçi	296704,877	401	739,912		
	Toplam	303999,020	407			

Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre son test puan ortalamalarına göre farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını anlamak için yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 31’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman öğrencilerin son test puanlarının annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmemektedir.

b. Öğrenci Başarısının Babaların Eğitim Durumlarına Göre Farklaşması

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre son test puan ortalamaları tablo 32’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test puanlarının babalarının eğitim durumuna göre farklı değerler aldığı görülmektedir.

Tablo 32. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Babaların Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	Okuryazar Değil	14	79,5714	13,50051
	Okuryazar	40	83,5500	10,75115
	İlkokul	43	80,7907	13,50936
	Ortaokul	72	81,6389	12,08107
	Lise	135	85,2296	11,36894
	Üniversite	95	82,7579	12,75691
	Bilmiyor	9	85,1111	10,34945
	Toplam	408	83,1912	12,10124
İtikat Son Test	Okuryazar Değil	14	82,4571	21,64414
	Okuryazar	40	82,4175	16,26851
	İlkokul	43	84,4116	19,39886
	Ortaokul	72	82,9417	17,96327
	Lise	135	82,7978	21,55968
	Üniversite	95	85,4116	17,29286
	Bilmiyor	9	87,5667	10,30036
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	Okuryazar Değil	14	81,6964	20,13540
	Okuryazar	40	89,6875	11,19377
	İlkokul	43	84,3023	19,49760
	Ortaokul	72	82,1181	18,80291
	Lise	135	81,7963	17,66289
	Üniversite	95	83,5526	17,25061
	Bilmiyor	9	83,3333	14,32055
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	Okuryazar Değil	14	77,1429	25,54892
	Okuryazar	40	87,7500	15,10434
	İlkokul	43	80,9767	19,49419
	Ortaokul	72	77,2222	21,63866
	Lise	135	78,6000	21,97971
	Üniversite	95	77,8000	20,64420
	Bilmiyor	9	78,8889	16,91482
	Toplam	408	79,2745	20,87221

Ahlak Son Test	Okuryazar Değil	14	75,7143	30,56249
	Okuryazar	40	88,5000	18,61210
	İlkokul	43	78,6047	27,73870
	Ortaokul	72	77,5000	27,87042
	Lise	135	73,7778	28,64780
	Üniversite	95	74,9474	27,51687
	Bilmiyor	9	73,3333	17,32051
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Tablo 33. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Babalarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Kur'an Son Test	Gruplar Arası	1221,830	6	203,638	1,399	,214
	Gruplar İçi	58379,258	401	145,584		
	Toplam	59601,088	407			
İtikat Son Test	Gruplar Arası	672,635	6	112,106	,307	,933
	Gruplar İçi	146372,158	401	365,018		
	Toplam	147044,793	407			
İbadet Son Test	Gruplar Arası	2122,741	6	353,790	1,157	,329
	Gruplar İçi	122644,442	401	305,846		
	Toplam	124767,184	407			
Siyer Son Test	Gruplar Arası	3634,131	6	605,688	1,398	,214
	Gruplar İçi	173675,124	401	433,105		
	Toplam	177309,255	407			
Ahlak Son Test	Gruplar Arası	7331,813	6	1221,969	1,652	,132
	Gruplar İçi	296667,206	401	739,818		
	Toplam	303999,020	407			

Öğrencilerin son test puanlarının babalarının eğitim durumlarına göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 33'de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman son test puanlarının öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

Bu sonuçta bize babanın eğitim durumunun yaz Kur'an kurslarında öğrenci öğrenmelerinde önemli bir faktör olmadığını göstermektedir. Tablo 32 ve 33 birlikte

incelendiğinde babanın eğitim durumunun öğrencilerin başarısında önemli bir etken olmadığını göstermektedir.

Anne ve babanın eğitim durumlarının öğrencilerin başarıları üzerinde olumlu bir fark yapmadığı araştırmamızda görülmektedir. Zira kurs öğretmenleriyle yaptığımız görüşmeler bunu destekler niteliktedir. Öğretici 1'in şu sözü; *“Çocuk kursa başladıktan sonra ailesiyle tatile gidiyor, sportif faaliyetlere katılıyor ve çeşitli kurslara katılmak istiyor. Bu yüzden Kur'an kursuna ara veriyor. Bazı ailelerde benim çocuğum futbol kursu başlayana kadar Kur'an kursuna devam etsin. Futbol kursu başlayınca Kur'an kursu o kadar önemli değil onu bırakabilir mantığıyla hareket ediyor.”* Öğretici 2 bu konudaki; *“Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerimiz kendi istek ve arzuları ile anne ve babalarının isteğiyle geldikleri zaman devamlılık sağlanır. Fakat anne ve babanın buna duyarsız kalması çarşıya, pazara, hastaneye gidecekleri zaman çocukları kurstan çağrılmaları ve çocuklarını bir günde iki kursa birden göndermek gibi istekleri hedeflere ulaşmayı zorlaştırıyor. Çocuk ve aileleri yaz Kur'an kursu ile çarşı ve pazarda gezme veya diğer kurslar arasında tercih yapmak zorunda kalıyor. Bu tercihlerini de Kur'an kurslarına gereken ilgiyi göstermediklerinden dolayı diğerlerinden yana kullanıyor.”* bunu destekler niteliktedir.

3. ÖĞRENCİ BAŞARISININ EĞİTİMLE İLGİLİ ÖZELLİKLERİNE GÖRE FARKLILAŞMASI

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Bitirdiği Sınıfa Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin okulda en son bitirdikleri sınıfa göre son test puan ortalamaları tablo 34'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test puanlarının öğrencilerin bitirdiği sınıfa göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 34. Öğrencilerin Okulda Bitirdikleri Sınıfa Göre Son Test Puan Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	1,00	39	80,8205	12,31788
	2,00	54	78,4074	12,22666
	3,00	61	81,0820	12,10825
	4,00	89	86,4494	10,58624
	5,00	51	87,6078	17,66814
	6,00	53	84,3774	11,80649
	7,00	25	86,4000	9,66092
	8,00	36	83,0000	13,04498
	Toplam	408	83,6127	12,86165
İtikat Son Test	1,00	39	67,7385	26,31609
	2,00	54	74,8222	20,59028
	3,00	61	86,9803	16,85597
	4,00	89	86,5551	17,08002
	5,00	51	87,2765	14,39060
	6,00	53	87,1245	15,29971
	7,00	25	86,5800	15,36725
	8,00	36	89,1083	16,24573
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	1,00	39	67,1474	22,56742
	2,00	54	73,9583	21,02019
	3,00	61	86,0451	16,66018
	4,00	89	87,0787	12,42155
	5,00	51	88,6029	12,29239
	6,00	53	87,9717	13,53021
	7,00	25	85,0000	15,72882
	8,00	36	85,5903	16,28564
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	1,00	39	59,7949	23,26074
	2,00	54	65,0000	24,70582
	3,00	61	82,3115	17,41411
	4,00	89	84,0449	17,56282
	5,00	51	83,9216	14,43308
	6,00	53	85,6604	16,92852
	7,00	25	83,2400	22,13459
	8,00	36	86,1111	15,35816
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	1,00	39	53,3333	30,20398
	2,00	54	63,7037	29,35124
	3,00	61	81,9672	24,95460
	4,00	89	81,5730	23,78401
	5,00	51	82,7451	23,67095

	6,00	53	81,8868	22,27940
	7,00	25	78,4000	28,82129
	8,00	36	83,3333	25,96701
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin bitirdiği sınıfa göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 35’de verilmiştir.

Tablo 35. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Okulda Bitirdikleri Sınıfa Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı Fark
Kur'an Son Test	Grup İçi	3926,811	7	560,973	3,539	,001	1-4, 1-5, 2-4, 2-5,
	Gruplar Arası	63400,003	400	158,500			2-6, 2-7, 3-4, 3-5
	Toplam	67326,814	407				
İtikat Son Test	Grup İçi	18107,474	7	2586,782	8,025	,000	1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-7, 1-8, 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 2-7, 2-8
	Gruplar Arası	128937,320	400	322,343			
	Toplam	147044,793	407				
İbadet Son Test	Grup İçi	19469,739	7	2781,391	10,566	,000	1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-7, 1-8, 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 2-7, 2-8
	Gruplar Arası	105297,445	400	263,244			
	Toplam	124767,184	407				
Siyer Son Test	Grup İçi	33728,305	7	4818,329	13,423	,000	1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-7, 1-8, 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 2-7, 2-8
	Gruplar	143580,950	400	358,952			

	Arası						
	Toplam	177309,255	407				
Ahlak Son Test	Grup İçi	39166,377	7	5595,197	8,451	,000	1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-7, 1-8, 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 2-7, 2-8
	Gruplar Arası	264832,643	400	662,082			
	Toplam	303999,020	407				

Öğrencilerin son test puanlarının öğrencilerin bitirdiği sınıfa göre göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlardan aralarında anlamlı fark olanlar tablo 35’de verilmiştir.

Tek faktörlü varyans analizinde anlamlı olmakla birlikte en küçük farkları yakalayan LCD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre son test puanları öğrencilerin bitirdiği sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ancak; tablo incelendiğinde 5-6-7 ve 8. Sınıflardaki öğrencilerin Kur’an, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak dersi son test puanları 1-2-3 ve 4. Sınıf öğrencilerin son test puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortaokula giden öğrencilerin DKAB programları ile yaz Kur’an kursu öğretim programında ortak konuların yer alması öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkilemektedir.

Önder’in yaptığı araştırmada, öğrencilerin son test puanlarının bitirdiği sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. İbadet dersi son test puanlarının 7. sınıfı bitiren öğrencilerde 8. ve 9. Sınıfı bitirenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunda 6. Ve 7. Sınıfların DKAB programı ile yaz Kur’an kursları programlarında aynı konuların olması başarıyı olumlu yönde etkilemektedir. İbadet, Siyer ve Ahlak derslerinde ise 9. Ve 10. Sınıfı tamamlayanların son test puanlarının 5, 6, 7 ve 8. Sınıfı tamamlayanlardan yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumu okuldaki DKAB dersi programı ile yaz Kur’an kursları programında ortak konuların yer alması ve söz konusu sınıflara devam eden öğrencilerin bilişsel konuları rahat öğrenebilen

yaşlarda olmasına bağlamıştır.¹⁰⁴ Alanda yapılan araştırmalarla bizim araştırmamızın sonucu birbirini desteklemektedir.

Bu sonuçta bize öğrencilerin bitirdiği sınıfın yaz Kur'an kurslarında öğrenci öğrenmelerinde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Tablo 34 ve 35 birlikte incelendiğinde öğrencilerin bitirdiği sınıfın öğrencilerin başarısında önemli bir etken olduğu görülmektedir.

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Geçme Notu İle İlişkisi

Öğrencilerin son test puanlarının en son bitirdikleri DKAB dersine ait geçme notları ile ilişkisi tablo 36'da verilmektedir.

Tablo 36. Öğrencilere Ait Son Test Puanlarının DKAB Geçme Notları İle Korelasyonları

		Dkab Dersi Geçme Notunuz
Kur'an Son Test	Pearson Correlation	,105(*)
	Sig. (2-Tailed)	,034
	N	408
İtikat Son Test	Pearson Correlation	,020
	Sig. (2-Tailed)	,690
	N	408
İbadet Son Test	Pearson Correlation	,075
	Sig. (2-Tailed)	,131
	N	408
Siyer Son Test	Pearson Correlation	,076
	Sig. (2-Tailed)	,125
	N	408
Ahlak Son Test	Pearson Correlation	,057
	Sig. (2-Tailed)	,251
	N	408
Dkab Dersi Geçme Notunuz	Pearson Correlation	1
	Sig. (2-Tailed)	
	N	408

* Ortalama farklarının 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu gösterir.

¹⁰⁴ Mustafa Önder, age., s. 87.

Tablo incelendiğinde öğrencilerin Kur'an dersine ait son test puanlarının DKAB dersi geçme notu ile anlamlı bir ilişkisi vardır. (Pear. Cor.:0,105;p<0,05) örgün eğitimde DKAB dersi geçme notu yüksek olan öğrencilerin yaz Kur'an kurslarında notu düşük olanlardan daha başarılı oldukları görülmektedir. Önder'in yapmış olduğu araştırmada da öğrencilerin son test puanlarıyla DKAB dersi geçme notu arasında pozitif, anlamlı ve zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. DKAB dersindeki notlarının artışı Yaz Kur'an kursundaki Kur'an, İtikat, Siyer ve Ahlak derslerine ait son test puanlarında artışı beraberinde getirdiği görülmüştür. Bunda DKAB ve yaz Kur'an kursları programlarındaki ortak konuların bulunmasından ve bunların birbirlerini olumlu yönde etkilemesinden kaynaklanmaktadır.¹⁰⁵

Bu sonuçlara göre öğrencilerin DKAB dersi notlarının yüksek olması Yaz Kur'an kurslarındaki öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir.

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Dersine Karşı İlgili Düzeylerine Göre Farklılaşması

Öğrencilerin örgün eğitimde okudukları DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre son test puan ortalamaları tablo 37'de, ANOVA sonuçları da tablo 38'de verilmiştir. Tabloya bakıldığında bazı derslerde son test puanlarının öğrencilerin DKAB dersine ilgi düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 37. Öğrencinin Son Test Puanlarının DKAB Dersine Karşı İlgili Düzeylerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	1-Hiç Sevmiyorum	5	75,6000	10,03992
	2-Sevmiyorum	19	87,0526	9,82895
	3-Fikrim Yok	52	77,9615	13,96068
	4-Seviyorum	142	84,0563	12,68034
	5-Çok Seviyorum	186	83,8065	11,02749
	6-Belirtmemiş	4	83,0000	7,74597
	Toplam	408	83,1912	12,10124
İtikat Son Test	1-Hiç Sevmiyorum	5	79,9200	27,63878

¹⁰⁵ Mustafa Önder, age., s. 92.

	2-Sevmiyorum	19	84,1263	23,19985
	3-Fikrim Yok	52	82,6096	16,65558
	4-Seviyorum	142	82,8592	19,72656
	5-Çok Seviyorum	186	84,3242	18,62323
	6-Belirtmemiş	4	97,1250	5,55000
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	1-Hiç Sevmiyorum	5	72,5000	30,16880
	2-Sevmiyorum	19	88,8158	14,06504
	3-Fikrim Yok	52	81,9471	16,48011
	4-Seviyorum	142	81,7342	17,21838
	5-Çok Seviyorum	186	84,4758	17,95294
	6-Belirtmemiş	4	92,1875	5,98392
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	1-Hiç Sevmiyorum	5	62,0000	28,63564
	2-Sevmiyorum	19	84,2105	19,52656
	3-Fikrim Yok	52	77,5000	17,58732
	4-Seviyorum	142	77,5493	21,96534
	5-Çok Seviyorum	186	80,7097	20,71014
	6-Belirtmemiş	4	95,0000	5,77350
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	1-Hiç Sevmiyorum	5	76,0000	32,86335
	2-Sevmiyorum	19	74,7368	27,35942
	3-Fikrim Yok	52	76,1538	26,57980
	4-Seviyorum	142	74,7887	27,02031
	5-Çok Seviyorum	186	78,2796	28,00091
	6-Belirtmemiş	4	90,0000	11,54701
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 38’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman Kur’an son test puanının öğrencilerin DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir, $F(5, 402) = 3,04, p < .01$. Başka bir deyişle öğrencilerin DKAB dersine karşı ilgi düzeyleri öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerden biridir. Bu farkların hangi derslerde olduğunu bulmak amacıyla yapılan LCD testinin sonuçlarına göre, Kur’an dersinde seviyorum ($\bar{X} = 84$) ve çok seviyorum ($\bar{X} = 83,8$) diyenlerin fikrim yok ($\bar{X} = 78$), diyenlere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar bize, öğrencinin DKAB dersine karşı ilgisinin yaz Kur’an kurslarındaki öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Tablo 38. Öğrencinin Son Test Puanlarının DKAB Dersine Karşı İlgili Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı fark
Kur'an Son Test	Gruplar Arası	2170,436	5	434,087	3,039	,011	3-2, 3-4, 3-5
	Gruplar İçi	57430,652	402	142,862			
	Toplam	59601,088	407				

4. ÖĞRENCİ BAŞARISININ DİNİ DENEYİME GÖRE FARKLILAŞMASI

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumuna Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin bir önceki sene yaz Kur'an kurslarına katılım durumlarına göre t testi sonuçları tablo 39'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test ortalama puanlarının öğrencilerin bir önceki sene yaz Kur'an kurslarına katılıp katılmamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. $t(406)=2.75$, $p<.01$. Geçen yıl yaz Kur'an kursuna katılan öğrencilerin itikat dersi son test puan ortalaması ($\bar{X}=85.04$), katılmayanların son test puan ortalamasına ($\bar{X}=78.9$), ibadet dersi son test puan ortalaması katılanların ($\bar{X}=84.76$), katılmayanlara ($\bar{X}=78.4$), siyer dersinde katılanların son test puan ortalaması ($\bar{X}= 81$), katılmayanlara ($\bar{X}=72.8$) göre daha yüksektir. Bu sonuç geçen yıl yaz Kur'an kursuna katılmanın başarı üzerinde anlamlı bir ilişki vardır. Öğretici 3'le yaptığımız görüşme de; "*Geçen yıl yaz Kur'an kurslarına katılan öğrenciler kurslarda öğrendikleri bilgilerin bir kısmını unutmuş olarak kurslara gelmektedir. Kendilerine bu konular öğrenciler tarafından hatırlatıldığı zaman kolayca hatırlamaktadır. Özellikle Kur'an-ı kerim dersinde harfleri yeni öğrenip Kur'an'a geçen öğrenciler kurslar kapandıktan sonra tekrar yapamadıkları için unutmaktadır. Kurslar başlayınca hocalarımız tarafından harfler kendilerine hatırlatıldığında hemen öğrenmektedirler. Böylece konu tekrarının önüne geçilerek yeni konuların öğrenilmesine zemin hazırlanmaktadır. Bu da öğrencilerin başarısını etkilemektedir.*" geçen yıl Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin başarısının katılmayanlardan yüksek olduğu sonucunu desteklemektedir.

Tablo 39. Öğrencinin Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumuna Göre Son Test Puan Ortalamaları

	Geçen Yıl Yaz Kur'an Kursuna Geldiniz Mi?	N	\bar{X}	S	sd	t	p
İtikat Son Test	Evet	316	85,0415	17,87382	406	2,75	,006
	Hayır	92	78,9065	21,92115			
İbadet Son Test	Evet	316	84,7666	16,64880	406	3,103	,002
	Hayır	92	78,3967	19,48894			
Siyer Son Test	Evet	316	81,1487	19,95280	406	3,405	,001
	Hayır	92	72,8370	22,72157			

Tablo 40. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumuna Göre Farklılaşması İlişkisz Örneklem t- Testi Sonuçları

	Sig.	T	Df	Sig. (2-Tailed)
Kur'an Son Test	,186	1,822	406	,069
		1,755	140,522	,081
İtikat Son Test	,007	2,746	406	,006
		2,457	128,249	
İbadet Son Test	,014	3,103	406	,002
		2,847	132,055	,005
Siyer Son Test	,040	3,405	406	,001
		3,171	134,489	,002
Ahlak Son Test	,033	1,729	406	,085
		1,627	136,345	,106

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Kitaplar Okuma Durumuna Göre Farklaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin dini kitap okuma düzeylerine göre son test puan ortalamaları tablo 41’de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman Kur’an ve Ahlak derslerinde son test ortalama puanlarının öğrencilerin dini kitap okuma düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 41. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Dini Kitap Okuma Düzeylerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart Sapma
Kuran Son Test	1-Hiç Okumam	61	83,2459	18,83672
	2-Arasıra Okurum	285	84,9684	10,92689
	3-Sıklıkla Okurum	60	77,3667	12,45190
	4-Belirtmemiş	2	89,0000	7,07107
	Toplam	408	83,6127	12,86165
İtikat Son Test	1-Hiç Okumam	61	82,4311	17,83604
	2-Arasıra Okurum	285	83,6979	19,09882
	3-Sıklıkla Okurum	60	84,9150	20,10971
	4-Belirtmemiş	2	77,7000	15,69777
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	1-Hiç Okumam	61	80,4303	16,63312
	2-Arasıra Okurum	285	83,7675	17,87881
	3-Sıklıkla Okurum	60	84,6875	16,57294
	4-Belirtmemiş	2	68,7500	8,83883
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	1-Hiç Okumam	61	75,6066	22,89271
	2-Arasıra Okurum	285	79,7263	21,02820
	3-Sıklıkla Okurum	60	81,6667	17,38562
	4-Belirtmemiş	2	55,0000	7,07107
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	1-Hiç Okumam	61	78,0328	25,48331
	2-Arasıra Okurum	285	76,2807	27,86142
	3-Sıklıkla Okurum	60	79,3333	24,96551
	4-Belirtmemiş	2	20,0000	28,28427
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Tablo 42. Öğrencinin Son Test Puanlarının Dini Kitap Okuma Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı fark
Kuran son test	Gruplar Arası	2930,853	3	976,951	6,129	,000	1-3, 2-3
	Gruplar İçi	64395,961	404	159,396			
	Toplam	67326,814	407				
Ahlak son test	Gruplar Arası	7004,208	3	2334,736	3,176	,024	2-4,3-4, 1-4
	Gruplar İçi	296994,812	404	735,136			
	Toplam	303999,020	407				

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin dini kitaplar okuma düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 42’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman Kur’an ve ahlak derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin dini kitap okuma düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F(3,404)=6.13$, $p<.01$ dersler arası farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LCD testinin sonuçlarına göre dini kitap Arasına okurum diyenler ($\bar{X}=85$), hiç okumam diyenlerden ($\bar{X}= 83.2$) Kur’an dersi son test puanlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Ahlak dersin son test puanlarına bakıldığında Arasına okuyanlar ($\bar{X}=76$) ve belirtmeyenler($\bar{X}=20$) arasında bir farkın olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre dini kitap okumak öğrencilerin başarıları üzerinde etkili olan faktörlerden bir tanesidir. Öğrencilerin okumuş oldukları Peygamberimizin Hayatı, Dinimizi Öğreniyorum I-II-III, Temel Dini Bilgiler, Ahlakımı Öğreniyorum kitaplarıdır. Bu kitaplardan öğrenciler Peygamberimizin hayatını, onun güzel ahlakını öğrenmekte ve peygamber efendimizi kendine örnek alarak onun gibi güzel ahlaklı iyi bir insan olmaya çalışmaktadır.

Önder’in yapmış olduğu araştırmada da öğrencilerin son test puanlarıyla dini kitap okuma düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Yapılan LCD çoklu karşılaştırma testinde Kur’an ve İtikat derslerine ait son test puanları dini kitap okuma

düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Öğrencilerin okudukları Peygamberimi Öğreniyorum, Dinimi Öğreniyorum ve Temel Dini Bilgiler kitaplarıdır.¹⁰⁶

Araştırmamızın sonucuyla Önderin yapmış olduğu araştırma birbirini desteklemektedir. Buna göre dini kitap okuyan öğrencilerin son test puanları okumayanlarıkinden yüksektir. Dini kitap okumak yaz Kur'an kurslarında başarı üzerinde etkili olan faktörlerden biridir.

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin Televizyonda Dini Programlar İzleme Durumuna Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin televizyonda dini programlar izleme durumuna göre son test puan ortalamaları tablo 43'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test ortalama puanlarının öğrencilerin televizyonda dini programlar izleme durumuna göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 43. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Programlar İzleme Durumuna Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	1-Hiç İzlemem	67	82,3881	13,58805
	2-Ara Sıra İzlerim	284	83,4930	11,93726
	3-Sıklıkla İzlerim	57	82,6316	11,18135
	Toplam	408	83,1912	12,10124
İtikat Son Test	1-Hiç İzlemem	67	82,5045	19,44050
	2-Ara Sıra İzlerim	284	84,4616	18,13762
	3-Sıklıkla İzlerim	57	81,0105	22,49192
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	1-Hiç İzlemem	67	82,0896	16,92143
	2-Ara Sıra İzlerim	284	84,4366	16,83136
	3-Sıklıkla İzlerim	57	79,2763	20,83490
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	1-Hiç İzlemem	67	78,8358	21,57833
	2-Ara Sıra İzlerim	284	79,8979	20,31362
	3-Sıklıkla İzlerim	57	76,6842	22,87166
	Toplam	408	79,2745	20,87221

¹⁰⁶ Mustafa Önder, age., s. 102.

Ahlak Son Test	1-Hiç İzlemem	67	76,1194	30,19910
	2-Ara Sıra İzlerim	284	77,0423	26,09547
	3-Sıklıkla İzlerim	57	75,7895	30,17493
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin dini programlar izleme durumuna göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 44’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman son test puanlarının öğrencilerin dini programlar izleme durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Anket çalışmamızda açık uçlu olarak sorduğumuz “Dini program izliyorsanız hangi programları izliyorsunuz?” sorusuna cevap olarak öğrenciler, Yaz Kur’an kurslarının ramazan ayına denk gelmesi ve Tv’ de genellikle ramazan ayıyla ilgili iftar saati, sahur vakti ve Hz. Yusuf’un hayatı gibi dini programları izlediklerini belirtmişlerdir. Araştırmamızın sonucuna göre Tv’ de dini program izlemenin öğrenci başarıları üzerinde etkili olan faktörlerden biri olmadığı görülmüştür.

Önder’in yapmış olduğu çalışmada Tv’de dini program izleme ile son test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür. İtikat dersi son test puanlarının hiç izlemeyenlerde sıklıkla izleyenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ahlak dersinde ara sıra izleyenlerin son test puanları sıklıkla izleyenlerden ve Siyer dersinde hiç izlemeyenlerin puanı ara sıra izleyenlerden daha yüksektir. Televizyonlarda muhatap kitlenin özellikleri ve hassasiyetleri dikkate alınmadan yayınlanan bu dizilerin zararlı olduğu, çocukların manevi dünyasında telafisi olmayan zedelenmelere yol açtığı görülmektedir. Dolayısıyla Tv’de bu gibi programların izlenmesi öğrenci başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Mustafa Önder, age., s. 105-106.

Tablo 44. Öğrencinin Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Programlar İzleme Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Kur'an Son Test	Gruplar Arası	86,929	2	43,464	,296	,744
	Gruplar İçi	59514,160	405	146,949		
	Toplam	59601,088	407			
İtikat Son Test	Gruplar Arası	672,079	2	336,040	,930	,395
	Gruplar İçi	146372,714	405	361,414		
	Toplam	147044,793	407			
İbadet Son Test	Gruplar Arası	1387,526	2	693,763	2,277	,104
	Gruplar İçi	123379,657	405	304,641		
	Toplam	124767,184	407			
Siyer Son Test	Gruplar Arası	505,706	2	252,853	,579	,561
	Gruplar İçi	176803,549	405	436,552		
	Toplam	177309,255	407			
Ahlak Son Test	Gruplar Arası	103,008	2	51,504	,069	,934
	Gruplar İçi	303896,011	405	750,361		
	Toplam	303999,020	407			

d. Öğrencinin Son Test Puanlarının Namaz Kılma Düzeyine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin namaz ibadetini yerine getirme durumuna göre son test puan ortalamaları tablo 45'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test ortalama puanlarının öğrencilerin namaz kılma durumuna göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 45. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Okula Devam Ederken Namaz Kılma Durumuna Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kuran Son Test	Hiç Kılmam	68	82,9118	17,58029
	Ara Sıra Kılarım	263	84,2357	11,43141
	Sürekli Kılarım	77	82,1039	12,60282
	Total	408	83,6127	12,86165
İtikat Son Test	Hiç Kılmam	68	80,1485	20,64146
	Ara Sıra Kılarım	263	85,0015	18,15908
	Sürekli Kılarım	77	82,1688	20,07227

	Total	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	Hiç Kılmam	68	83,9154	17,62205
	Ara Sıra Kılarım	263	83,0513	17,90974
	Sürekli Kılarım	77	83,7662	16,16691
	Total	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	Hiç Kılmam	68	78,8382	20,87247
	Ara Sıra Kılarım	263	79,5171	21,19355
	Sürekli Kılarım	77	78,8312	19,99829
	Total	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	Hiç Kılmam	68	79,1176	24,04817
	Ara Sıra Kılarım	263	75,7414	28,87393
	Sürekli Kılarım	77	77,9221	24,62015
	Total	408	76,7157	27,32995

Tablo 46. Öğrencinin Son Test Puanlarının Öğrencinin Okula Devam Ederken Namaz Kılma Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin namaz kılma durumuna göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 46'da verilmiştir. Tablo incelendiği zaman son test puanlarının öğrencilerin namaz kılma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Kuran Son Test	Gruplar Arası	310,790	2	155,395	,939	,392
	Gruplar İçi	67016,023	405	165,472		
	Toplam	67326,814	407			
İtikat Son Test	Gruplar Arası	1482,999	2	741,499	2,063	,128
	Gruplar İçi	145561,794	405	359,412		
	Toplam	147044,793	407			
İbadet Son Test	Gruplar Arası	58,383	2	29,192	,095	,910
	Gruplar İçi	124708,801	405	307,923		
	Toplam	124767,184	407			
Siyer Son Test	Gruplar Arası	43,556	2	21,778	,050	,951
	Gruplar İçi	177265,699	405	437,693		
	Toplam	177309,255	407			
Ahlak Son Test	Gruplar Arası	754,010	2	377,005	,504	,605
	Gruplar İçi	303245,010	405	748,753		
	Toplam	303999,020	407			

Öğrencilerin dini deneyimlerine göre yapılan değerlendirmeler sonucunda önceki yıllarda yaz Kur'an kurslarına katılmaları, boş vakitlerinde dini kitap okumaları başarıları üzerinde önemli birer faktördür. Önceki yıllarda bu kurslara katılanların ve boş zamanlarında dini kitap okuyan öğrencilerin son test başarı puanları diğerlerinininkinden daha yüksektir.

Öğrencilerin televizyonlarda çeşitli kanallarda dini program izleme durumları ve okula devam ederken namaz kılma durumlarının yaz Kur'an kurslarındaki öğrencilerin başarı düzeylerinde etkili bir faktör olmadığı araştırmamız sonucunda görülmüştür.

5. ÖĞRENCİ BAŞARISININ KURS ÇEVRESİNİN ÖZELLİKLERİNE GÖRE FARKLILAŞMASI

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Katıldığı Kur'an Kursunun Türüne Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin katıldığı Kur'an kursunun türüne göre son test puan ortalamaları tablo 47'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test ortalama puanlarının öğrencilerin katıldığı Kur'an kurslarının ortamına göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 47. Öğrencilerin Katıldığı Kur'an Kursu Türüne Göre Son Test Puan Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	1-Cami	314	85,2548	10,60677
	2-Kur'an Kursu	66	79,0000	13,65622
	3-Okul	28	69,9286	13,39411
	Toplam	408	83,1912	12,10124
İtikat Son Test	1-Cami	314	84,2045	18,71929
	2-Kur'an Kursu	66	85,7727	18,32164
	3-Okul	28	72,5464	20,81715
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	1-Cami	314	84,1959	16,41947
	2-Kur'an Kursu	66	85,1326	17,36089

	3-Okul	28	69,3750	23,48290
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	1-Cami	314	79,7580	20,43501
	2-Kur'an Kursu	66	81,2121	21,30476
	3-Okul	28	69,2857	22,75938
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	1-Cami	314	77,3885	26,40666
	2-Kur'an Kursu	66	80,6061	26,94032
	3-Okul	28	60,0000	33,11037
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Tablo 48. Öğrencinin Son Test Puanlarının Katıldığı Kur'an Kursu Türüne Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı fark
Kur'an Son Test	Grup İçi	7421,613	2	3710,807	28,802	,000	1-2, 1-3
	Gruplar Arası	52179,475	405	128,838			
	Toplam	59601,088	407				
İtikat Son Test	Grup İçi	3845,999	2	1922,999	5,439	,005	1-3, 2-3
	Gruplar Arası	143198,794	405	353,577			
	Toplam	147044,793	407				
İbadet Son Test	Grup İçi	5902,639	2	2951,320	10,056	,000	1-3, 2-3
	Gruplar Arası	118864,545	405	293,493			
	Toplam	124767,184	407				
Siyer Son Test	Grup İçi	3114,905	2	1557,453	3,621	,028	1-3, 2-3
	Gruplar Arası	174194,350	405	430,110			
	Toplam	177309,255	407				
Ahlak Son Test	Grup İçi	8964,663	2	4482,332	6,153	,002	1-3, 2-3
	Gruplar Arası	295034,356	405	728,480			
	Toplam	303999,020	407				

Tek faktörlü Varyans analizinde öğrencilerin katılmış oldukları yaz Kur'an kursları türüne göre öğrencilerin son test başarı puanlarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. $F(2, 405)=28,8$, $p<.01$. öğrencilerin katıldığı yaz Kur'an kursu türüne

göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar tablo 48’de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman Kur’an dersine ait son test puanlarının camiler lehine itikat, ibadet, siyer ve ahlak derslerinde Kur’an kursları lehine yüksek olduğu görülmektedir.

LCD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, Kur’an derslerine ait son ders başarı puan ortalamalarına bakıldığında camilerdeki Kur’an dersine ait son test puan ortalaması ($\bar{X}=85$), Kur’an kurslarında ($\bar{X}=79$), okullarda ise ($\bar{X}=69$)’dur. Bu sonuçlar bize yaz Kur’an kurslarında ki Kur’an derslerinin camilerde yapılmasının başarı üzerinde daha etkili olduğunu göstermektedir.

İtikat dersi son test puan ortalamalarına bakıldığında camilerdeki itikat dersi son test puan ortalaması ($\bar{X}=84$), Kur’an kurslarında ($\bar{X}=85$), okullarda ise ($\bar{X}=72$)’dir Bu sonuçlara göre cami ile Kur’an kursları arasında itikat dersi son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İbadet dersi son test başarı ortalamalarına bakıldığında camilerde ($\bar{X}=84$), Kur’an kurslarında ($\bar{X}=85$), okullarda ise bu oran ($\bar{X}=69$)’dur.

Siyer dersine ait son test başarı ortalamalarına bakıldığında camilerde ($\bar{X}=79$), Kur’an kursunda ($\bar{X}=81$), okullarda ($\bar{X}=69$)’dur.

Ahlak dersine ait son test puan ortalamalarına bakıldığında camilerde ($\bar{X}=77$), Kuran kurslarında ($\bar{X}=80$), okullarda ($\bar{X}=60$)’tır. Bu sonuçlar da bize yaz Kur’an kurslarında ki itikat, ibadet, Siyer ve ahlak derslerinin camilerde ve Kuran kurslarında yapılarak istenilen hedeflere ulaşılacağını göstermektedir.

Yaz Kur’an kursları öğretmenleri ile yapmış olduğumuz görüşmelerde de bu kursların camilerde yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır. Kurs öğretmenlerinden öğretici 2 ile yapmış olduğumuz görüşme de; *“Çocukların oyun alanlarının olması yönüyle okullarda olması iyi olacağı, derse konsantrasyon açısından sınıf disiplini sağlama ve öğrencilerle göz teması kurmak açısından sınıf ortamı tercih edilebilir.*

Ancak caminin özel bir manevi havasının olması, camiye geliş gidişler, camideki ibadetleri bizzat uygulayarak yapmaları, camilerdeki minber, kürsü ve mihrabı tanınması ve cami cemaatine alışması açısından camiler bu kurslar için daha uygundur.”

Bu sonuçlar ve yaz Kur'an kursu öğreticileri ile yapmış olduğumuz görüşmelerde yaz Kuran kurslarının camilerde yapılmasının öğrenci başarısı üzerinde etkili bir faktör olduğunu göstermektedir.

Yaz Kur'an kurslarında eğitim- öğretim için ayrılan mekânların çekici, canlı, dinamik, bakımlı, tertipli ve düzenli olması eğitimden beklenen sonuçlara ulaşmada etkin rol oynamaktadır. Öğrenciler eğitim-öğretim için günün belirli vakitlerini camide/sınıfta geçirmektedir. Buradaki sınıftan/camiden maksat öğrenmeyi kolaylaştırmaktır. Öğrenciler öğrenme ortamında ne kadar güdülenir ve öğrenmeye hazır hale gelirlse öğrenme düzeyi o kadar yükselir ve başarı oranı artar.¹⁰⁸Günlük ibadetlerin yapıldığı mekânlardan biri olan camilerin eğitim yapılan bir mekân olarak kullanılması, öğrencilerin somut tecrübe kazanmaları açısından son derece önemlidir. Yaşayarak öğrenme açısından öğrencilerin hayatına giren camiler ve bu kurslarda kazanılan olumlu izlenimler ilerde öğrencilerde dini algı konusunda pozitif katkı sağlayacaktır.¹⁰⁹ Camilerdeki kurs ortamının temiz ve düzenli olması öğreticilerin öğrencileri güdülemesi, öğrenmeye hazır hale getirmesi başarının artmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin camilerde namaz ibadetin yaşayarak öğrenmesi, cami ve cemaate katılması ve camilerin manevi havasını teneffüs etmesi açısından bu kursların camilerde yapılması başarı üzerinde önemli bir faktördür.

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursuna Geliş Amacına Göre Farklaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin Kur'an kursuna geliş amacına göre son test puan ortalamaları tablo 49'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test ortalama puanlarının öğrencilerin Kur'an kursuna geliş amacına göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

¹⁰⁸ İrfan Başkurt, age., s.183-184.

¹⁰⁹ İsmail Karaçam, "Kur'an Öğretim Metodunun Ana Çizgileri", *Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri*, Ankara: DİB Yay., 1991, s. 118-119.

Tablo 49. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Kursu Geliş Amacına Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	1-Kur'an-ı Kerimi Öğrenmek	329	84,0729	13,02791
	2-Dini Bilgiler Öğrenmek	57	80,5263	12,44144
	3-Ahlaklı Olmak	22	84,7273	10,57482
	Toplam	408	83,6127	12,86165
İtikat Son Test	1-Kur'an-ı Kerimi Öğrenmek	329	83,9079	18,98090
	2-Dini Bilgiler Öğrenmek	57	82,7632	18,05368
	3-Ahlaklı Olmak	22	82,2409	22,37351
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	1-Kur'an-ı Kerimi Öğrenmek	329	83,6588	17,96293
	2-Dini Bilgiler Öğrenmek	57	80,8114	16,48777
	3-Ahlaklı Olmak	22	84,9432	12,44917
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	1-Kur'an-ı Kerimi Öğrenmek	329	79,6748	20,88501
	2-Dini Bilgiler Öğrenmek	57	75,9825	22,16053
	3-Ahlaklı Olmak	22	81,8182	16,80033
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	1-Kur'an-ı Kerimi Öğrenmek	329	77,9939	26,63415
	2-Dini Bilgiler Öğrenmek	57	66,6667	32,14550
	3-Ahlaklı Olmak	22	83,6364	17,05606
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin Kur'an kursuna geliş amacına göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 50'de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman son test puanlarının öğrencilerin Kur'an kursuna geliş amacına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 50. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursuna Geliş Amacına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı fark
Ahlak Son Test	Grup İçi	7347,274	2	3673,637	5,015	,007	1-2, 2-3
	Gruplar Arası	296651,745	405	732,473			
	Toplam	303999,020	407				

Öğrencilerin son test puanlarının Kur'an kursuna geliş amaçlarına göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ait sonuçlar tablo 50'de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman Ahlak derslerine ait son test puanlarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. $F(2, 405)=5,01$, $p<.01$. Öğrencilerin ahlak dersine ait son test puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu farkın hangilerinde olduğunu bulmak için yapılan LCD sonuçlarına göre Kur'an-ı Kerimi öğrenmeye gelenlerde ($\bar{X}=78$), dini bilgileri öğrenmeye gelenlerde ($\bar{X}=66,6$) ve ahlaklı olmak için gelenlerde ($\bar{X}=83,6$) olduğu belirlenmiştir.

Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin kursa geliş amacı, velilerin bu kurslardan beklentileri öncelikli olarak Kur'an-ı kerimi öğrenmektir. Alanda yapılan diğer çalışmalarda bunu desteklemektedir.¹¹⁰

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursu Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin Kur'an kursu öğreticisinin kendilerine karşı yaklaşımlarını değerlendirme düzeylerine göre son test puan ortalamaları tablo 51'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test ortalama puanlarının öğrencilerin Kur'an kursu öğreticisinin kendilerine karşı yaklaşımlarını değerlendirme düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

¹¹⁰ Bkz., Emine Yıldız, age., s. 77., Elçin Demir, age., s. 33.

Tablo 51. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Kur'an Kursu Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	Çok Sevecen Ve İlgili	366	83,3005	11,77936
	Fikrim Yok	41	84,5854	11,81731
	İlgisiz	1	60,0000	.
	Toplam	408	83,3725	11,81755
İtikat Son Test	Çok Sevecen Ve İlgili	366	83,6139	18,52933
	Fikrim Yok	41	83,6561	23,16386
	İlgisiz	1	99,9000	.
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	Çok Sevecen Ve İlgili	366	83,6202	17,22883
	Fikrim Yok	41	80,3354	19,84121
	İlgisiz	1	100,0000	.
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	Çok Sevecen Ve İlgili	366	79,3251	20,69718
	Fikrim Yok	41	78,5610	22,81233
	İlgisiz	1	90,0000	.
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	Çok Sevecen Ve İlgili	366	76,2842	27,64483
	Fikrim Yok	41	80,4878	24,69324
	İlgisiz	1	80,0000	.
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Öğrencilerin son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin Kur'an kursu öğreticisinin kendilerine karşı yaklaşımlarını değerlendirme düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları tablo 52'de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman son test puanlarının öğrencilerin Kur'an kursu öğreticisinin kendilerine karşı yaklaşımlarını çok sevecen ve ilgili bulmalarına rağmen öğrencilerin başarıları üzerinde önemli bir etken olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçla birlikte, Ayas'ın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin başarısını etkileyen faktörler üzerine yaptığı araştırmada; ders öğretmenini seven ve kısmen seven öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi başarı puan ortalamaları, ders

öğretmenini sevmeyen öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır¹¹¹. Ayas bu durumu:

“Sınıf içerisinde ki beraberlikler öğrencilere öğretmenleri hakkında birtakım bilgiler sağlar. Öğrenciler öğretmenlerinin nasıl hareket edeceği, ne çeşit bir kişiliği olduğu ve sınıfı ne derece sevdiği konusunda ortak inançlara sahip olurlar. Öğrenciler kendilerine daha yakın olan ve ortak noktaları daha fazla olan öğretmenleri daha çok sevmekte ve onlardan etkilenmektedirler.”

şeklinde izah etmektedir¹¹².

Araştırmamızda farklı bir sonucun çıkmasını öğrencilerin kurslardaki öğretmenlerle kısa süreli ve devamlı olmayan bir ilişki içerisinde olmalarına bağlayabiliriz. Bu sınırlı birliktelik öğrencinin öğretmeni hakkında yeterli bilgi düzeyine ve olumlu kişilik algısı oluşturmaya yeterli imkân tanımamasından başarı üzerinde etkisini göstermediği kanaatine ulaşabiliriz.

Tablo 52. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Kur'an Kursu Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Kur'an Son Test	Grup İçi	608,481	2	304,241	2,191	,113
	Gruplar Arası	56230,891	405	138,842		
	Toplam	56839,373	407			
İtikat Son Test	Grup İçi	264,513	2	132,257	,365	,694
	Gruplar Arası	146780,280	405	362,420		
	Toplam	147044,793	407			
İbadet Son Test	Grup İçi	676,397	2	338,199	1,104	,333
	Gruplar Arası	124090,787	405	306,397		
	Toplam	124767,184	407			
Siyer Son Test	Grup İçi	136,849	2	68,424	,156	,855
	Gruplar Arası	177172,406	405	437,463		

¹¹¹ Mehmet Ayas, “İlköğretim’de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Başarısını Etkileyen Faktörler”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Samsun: 2000, s. 90.

¹¹² Age., s. 91.

	Toplam	177309,255	407			
Ahlak Son Test	Grup İçi	662,328	2	331,164	,442	,643
	Gruplar Arası	303336,692	405	748,979		
	Toplam	303999,020	407			

d. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirmelerine Göre Farklaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin Kur'an kursu ortamını değerlendirme düzeylerine göre son test puan ortalamaları tablo 53'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test ortalama puanlarının öğrencilerin Kur'an kursu ortamını değerlendirme düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 53. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencilerin Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirmelerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	İdeal Bir Öğretim Ortamı	369	83,1762	11,87681
	Fikrim Yok	26	84,8462	12,88935
	Öğretime Uygun Olmayan Bir Ortam	13	86,0000	7,16473
	Toplam	408	83,3725	11,81755
İtikat Son Test	İdeal Bir Öğretim Ortamı	369	83,2951	19,41848
	Fikrim Yok	26	85,8115	13,88439
	Öğretime Uygun Olmayan Bir Ortam	13	89,6538	15,34153
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	İdeal Bir Öğretim Ortamı	369	83,0928	17,76201
	Fikrim Yok	26	84,6154	13,83279
	Öğretime Uygun Olmayan Bir Ortam	13	87,5000	17,30547
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	İdeal Bir Öğretim Ortamı	369	79,6016	20,63295
	Fikrim Yok	26	73,5000	23,75079
	Öğretime Uygun Olmayan Bir Ortam	13	81,5385	21,54304
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	İdeal Bir Öğretim Ortamı	369	76,9648	27,41591
	Fikrim Yok	26	71,5385	26,02957
	Öğretime Uygun	13	80,0000	28,28427

	Olmayan Bir Ortam			
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Tablo 54. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Ortamına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Kur'an Son Test	Grup İçi	18,860	2	9,430	,057	,945
	Gruplar Arası	67307,954	405	166,192		
	Toplam	67326,814	407			
İtikat Son Test	Grup İçi	636,523	2	318,262	,880	,415
	Gruplar Arası	146408,270	405	361,502		
	Toplam	147044,793	407			
İbadet Son Test	Grup İçi	289,771	2	144,886	,471	,624
	Gruplar Arası	124477,412	405	307,352		
	Toplam	124767,184	407			
Siyer Son Test	Grup İçi	973,085	2	486,543	1,117	,328
	Gruplar Arası	176336,170	405	435,398		
	Toplam	177309,255	407			
Ahlak Son Test	Grup İçi	860,016	2	430,008	,574	,563
	Gruplar Arası	303139,004	405	748,491		
	Toplam	303999,020	407			

Öğrencilerin son test puan ortalamaları, devam ettikleri Kur'an kursu ortamını değerlendirmelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bu sonuçta bize, yaz Kur'an kurslarında eğitim ortamının öğrenci başarısı üzerinde etkili olmadığını göstermektedir. Öğrenciler yaz Kur'an kursları eğitim ortamını ideal ve eğitime uygun bir ortam olarak görmektedirler. Ancak araştırmamız sırasında yapmış olduğumuz gözlemler sonucu yaz Kur'an kurslarında sınıf ortamının öğrenci sayısına göre küçük ve havasız olması, camilerde eğitim alan öğrencilerin yerde oturarak ders yapması öğrenci başarısını olumsuz yönde etkileyecektir.

e. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kurslarında Okutulan "Dinimi Öğreniyorum" İsimli Ders Kitabını Değerlendirmesine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin Kur'an kurslarında okutulan "Dinimi Öğreniyorum" isimli ders kitabını değerlendirmesine göre son test puan ortalamaları tablo 55'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde son test ortalama puanlarının öğrencilerin Kur'an kurslarında okutulan "Dinimi Öğreniyorum" isimli ders kitabını değerlendirmesine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 55. Öğrencilerin Kur'an Kurslarında Okutulan "Dinimi Öğreniyorum" İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	Standart sapma
Kur'an Son Test	1-Öğretici Ve Yararlı	308	82,7468	11,89534
	2-Fikrim Yok	82	84,8780	11,72566
	3-Yararlanamadım	18	87,2222	9,96792
	Toplam	408	83,3725	11,81755
İtikat Son Test	1-Öğretici Ve Yararlı	308	83,6464	19,11698
	2-Fikrim Yok	82	85,1451	16,91555
	3-Yararlanamadım	18	77,0833	25,10264
	Toplam	408	83,6581	19,00761
İbadet Son Test	1-Öğretici Ve Yararlı	308	83,9083	16,94743
	2-Fikrim Yok	82	83,3689	16,75059
	3-Yararlanamadım	18	73,2639	26,49965
	Toplam	408	83,3303	17,50866
Siyer Son Test	1-Öğretici Ve Yararlı	308	79,9805	20,01822
	2-Fikrim Yok	82	77,9268	22,64802
	3-Yararlanamadım	18	73,3333	26,34611
	Toplam	408	79,2745	20,87221
Ahlak Son Test	1-Öğretici Ve Yararlı	308	77,7273	26,10484
	2-Fikrim Yok	82	74,6341	29,32134
	3-Yararlanamadım	18	68,8889	37,08320
	Toplam	408	76,7157	27,32995

Tablo 56. Öğrencilerin Kur'an Kurslarında Okutulan "Dinimi Öğreniyorum" İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ortalaması	F	Sig.	Anlamlı fark
İbadet Son Test	Grup İçi	1927,000	2	963,500	3,177	,043	1-3, 2-3
	Gruplar Arası	122840,184	405	303,309			
	Toplam	124767,184	407				

Öğrencilerin son test puan ortalamaları, kurs süresince takip ettikleri "Dinimi Öğreniyorum" isimli ders kitabını değerlendirmelerine göre yapılan betimsel istatistikler tablo 55 ve Anova sonuçları tablo 56'da verilmiştir. Analiz sonuçları, öğrencilerin son test puan ortalamaları, kurs süresince takip ettikleri "Dinimi Öğreniyorum" isimli ders kitabını değerlendirmelerine göre ibadet dersinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır, $F(2, 405)=3.2$, $p<.01$. B farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LCD testi yapılmıştır.(Tablo 56) LCD sonuçlarına göre bu kitabı öğretici ve yararlı diyenler ($\bar{X}=84$), fikrim yok diyenler ($\bar{X}=83.36$) yararlanamadım diyenlerden ($\bar{X}=73.3$) yüksek olduğu görülmektedir.

2016 yılında yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilere dağıtılan "Dinimi Öğreniyorum" isimli ders kitabını öğrenciler öğretici ve yararlı bulmaktadır. Öğrencilere dağıtılan bu kitapların zamanında ve ücretsiz olarak dağıtılması öğrencileri sevindirmektedir. Dinimizi öğreniyorum ders kitabı öğrencilerin başarısını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.

Yaldız'ın yapmış olduğu araştırmasında da yaz Kur'an kursu öğrencilerinin eğitim-öğretim sürecinde takip ettikleri ders kitaplarında memnun oldukları görülmüştür. Eğitim- öğretim sürecinin önemli materyallerinden birisi olarak kabul edilen ders kitaplarında dikkat edilmesi gereken önemli ilkelere birisi de ders kitabının öğrencinin gelişim dönemi özellikleri dikkate alınarak hazırlanmasıdır. Çünkü bireyin din, dil ve ahlak anlayışı, gelişim dönemine göre farklılık göstermektedir. Dolayısıyla 11-16 yaş gibi farklı gelişim dönemlerinde bulunan öğrencilerin aynı ortamda ders görmesi ve aynı kitabı ders kitabı olarak takip etmesi bu kurslarda

hedeflenen sonuçlara ulaşılmasında önemli bir sorun teşkil etmektedir. Her ne kadar öğrencilerin ders kitaplarından memnuniyet seviyeleri yüksek olsa da, tüm öğrenciler üzerinde eğitim- öğretim adına aynı oranda verimli olması düşünülemez.¹¹³

Kurs çevresinin öğrencinin başarısı üzerinde etkili olup olmadığını belirlemek için yapılan araştırma sonuçlarına göre; yaz Kur'an kurslarının yapıldığı yer, kursa geliş amacı ve öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılan "Dinimi Öğreniyorum" isimli ders kitabı öğrencilerin başarısı üzerinde olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

Yaz Kur'an kursu mekânının öğretime uygun olup olmaması, kurs öğreticisinin tutumu yapılan araştırma sonuçlarına göre öğrenci başarısı üzerinde etkili bir faktör değildir.

¹¹³ Emine Yıldız, age., 90-91.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmanın sonucunda;

1- Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin ön test ve son test puanları her öğrenme alanında anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. (Tablo 17)

2- Yaz Kur'an kurslarında belirlenen amaçlar büyük ölçüde gerçekleşmektedir. Öğrenciler kurs bitiminde istenen kazanımları elde etmektedir.(Tablo: 17-23) Bütün öğrenme alanlarında (Kur'an-ı Kerim, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak) amaçlar kurs bitiminde gerçekleşmektedir şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

3- Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ile son test puanları Tablo 24-25'te verilmiştir. Tablodaki değerler incelendiğinde aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar bize öğrencilerin yaşları arttıkça tüm derslerde son test puanlarının arttığını göstermektedir. Örgün eğitimde görülen DKAB dersi, siyer dersi programında yer alan konularla yaz Kur'an kursları öğretim programındaki konuların birbirini desteklemesinden dolayı öğrencilerin yaşı arttıkça son test puanlarının arttığı görülmektedir. Bu sonuçta öğrencilerin son test puanları ile yaşları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

4- Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama geliri ile son test puanları tablo 26-27'de verilmiştir. Tablo incelendiği zaman İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Ailelerin gelirleri arttıkça öğrencilerin başarı düzeyi yükselmektedir. Gelirleri yüksek olan ailelerin öğrencilere ders çalışmalarında bilgisayar, internet vb. imkanları evde sağlamaları öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir.

5- Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre son test puan ortalamaları tablo 28'te verilmiştir. Tablo incelendiği zaman erkek öğrencilere ait son test puanlarının bazı derslerde kız öğrencilerden yüksek, bazı derslerde ise düşük olduğu görülmektedir. Tabloya göre öğrencilerin cinsiyetleriyle son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Bu sonuç;

öğrencilerin son test puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamaktadır.

6- Öğrencilerin son test puanları anne ve babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. (Tablo: 30-33) Bu sonuçlara göre anne ve babanın yaz Kur'an kurslarında öğrenci başarısı üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bunun sebebi anne ve babanın çocuklarını yaz Kur'an kurslarına gönderip onların eğitimleriyle ilgilenmemelerinden ve bu kursları önemsemediklerinden kaynaklanmaktadır. Yaz Kur'an kursu öğretmenleriyle yapmış olduğumuz görüşmelerde bu sonucu desteklemektedir. Öğrencilerin son test puanları anne ve babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamaktadır.

7- Araştırmamıza katılan öğrencilerin okulda en son bitirdikleri sınıfa göre son test puan ortalamaları tablo 34'de verilmekte ve son test puanları öğrencilerin bitirdiği sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ortaokul öğrencilerinin son test puanları tüm öğrenme alanlarında ilkokula giden öğrencilerden yüksek olduğu görülmektedir.(Tablo:34-35) Bunda bu sınıftaki öğrencilerin DKAB programı ile yaz Kur'an kursu programlarında ortak konuların yer alması öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Bu sonuca göre öğrencilerin bitirdiği sınıfın öğrencilerin başarısında önemli bir etken olduğu görülmektedir. Öğrencilerin son test puanları ile örgün eğitimde bitirdikleri sınıfa göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

8- Öğrencilerin son test puanlarının en son bitirdikleri DKAB dersine ait geçme notları arasında anlamlı bir fark vardır. (Tablo:36) Örgün eğitimdeki DKAB ders notu yüksek olan öğrencilerin yaz Kur'an kurslarındaki başarı düzeyleri de yüksektir. Bu sonuca göre öğrencilerin son test puanları ile DKAB ders geçme notları arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezimiz doğrulanmıştır.

9- Öğrencilerin son test puanlarının DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. (Tablo:37-38) Bu sonuçta bize, öğrencinin DKAB dersine karşı ilgisinin yaz Kur'an kurslarındaki

öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. DKAB dersini seven öğrencilerin yaz Kur'an kursundaki başarı düzeyleri diğerlerinden yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre öğrencilerin son test puanları DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

10- Öğrencilerin son test başarı puanları ile bir önceki sene yaz Kur'an kurslarına devam edip etmemeleri arasında anlamlı bir fark vardır. (Tablo:39-40) Bir önceki sene yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin başarı düzeyi katılmayan öğrencilerden yüksektir. Sonuç olarak öğrencilerin son test puanları bir önceki yıl yaz Kur'an kursuna devam edip-etmemelerine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

11- Öğrencilerin son test puanları ile dini kitap okuma düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır. (Tablo:41-42) Kur'an-ı kerim ve ahlak derslerinde dini kitap okuyan öğrencilerin başarı düzeyleri yüksektir. Sonuç olarak öğrencilerin son test puanlarının dini kitap okuma düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

12- Öğrencilerin son test puanları ile TV'de dini programlar izleme durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. (Tablo:43-44) Öğrencilerin TV'de çeşitli kanallarda dini içerikli program izlemelerinin yaz Kur'an kurslarındaki başarı üzerinde önemli bir etken olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre öğrencilerin son test puanları TV de dini program izleme durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanmamaktadır.

13- Öğrencilerin son test puanları ile namaz kılma durumları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. (Tablo:45-46) Öğrencilerin büyük çoğunluğu okula devam ederken namazlarını ara sıra kılmaktadır. (%64,5) (Tablo:13) Namazlarını kılıp kılmamaları öğrencilerin başarısını etkilememektedir. Bu sonuca göre öğrencilerin son test puanları namaz ibadetine devam düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

14- Öğrencilerin son test puanları ile katıldığı kurs çeşidine göre anlamlı bir fark vardır. (Tablo: 47-48) Yaz Kur'an kurslarında eğitim ve öğretim; camilerde, Kur'an kurslarında ve okullarda yapılmaktadır. Öğrencilerin son test puanları bazı derslerde camiler lehine bazı derslerde Kur'an kursları lehine

yüksektir. Kur'an derslerine ait son ders başarı puan ortalamalarına bakıldığında camilerdeki Kur'an dersine ait son test puan ortalaması 85, Kur'an kurslarında 79 okullarda ise 69'dur. İtikat dersi son test puan ortalamalarına bakıldığında camilerdeki itikat dersi son test puan ortalaması 84, Kur'an kurslarında 85, okullarda ise 72'dir. İbadet dersi son test başarı ortalamalarına bakıldığında camilerde başarı ortalaması 79, Kur'an kurslarında 81, okullarda ise 69'dur. Siyer dersine ait son test başarı ortalamalarına bakıldığında camilerde 79, Kur'an kursunda 81, okullarda 69'dur. Ahlak dersine ait son test puan ortalamalarına bakıldığında camilerde 77, Kuran kurslarında 80, okullarda 60'tır. Bu sonuçlar da bize yaz Kur'an kurslarında ki İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak derslerinin camilerde ve Kuran kurslarında yapılarak istenilen hedeflere ulaşılacağını göstermektedir. Sonuç olarak öğrencilerin son test puanları devam ettikleri kurs çeşidine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

15- Öğrencilerin son test puanlarının Kur'an kursuna geliş amacına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. (Tablo:5-49-50) Öğrenciler bu kurslara Kur'an-ı Kerimi öğrenmek (%80.6), dini bilgiler öğrenmek (%14) ve ahlaklı olmak (%5,4) amacıyla gelmişlerdir. Yaz Kur'an kurslarına geliş amacı öğrencilerin başarısı üzerinde etkili olan faktörlerden biridir. Öğrencilerin son test puanları kursa geliş amaçlarına göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

16- Öğrencilerin son test puanlarının Kur'an kursu öğreticisinin kendilerine karşı yaklaşımlarını değerlendirme düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmemektedir. (Tablo:14-51-52) Kurs hocasının öğrencilere karşı çok sevecen ve ilgili olduğunu söyleyenlerin oranı (%89,7) olmakla birlikte öğrencilerin başarısı üzerinde kurs öğreticisinin tutum ve davranışının önemli bir etken olmadığı görülmektedir. Bu sonuç Öğrencilerin son test puanları öğreticinin öğrencilere karşı tutumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır hipotezimizi doğrulanmamaktadır.

17- Öğrencilerin son test puan ortalamaları, devam ettikleri Kur'an kursu ortamını değerlendirmelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. (Tablo:16-53-54) Bu sonuçta bize, yaz Kur'an kurslarında eğitim ortamının öğrenci başarısı üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin son test puanları öğretim ortamına göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamaktadır.

18- Öğrencilerin son test puan ortalamaları, kurs süresince takip ettikleri “Dinimi Öğreniyorum” isimli ders kitabını değerlendirmelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. (Tablo:55-56) Yaz Kur’an kurslarına katılan öğrencilere dağıtılan “Dinimi Öğreniyorum” isimli ders kitabını öğrenciler öğretici ve yararlı bulmaktadır. Öğrencilerin başarısını etkileyen önemli faktörlerdendir. Sonuç olarak öğrencilerin son test puanları ders kitaplarını değerlendirme durumlarına göre anlamlı bir fark bulunmaktadır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır.

Araştırmamızın sonuçlarına bakıldığında öğrenci başarısını ve öğrencilerin bu kurslara katılımını arttırabilmek için şu önerilere yer verilebilir:

Öğrencilerin yaşları ve ailelerin gelir durumu, başarıyı olumlu yönde etkilemektedir. Öğrencilerin yaşları ve ailelerin gelir durumu arttıkça öğrenci başarısı da artmaktadır. Yaz Kur’an kurslarının ilgi çekici, DKAB derslerini destekleyici nitelikte olması dolayısıyla bu kursların önemi hakkında konferans, seminer ve sempozyumlar düzenlenerek ailelerin bilgilendirilmesi ve çocuklarını bu kurslara göndermesini sağlamak gerekir.

Araştırma sonuçlarımıza göre öğrencilerin cinsiyetlerinin öğrenci başarısı üzerinde etkisinin olmadığı görülmüştür. Ancak yaz Kur’an kursu öğretmenleri ile yaptığımız görüşmelerde ve alanda yapılan araştırmalara baktığımızda camilerde veya Kur’an kurslarında erkek öğrencileri erkek, kız öğrencileri bayan hocaların okutması öğrencilerin dini konularda rahat soru sormaları ve bilgi edinmeleri açısından başarıyı olumlu yönde etkileyeceği kanaatindeyiz.

Araştırma sonuçlarımıza göre 10-14 yaş grubundaki öğrencilerin başarısı 7-9 yaş arası öğrencilerden yüksektir. Yaz Kur’an kurslarına katılan öğrenciler yaş gruplarına göre ayrılarak farklı camilerde ve kurslarda eğitim verilmelidir. 4-6 yaş grubu bir camide, 7-10 yaş grubu bir camide, 10-14 yaş grubu bir camide ve 15 yaş üzeri öğrencilere farklı bir camide yaz Kur’an kursu düzenlenirse bu

kurslara katılımın artması ve başarının yükselmesi sağlanabilir. Bu kurslara yaşlarının büyük olması ve kendilerinden küçük olanlarla birlikte eğitim almak istemeyen lise öğrencilerinin de bu kurslardan faydalanması sağlanabilir. Ayrıca eğitim veren öğretmenlerin, davranışlarını değiştirmeye ve kişiliklerini geliştirmeye çalıştıkları öğrencilerin içinde buldukları gelişim döneminin özelliklerini bilmesi gerekir. Bu özellikleri bilmek, verilmek istenen eğitimin amacına ulaşmasına ve öğrenci başarısının artmasına katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

Öğrencilerin yaz Kur'an kurslarına bir önceki sene katılma durumu, bu kurslara geliş amacı, kurs ortamı ve kurslarda ders materyali olarak dağıtılan kitaplar da öğrenci başarısını etkilemektedir. Yaz Kur'an kurslarında kullanılan materyallerin geliştirilmesi bakımından bu işin içerisinde olan öğretmenlerinde görüşleri dikkate alınarak, ilahiyat fakültesinde görev yapan hocalarımızdan da istifade edilerek yeni kitaplar geliştirilmeli ve multimedya kaynaklar güncellenmelidir. Multimedya kaynakların kullanılması konusunda öğretmenler bilgilendirilmelidir.

Araştırma sonuçlarımıza göre öğrenciler kurs ortamını eğitime uygun bir ortam olarak görmektedir. Başarı testi ve anket yapmak için gittiğimiz cami ve Kur'an kurslarının bir kısmında; sınıf ortamının öğrenci sayısına göre küçük ve havasız olması, sınıfların sıcak ve bunaltıcı olması, öğrencilerin tenefüs saatlerini güvenli bir biçimde geçirebileceği oyun alanlarının bulunmaması, bilgisayar, projeksiyon cihazı gibi örgün eğitimde kullanımı hızla artan öğretim materyallerinin kullanımının çok az olduğu görülmüştür. Bu eksikliklerin giderilmesi, camilerde ve Kur'an kurslarında kullanabilmeleri için gerekli olan internet, bilgisayar, projeksiyon cihazı gibi araç ve gereçlerin temini konusunda öğretmenlere yardım edilmeli ve bu cihazların kullanımı konusunda öğretmenler bilgilendirilmelidir.

Araştırmamız sırasında yaz Kur'an kurslarında öğretmenlerle yaptığımız görüşmeler ve gözlemlerimiz sonucu öğrencilerin yaz Kur'an kurslarıyla birlikte farklı sportif faaliyetlerin düzenlendiği kurslara da katılmak istemeleri öğrencilerin kurslara devamı üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Bunu önlemek için Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile iletişime geçerek açılan kursların sabah ve

öğleden sonra olmak üzere düzenlenmesi sağlanmalıdır. Cami ve Kur'an kurslarında açılan yaz Kur'an kurslarının sabah ve öğleden sonra olmak üzere merkezde ki tüm kurslarda düzenlenerek öğrencilerin farklı saatlerde hem yaz Kur'an kurslarına hem de farklı kurslara katılımı sağlanabilir. Kursa katılan öğrencilerin sayılarının fazla olması durumunda da ilahiyat fakültesi öğrencilerinden, imam hatip lisesi mezunlarından bu kurslarda öğretici olarak görev yapmaları sağlanabilir.

Araştırmamızda öğretmenlerin öğrencilere karşı yaklaşımının sevecen ve ilgili olduğu görülmektedir. Öğreticilerle yapmış olduğumuz görüşmelerde öğrencilerin kursa devamı konusunda problem yaşadıkları görülmektedir. Öğreticiler sürekli olarak velilerle irtibat halinde olacak, öğrenci kursa gelmediği zaman veliye telefon ederek neden gelmediğini sorması, kurs süresince veli toplantıları düzenlemesi, öğrencilere yönelik sosyal etkinlikler (gezi, piknik, bilgi yarışması vb.) düzenlenerek camilerin ilgi çekici hale getirilmesi, kurs bitiminde öğrencilere "YAZ KUR'AN KURSLARINA KATILIM BELGESİ" veya "YAZ KUR'AN KURSU BİTİRME BELGESİ" verilmesi öğrencilerin kursa devamının sağlanması ve öğrenci başarısı noktasında olumlu sonuçlar verecektir.

Yaz Kur'an kursları amaç ve kazanımlarının taksonomiye göre incelenmesi sağlanmalıdır. Bununla ilgili araştırmalar incelenmelidir.

Araştırmamız yaz Kur'an kursları öğretim programı amaçlarının gerçekleşme düzeylerini ve etkileyen faktörlerin neler olduğunu tespit etmeye çalıştığımız bir alan araştırması olup bundan sonraki yapılacak olan çalışmalar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Daha genel bir sonuç alınabilmesi için bu çalışmaların Türkiye genelinde tüm il ve ilçelerde yapılması gerekmektedir.

Yaz Kur'an kursları din eğitimin ve öğretiminin verildiği, çocukların Kur'an-ı Kerimi öğrendikleri, camiye, cami cemaatini ve cami görevlisini tanıdıkları yerlerdir. Dolayısıyla bu kurslarda uygulanan öğretim programının, eğitimin yapıldığı cami ve kursların fiziki ortamının düzeltilmesi, kurslarda kullanılan materyallerin temin edilmesi, öğretmenlerin bilgisayar, projeksiyon

cihazı vb. araç ve gereçlerin kullanımının sağlanması, kurslarda okutulan kitapların öğrencilerin yaşlarına ve bilgi düzeylerine göre düzenlenmesi ve bu kurslarda karşılaşılan problemlerin çözülmesi için DİB, Eğitim Bilimleri ve İlahiyat Fakülteleri birlikte çalışarak “Danışma Kurulu” oluşturulmalıdır.

Araştırmamızda yaz Kur'an kursları öğretim programı amaçlarının gerçekleşme düzeylerini başarı boyutuyla ele aldık. Bunların beceri boyutu, etkinlik boyutu ve sınıf yönetimi boyutu vardır. Bunların da araştırılması gerekir.

Bunlara ek olarak yaz Kur'an kursu öğretmenleri için öneriler;

- 1- Öğreticiler kurslar başlamadan önce kendisini kursa hazırlamalı ve bilgilerini gözden geçirmelidir.
- 2- Ders kitaplarını, eğitim materyallerini ve eğitim programını gözden geçirmelidir.
- 3- Camiyi yaz Kur'an kursları için uygun hale getirmelidir. Öğrencilerin ders göreceği mekânlar temiz ve düzenli olmalıdır.
- 4- Yaz Kur'an kurslarının başlayacağı zaman cami cemaatinin ve velilerin katılacağı açılış programı hazırlamalıdır.
- 5- Yaz Kur'an kursu boyunca cami cemaatinin ve öğrenci velilerinin eğitim sürecine dâhil olmaları sağlanmalıdır.
- 6- Öğreticiler tarafından öğrenciler için sosyal ve sportif faaliyetler düzenlenmelidir.
- 7- Öğreticiler öğrencilere karşı güler yüzlü olmalı, onlara değer verdiğini hissettirmeli ve kendisini öğrencilere sevdirmelidir.
- 8- Öğrencileri anlamaya çalışmalı, onların yaşlarının getirdiği özellikleri ve öğrenci psikolojisini bilmelidir.
- 9- Diğer öğretmenlerle toplantılar yapılarak onların bilgi ve birikimlerinden faydalanılmalı ve ortak çalışmalar yapılmalıdır.
- 10- Öğreticiler velileri yaz Kur'an kursları dönemleri hakkında bilgilendirmelidir.

- 11-** Öğrenci sayısı fazla olan öğretmenler farklı kurdaki öğrencilerin farklı saatte kursa gelmelerini sağlayabilirler.
- 12-** Birbirine yakın olan camilerde farklı kurlarda kurs düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Yahya, Türk Eğitim Tarihi, Pegem Akademi Yay., Ankara 2011
- Aslan, Kemal, Dinimizi Öğreniyoruz 1-2-3 Yaz Kur'an Kursları Ders Kitaplarının Materyal Geliştirme İlkeleri Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2011.
- Ayas, Mehmet, İlköğretim'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Başarısını Etkileyen Faktörler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun 2000.
- Aybey, Salih. Yaz Kur'an Kurslarının Din Eğitimi Açısından Fonksiyonelliği Üzerine Bir Araştırma. Turkish Studies, International Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/15 Fall 2015.
- Ayhan, Halis. Türkiye'de Din Eğitimi. Dem Yay.. İstanbul 2004.
- Aydın, Şevki. Bir Din Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursu. DİB Yay.. Ankara 2010.
- Balcı Ali, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler, Pegem A Yay., Ankara 2004
- Baltacı, Cahit. "Türk Eğitim Sisteminde Kur'an Kurslarının Yeri", Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik, Ensar Yay., İstanbul 2000.
- Başkurt, İrfan. Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları. Dem Yayınları. İstanbul 2007.
- Bulut, Mehmet. DİB' in Yaygın Din Eğitimindeki Yeri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara 1997.
- Çanakçı, Ahmet Ali. Yaz Kur'an Kurslarındaki Kur Sistemine Öğreticilerin Bakışı (Balıkesir 2014). Diyanet İlmî Dergi. 2014. C.: 50. S.: 3.
- Çelebi, Ahmet. İslam'da Eğitim-Öğretim Tarihi. Damla Yayınevi. İstanbul 1983.
- Demir, Elçin. Velilerin Yaz Kur'an Kurslarından Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Antalya Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2011.
- Durmuş, Alpaslan. Işılak Hatice. ve Neriman Gökçeğöz, Karatekin. Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu. DİB Yay.. Ankara. 2006.
- Gökkaya M., Sargın A., Tanrıverdi N., Sönmez M., Karaoğlu A., Ekiz H., Kuruluşundan Günümüze DİB, TDV Yay. Ankara 1999.
- İslamoğlu A. Hamdi - Alnıaçık Ümit, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Beta Yay., İstanbul 2014.

Karaçam İsmail, “Kur’an Öğretim Metodunun Ana Çizgileri”, Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri ,DİB Yay., Ankara 1991.

Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Sanem Matbaacılık. Ankara 1991.

Karataş, İbrahim Hakan. Durmuş, Alpaslan. Işılak, Hatice. ve Ekinci, Dudu. Dinimizi Öğreniyoruz Yaz Kur’an Kursları Öğretici Kitabı. TDV Yayınları. Ankara 2007.

Kazıcı, Ziya. Anahatlarıyla İslam Eğitim Tarihi. Marmara Ün. İlahiyat Fak. Yay.. İstanbul 1995.

Önder , Mustafa. Yaz Kur’an Kurslarında Dini Öğretmek(Sorunlar ve Çözüm Önerileri), Gündüz Yay.,Ankara 2009.

Özafşar M. Emin, Riyâzü’s-Sâlihîn, DİB Yayınları, İstanbul 2016. C. 2.

Özdemir, Şuayip. ve Rahime Kavak. Öğretici Görüşlerine Göre Yaz Kur’an Kursları (Elazığ Örneği) Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 2011 C.: 4 S.: 18

Sönmez, Veysel, Öğretmen El Kitabı, Pegem Yayınları, Ankara 1994.

Tosun, Cemal. İlahiyat Fakültelerinde Vaizlik Eğitimi. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Ankara 2002. C.36.

Ural, Ayhan. ve İbrahim Kılıç. Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi. Detay Yay.. Ankara 2006.

Ünsal, Adem, Yaz Kuran Kurslarında Din Eğitim Ve Öğretimi (Denizli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta 2009.

Yaldız, Emine. ”Öğrencilerin Yaz Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri Ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma(Sincan Örneği)” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta 2014.

Yaz Kur’an Kursları Öğretim Programı. DİB Yay.. Ankara 2004.

Yaz Kur’an Kursu Uygulama Esasları. 2016

DİB Kur’an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği VI. Bölüm md:25

DİB Kuran Kursları Kur’an Kursları Yönetmeliği s. 12, md. 33;

DİB Kur’an Eğitim Ve Öğretimine Yönelik Kurslar İle Öğrenci Yurt Ve Pansiyonları Yönergesi, 20.07.2012

BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Evrakı (30.1.0.0), 105.657.13.

BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü Evrakı (30.1.0.0),105.657.9.

BCA, Bakanlar Kurulu Kararları (30.18.1.2), 266.35.16.

Resmi Gazete Tarihi: 07.04.2012 Resmi Gazete Sayısı: 28257 DİB Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği Altıncı Bölüm md:25

<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/7936cd4c-49b4-4862-ac87-033fa5c7382d?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> 04/05/2017 11:22

<https://prezi.com/bryxqyk4jofx/basari-testleri/> ,15/10/2017, 21:00

EKLER

Ek-1 Başarı Testi

İTİKAT DERSİ ÖĞRENCİ BAŞARI TESTİ

- 1- İslam'ın şartı hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?
 - a) Kelime-i Şehadet getirmek- Namaz kılmak- Oruç tutmak -Zekât vermek - Hacca gitmek
 - b) Kelime-i Şehadet getirmek- Namaz kılmak -Zekât vermek- Kurban kesmek
 - c) Namaz kılmak- Oruç tutmak -Zekât vermek - Kaza ve Kadere inanmak
 - d) Kelime-i Şehadet getirmek- Namaz kılmak- Sadaka vermek -Zekât vermek - Hacca gitmek

- 2- Allah'ın insanlara faydalanması için yarattığı şeylere ne ad verilir?
 - a) İçecek
 - b) Mükâfat
 - c) Nimet
 - d) Yiyecek

- 3- İmanın şartları hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?
 - a) Allah'a inanmak- Kitaplara inanmak- Peygamberlere inanmak- Kaza ve Kadere inanmak- Hacca gitmek
 - b) Allah'a inanmak- Kitaplara inanmak- Peygamberlere inanmak- Kaza ve Kadere inanmak- Ahiret gününe inanmak
 - c) Allah'a inanmak- Kitaplara inanmak- Peygamberlere inanmak- Kaza ve Kadere inanmak- Zekât vermek -Ahiret gününe inanmak
 - d) Allah'a inanmak- Kitaplara inanmak- İyilik yapmak Peygamberlere inanmak- Kaza ve Kadere inanmak- Ahiret gününe inanmak

- 4- Meleklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?
 - a) Hata yapmazlar.
 - b) Her zaman iyi ve güzel davranışlarda bulunurlar.
 - c) Yeme içme ve uyuma ihtiyaçları yoktur.
 - d) Sadece cennette yaşarlar.

- 5- Dört kutsal kitap, indirildikleri peygamberlerle eşleştirilmiştir. Eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?
 - a) Zebur- Hz. Süleyman
 - b) İncil- Hz. İsa
 - c) Kur'an- Hz. Muhammed
 - d) Tevrat- Hz. Musa

- 6- Kur'an-ı Kerim'de kaç sure vardır?
a) 124 b) 200 c) 520 d) 114
- 7- İlk ve son peygamber aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?
a) Hz. Adem-Hz. Salih c) Hz. Adem-Hz. Muhammed
b) Hz. İbrahim-Hz. Muhammed d) Hz. Nuh-Hz. Eyüp
- 8- Kur'an-ı Kerim'i başından sonuna kadar ezberleyen kişiye ne ad verilir?
a) Hoca b) Hafız c) İmam d) Müezzin
- 9- Kur'an-ı Kerimi başından sonuna kadar okumaya ne ad verilir?
a) Hafızlık b) Sûre c) Hatim d) Cüz
- 10- Peygamberlerin ortak özellikleri ile ilgili bilgilerden hangisi yanlıştır?
a) Sıdk: Duyurmak c) Fetânet: Akıllı olmak
b) Emanet: Güvenilir olmak d) İsmet: Korunmuş olmak

İBADET DERSİ BAŞARI TESTİ

- 1- Allah'ın, yapmamızı kesin bir şekilde istediği ibadetlere, yapmamızı kesin bir şekilde yasakladığı şeylere denir?
 - a) Sünnet -Kötülük
 - b) Farz- Haram
 - c) Sevap-Haram
 - d) İyilik- Kötülük

- 2- Sevgili peygamberimizin söz ve davranışlarına ne ad verilir?
 - a) Farz
 - b) Sünnet
 - c) Haram
 - d) Sevap

- 3- Namazın farzlarından biri olan abdest almayı ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) İstikbali kible
 - b) Niyet
 - c) Hadesten taharet
 - d) Vakit

- 4- Aşağıdaki namaz vakitleri ve rekât sayıları eşleştirilmiştir. Bunlardan hangisi yanlıştır?
 - a) Cuma namazı, 10 rekât
 - b) Bayram namazı, 4 rekât
 - c) Vitir namazı, 3 rekât
 - d) Bayram namazı, 2 rekât

- 5- Kur'an-ı Kerim hangi ay ve hangi günde indirilmiştir?
 - a) Ramazan- Cuma gecesi
 - b) Şevval- Arefe gecesi
 - c) Ramazan-Kadir gecesi
 - d) Muharrem-Kadir gecesi

SİYER DERSİ BAŞARI TESTİ

- 1- Peygamberimizin doğum yeri ve yılı hangi şıkta doğru olarak verilmiştir?
a) Medine-581 b) Taif-530 c) Mekke-571 d) Yemen-537
- 2- Peygamberimizin annesinin, babasının, dedesinin adları hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?
a) Halime- Abdullah-Abdülmuttalip c) Âmine- Abdullah- Abdülmuttalip
b) Âmine- Abdülmuttalip- Abdullah d) Halime- Abdullah- Abdülmuttalip
- 3- Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanlara, onlara yardım eden Medineli Müslümanlaraadı verilir?
a) Mülteci- Ensar b) Misafir- Ev sahibi c) Ensar-Muhacir d) Muhacir-Ensar
- 4- Peygamberimizin vefat yılı ve yeri hangi seçenekte birlikte verilmiştir?
a) 610- Mekke b) 632-Medine c) 571- Medine d) 632- Mekke
- 5- Peygamberimize ilk vahiy ne zaman geldi?
a) 610 yılı Ramazan ayında c) 610 yılı Recep ayında
b) 620 yılı Ramazan ayında d) 620 yılı Recep ayında

AHLAK DERSİ BAŞARI TESTİ

- 1- Aşağıdakilerden hangisi güzel ahlaklı insanların davranışlarından biri değildir?
 - a) Samimi ve doğal olmak
 - b) Gayretli ve çalışkan olmak
 - c) Cömert ve misafirperver olmak
 - d) Müsrif ve cimri olmak
- 2- Dürüst bir insanla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
 - a) Doğru sözlüdür
 - b) Başkasının hakkını gözetir
 - c) Kendisine yapılmasını istemediği davranışı başkasına yapmaz
 - d) Kendisine farklı davranılmasını ister.
- 3- Aşağıdakilerden hangisi yemek yeme adabı ile ilgili güzel davranışlardan biri değildir?
 - a) Sağ elle yemek.
 - b) Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak.
 - c) Tabaktaki yemeği bitirmek.
 - d) Önünden yemek.
- 4- Aşağıdakilerden hangisi anne babamıza karşı sorumluluklarımızdan biri değildir?
 - a) İşlerinde yardım etmek.
 - b) Sesimizi yükseltmek.
 - c) Öğütlerini dinlemek.
 - d) Bir yere gideceğimiz zaman izin almak.
- 5- Aşağıdakilerden hangisi güzel davranışlardan biri değildir?
 - a) Hata yaptığında özür dilemek.
 - b) İyilik yapan kişiye teşekkür etmek.
 - c) Başkasının eşyasını kullanmak istediğimizde izin almak.
 - d) İsteddiğimiz şeyler konusunda sabırsızlık göstermek.

Ek-2 Kur'an-ı Kerim Gözlem Formu

KUR'AN-I KERİM DERSİ ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

(Öğretici tarafından doldurulacaktır)

		Çok zayıf	Zayıf	Orta	İyi	Çok iyi
1	Öğrenci K. Kerim okumanın önemini, nasıl bir kitap olduğunu nelerden bahsettiğini biliyor mu?					
2	Öğrenci Kur'an harflerini tanıyor, isimlerini doğru söylüyor, kelime içinde, başında ve sonunda doğru okuyor mu?					
3	Öğrenci hareketleri tanıyor ve harfleri hareke ile okuyabiliyor mu?					
4	Öğrenci cezm, şedde, tenvin, uzatma harfleri ve zamirleri tanıyıp kelime içinde okuyabiliyor mu?					
5	Öğrenci K. Kerimi baştan 21. Sayfanın sonuna kadar okuyabiliyor mu?					
6	Öğrenci Fatiha, İhlas ve Kevser surelerini ezbere okuyabiliyor mu?					
7	Öğrenci namaz dualarını ezbere okuyabiliyor mu?					
8	Öğrenci namaz surelerini ezbere okuyabiliyor mu?					
9	Öğrenci tecvitleri doğru uygulayabiliyor mu?					
10	Öğrenci ezan ve kameti ezbere okuyabiliyor mu?					

Ek-3 Anket Formu

ANKET FORMU

Sevgili Yaz Kur'an Kursu Öğrencisi;

Tokat ilinde “Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyleri” isimli bir araştırma yapmaktayız. Aşağıda bununla ilgili anket soruları yer almaktadır. Herhangi bir etki altında kalmadan ve samimi olarak vereceğiniz cevaplar sizden sonra bu kurslara gelecek öğrencilerin daha iyi eğitim almasına ve kursta karşılaştığınız problemlerin çözülmesine yardımcı olacaktır. Bu anketten elde edilen bilgiler gizli kalacak ve başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Sizin için uygun olan şıkkı işaretleyiniz ve boş bırakılan yerlere düşüncelerinizi yazınız.

Anketimize katıldığınız için teşekkür ederiz.

MUSTAFA ÖZTÜRK

GOÜSBE Yüksek Lisans Öğrencisi

ANKET SORULARI

- 1- Yaşınız?.....
- 2- Cinsiyetiniz? ()Erkek ()Kız
- 3- Bitirdiğiniz Sınıf?.....
- 4- Geçen yıl Yaz Kur'an Kursuna gittiniz mi? ()Evet ()Hayır
- 5- Yaz Kur'an Kursuna geliş amacınız? (Önem sırasına göre yazınız)
 - a-
 -
 - b-
 -
 - c-
 -
- 6- Ailenizin aylık ortalama geliri ?.....TL
- 7- Annenizin eğitim durumu ?
 - ()Okuryazar değil () Okuryazar ()İlkokul ()Ortaokul () Lise
 - ()Üniversite

- 8- Babanızın eğitim durumu?
 Okuryazar değil Okuryazar İlkokul Ortaokul Lise
 Üniversite
- 9- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden geçme notunuz? (5/100 üzerinden).....
- 10- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı ilginiz?
 Hiç Sevmiyorum Sevmiyorum Fikrim yok Seviyorum
 Çok Seviyorum
- 11- Boş vakitlerinizde dini kitap okur musunuz?
 Hiç Okumam Arasına Okurum Sıklıkla Okurum
- 12- Dini kitaplar okuduysanız hangi kitapları okudunuz?
a-
b-
c-
- 13- Televizyonda dini programlar izler misiniz?
 Hiç İzlemem Arasına İzlerim Sıklıkla İzlerim
- 14- Dini programları izliyorsanız hangi programları izliyorsunuz?
a-
.....
b-
.....
c-
.....
- 15- Okula devam ederken namaz kılar mısınız?
 Hiç Kılmam Arasına Kılarım Sürekli Kılarım
- 16- Kurs hocanızın öğrencilere olan yaklaşımını nasıl değerlendirirsiniz?
 Çok sevecen ve ilgili Fikrim yok İlgisiz
- 17- Yeni dağıtılan “dinimi Öğreniyorum” ders kitabımı nasıl buldunuz?
 Öğretici ve yararlı Fikrim yok Yararlanamadım
- 18- Yaz Kur’an Kursunun öğretim ortamından memnun musunuz?
 İdeal bir öğretim ortamı
 Fikrim yok
 Öğretime uygun olmayan bir ortam

ANKETE KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER

Ek-4 Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

.....Camii tarih ve saat(başlangıç ve bitiş)..... görüşmeci

2005 yılından itibaren uygulamaya konulan Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı amaçlarının öğrenciler açısından gerçekleşme düzeyi, bunu etkileyen faktörler ve uygulamadaki problemler üzerine bir araştırma yapılmaktadır. Nitekim imamlar ve Kur'an kursu öğreticileri söz konusu din eğitimi sürecindeki problemlerle bizzat karşılaşan kimselerdir. Bu bağlamda Kur'an öğretimi ile ilgili sorunların tespitinde ve çözüm önerileri geliştirme konusunda imam ve Kur'an kursu öğreticilerin görüşleri önem arz etmektedir. Araştırmamızın sonuçları Yaz Kur'an Kursları program geliştirme ve öğretim faaliyetlerine, Diyanet İşleri Başkanlığının ilgili birimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle sizin, Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı amaçlarının öğrenciler açısından gerçekleşme düzeyi, bunu etkileyen faktörler ve uygulamadaki problemlerle ilgili düşüncelerinize ve beklentilerinize ihtiyaç duyulmaktadır.

- Görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırma verileri değerlendirilirken, görüşülen kişilerin isimleri kesinlikle rapora yansıtılmayacaktır.
- Görüşmeye başlamadan önce, belirtmek istediğiniz ve sormak istediğiniz bir soruları dile getirebilirsiniz.
- Görüşmemiz izninizle kayıt altına alınacaktır.
- Görüşme süremiz yaklaşık 30 dakika süreceğini tahmin edilmektedir. İzin verirsiniz sorularımıza başlayabiliriz.

Mustafa ÖZTÜRK

Mevlana Camii İmam Hatibi
mustafaozturk2945@hotmail.com

GÖRÜŞME SORULARI

Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı hedeflerinin gerçekleşmesi düzeyi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

1. Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerin eğitim düzeyi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Lise öğrencilerinin bu kurslara katılım durumları hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Dinimi Öğreniyorum kitabı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
3. Kurs ortamı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
4. Yaz Kur'an Kurslarında en çok hangi problemlerle karşılaşıyorsunuz?

Ek-5 Anket ve Başarı Testi İzni

İL MÜFTÜLÜĞÜNE

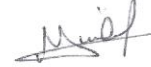
TOKAT

Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütmekte olduğum "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyleri- Tokat Örneği" isimli Yüksek Lisans çalışmam için Tokat İl Merkezinde Yaz Kur'an Kurslarında öğrencilere anket ve başarı testi uygulaması yapmak istiyorum.

Gerekli müsaadenin verilmesini arz ederim.

30/05/2016

MUSTAFA ÖZTÜRK

ADRES:

Mevlana Camii

TOKAT

Ek-6 Anket ve Başarı Testi İzin Onayı

Sayı : 69351703-250-
Konu : Anket ve Başarı Testi

001670 07.06.2016

Sayın : Mustafa ÖZTÜRK
Mevlana Camii İmam-Hatibi
TOKAT

İl Müftülüğümüze bağlı Yaz Kur'an Kurslarında ilgi dilekçenizde belirttiğiniz konuda öğrencilere yönelik anket çalışması yapmanız Müftülüğümüzce uygun görülmüştür. Bilgilerinizi rica ederim.

Ahmet ERDEM
İl Müftüsü

Alipaşa Mah. GOP Bulv. No:180 60030 TOKAT
Telefon No: (0 356) 2145524 Faks No: (0 356) 2145524
e-posta: tokat@diyanet.gov.tr İnternet Adresi: www.tokatmuftulugu.gov.tr

Bilgi için: Ş.ÇİFÇİ A.KAPLAN
Şef V.H.K.I.
Dahili:122 Dahili:149

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mustafa ÖZTÜRK

Doğum yeri ve tarihi : Tokat/ 1980

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi :Gaziosmanpaşa Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri/Din Eğitimi

Yabancı Dil : İngilizce

İş Deneyimi : Tokat İl Müftülüğü Mevlana Camii İmam Hatibi

İletişim

E-posta adresi : mustafaozturk2945@hotmail.com